

دین

شهر

روزگار

وزارت آموزش پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مركز نشرات گف آهني

ISSN : ۱۷۳۵ - ۴۹۰۰

فصلنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

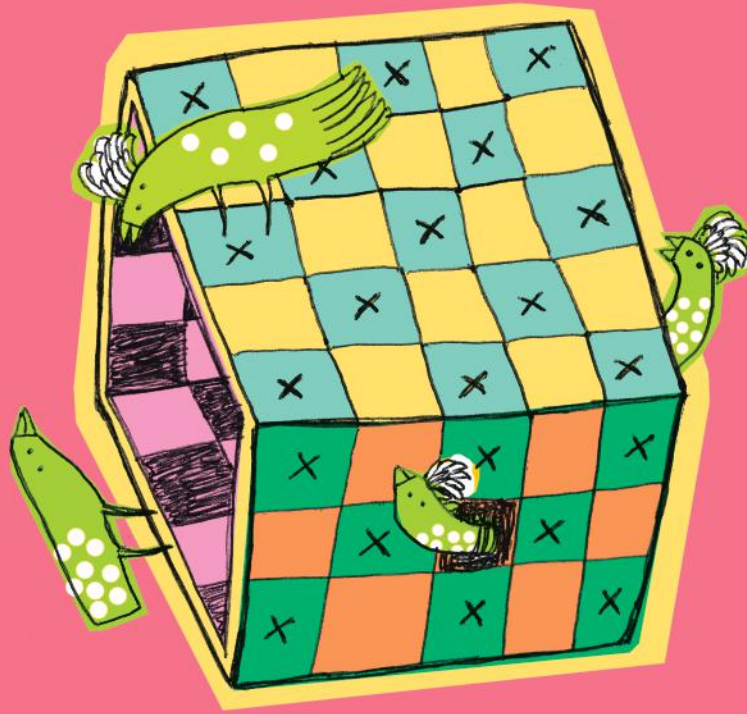
دوره‌ی اول | شماره‌ی ۴ | تابستان ۱۳۹۸ | ۴۵۰۰ ریال

www.roshdmag.ir

برای مریبان مراکز پیش‌دبستانی
دانشجویان و کارشناسان آموزشی

انس با قرآن، همراه با آموزه‌های قرآن
قصه‌گویی و آموزش مفاهیم شهروندی در کودکان
آمادگی همگانی
با بچه‌ها، بچه‌باشیم
دندان‌شیری

چون که با کودکی سروکار افتاد

پس زیبا کودکی باید کشاد

مولانا

لطفاً در مورد بیت بالا نظرتان را بنگارید

مسابقه

به ۵ نفر از افرادی که بهترین تفسیر را در این مورد برای ما بفرستند، به قید قرعه جایزه‌ای اهدا می‌شود

بستنی دبستان

فصلنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی
برای مربیان مراکز پیش‌دبستانی، دانشجویان و کارشناسان آموزشی

شماره ۴ / تابستان ۱۳۹۹

مدیرمسئول: محمدناصری
سردبیر: فرخنده مفیدی
هیئت تحریریه:
مرتضی مجدفر
مرتضی طاهری
فریده عصاره
مسعودتهرانی فرجاد
شیرین برزین
مدیرداخلي: اصغر ندیری
ویراستار: افسانه حبیب‌زاده کلی
طراح گرافیک: علیرضا پورحنیفه
عکس جلد و پشت جلد: اعظم لاریجانی

تابستان، پس کی تفریح و آرامش؟ ۲
انس با قرآن، همراه با آموزه‌های قرآن ۴ / مسعود تهران‌ی فرجاد
انسان‌ها و وسیله‌ها ۷ / مینو طاهری
عشق به خواندن را چگونه در کودکان شعله‌ور کنیم؟ ۸ / دکتر فرخنده مفیدی
قصه‌گویی و آموزش مفاهیم شهروندی در کودکان ۱۱ / احمد ندافی
سنجش و ارزشیابی در دوره‌ی پیش از دبستان ۱۲ / دکتر مرجان گودرزی
آمادگی همگانی ۱۴ / اصغر ندیری

اندازه نگه دارید که اندازه نکوست! گفت‌وگو و هم‌اندیشی... ۱۸
دندان شیری ۲۰ / مریم سعیدخواه

چرا کودکان گاز می‌گیرند؟ ۲۲ / ترجمه‌ی معصومه شاگردی

سه بازی از بچه‌های تیران ۲۴ / مهری آقایی

با بچه‌ها، بچه باشیم ۲۶ / یاسمن محمودی

زبان‌آموزی ۳۰ / فریده عصاره

خواهران مک میلان ۳۳ / دکتر فرخنده مفیدی

همراه با کارشناسان و مربیان در سفرهای استانی ۳۴ / فاطمه قائمی

تفاوت معنادار است ۳۷ / لیدا کاکیا

کودک در میان امواج دانش و تکنیک ۴۰ / شمسی یحیوی فرکوش

جایگاه دوره‌ی پیش‌دبستانی در ساختار جدید دوره‌های تحصیلی ۴۴

به کودکان کمک کنید تا موفق شود ۴۵ / معصومه حبیب‌پور

غافل نشوید ۴۶ / رباب خیری زاده

سه بازی ساده ۴۷ / نوشین شرافتی

با مخاطبان رشد پیش‌دبستانی ۴۸

قابل توجه نویسندگان و مترجمان محترم:

● مقاله‌هایی را که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با آموزش پیش‌دبستانی مرتبط باشد و قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد.
● مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم‌خوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن باشد. چنان‌چه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ● مقاله یک خط در میان، در یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته و یا ماشین شود (مقاله‌ها می‌توانند با نرم‌افزار ورد - Word - و بر روی سی‌دی یا فلاپی و یا از طریق پست الکترونیکی مجله نیز ارسال شوند). ● نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود.
● محل قرار گرفتن جدول‌ها، نمودارها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن مشخص شود.
● مجله در، رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله‌های رسیده مختار است. ● آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان رشد آموزش پیش‌دبستانی نیست. بنابراین، مسئولیت پاسخ‌گویی به پرسش‌های خوانندگان با خود نویسندگان یا مترجمان است. ● مجله از عودت مطالبی که برای چاپ مناسب تشخیص داده نمی‌شود، معذور است.

شمارگان: ۷۵۰۰ نسخه

www.roshdmag.ir

E-mail: ebtedayi@roshdmag.ir

تلفن پیامگیر نشریات رشد:

۸۸۳۰۱۴۸۲

کد مدیرمسئول: ۱۰۲

کد دفتر مجله: ۱۱۳

کد امور مشترکین: ۱۱۴

نشانی دفتر مجله: تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۲۶

صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۶۵۸۵

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱ (داخلی ۳۷۵)

نشانی امور مشترکین: تهران، صندوق پستی ۱۶۵۹۵/۱۱۱

تلفن: ۷۷۳۳۶۶۵۶ - ۷۷۳۳۶۶۵۵

چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

یادداشت سردبیر

تابستان پس کی تفریح و آرامش!؟

دکتر فرخنده مفیدی

یا دوستان و آشنایان تجربه می کنند.

پس، چه خوب است در اوقات فراغت، توازن در استراحت و کار را به کودکانمان بیاموزیم. به آن‌ها یاد دهیم که زندگی، همه‌اش کار و کار نیست بلکه همه‌ی تلاش‌ها برای خوب زیستن، درک دیگران، با دیگران بودن، طبیعت زیبا را تجربه کردن، احساس خوبی درباره‌ی طبیعت و پیرامون آن داشتن و از محیط و جامعه آموختن و از همه عبادات و شکر نعمات خداوند و درک

زیبایی‌های خلقت است.

سلام. چرخه‌ی طبیعی نظام هستی، زیبایی‌های بسیاری را در مسیر خود می‌بیماید. شادی و هیجان طبیعت بهاری را بهانه‌ای برای آرامش، تنفس و باروری مجدد تابستانی قرار می‌دهد.

شروع این فصل برای خانواده‌ها و کودکان، هیجان خاصی را پدید می‌آورد. سؤالات زیادی نیز همواره در اذهان مطرح است:

● آیا تابستان فصل برنامه‌ریزی و تغییراتی نوین در زندگی کودکان است؟ کودکانی که ۹ ماهه سال در تلاش و کوشش، ارزیابی و ارتباط منظم با خانه و محیط‌های فرهنگی و آموزشی بوده‌اند.

● آیا فصل آرامش و استراحت و تنفس است؟ آنان در طول ۹ ماه مدرسه وعده‌اش را شنیده‌اند که بالاخره تابستان می‌آید و فرصت آزاد فرامی‌رسد.

● آیا فصل رهایی از قید و بندهاست؟ کودک می‌تواند بی‌دغدغه و فارغ از همه‌ی امور، بی‌توجه به سال آینده و آن‌چه در پیش است، اوقات را بگذراند.

● فصل چه چیزی است؟ چه تجربیاتی را باید شنید و به چه نکاتی باید توجه کرد؟

بسیاری از خانواده‌ها همواره در طول سال تحصیلی به کودکانشان نوید می‌دهند که تعطیلات تابستانی می‌آید. در تابستان والدین نیز دوست دارند فارغ از کار و زمان‌بندی، از مرخصی‌ها و فرصت‌ها بهره بگیرند؛ از این‌رو، به کودکان وعده می‌دهند که به مسافرت می‌رویم، به گردش و پارک می‌رویم، به میهمانی و تفریح می‌رویم و... و کودکان دلخوش‌اند و منتظر...

روی سختم، با شما مادران و پدران و خانواده‌های عزیز است، به کدام قولی که می‌دهید، پای‌بند می‌مانید؟ می‌دانید که

یکی از آداب و اصول فرهنگ زیبای مهرورزی، عمل کردن به قول‌هاست؛ از این‌رو، حتماً به قول و قراری که به کودکان عمل کنید.

در عمل به قول‌ها، چند زیبایی نهفته و آشکار وجود دارد:

اول کودکان با شما برنامه‌ریزی می‌کنند و می‌کوشند در زندگی، مثل شما با فرزندانشان عمل کنند.

دوم خاطرات خوش تابستان و بودن با شما را تجربه می‌کنند،

احساس پوچی و بی‌هودگی ندارند و با رفع خستگی‌ها، برای سال تحصیلی جدید انرژی سالم کسب می‌کنند و صد البته با استفاده‌ی صحیح از اوقات فراغت، توازن و تعادل در برنامه‌ریزی و زندگی را با شما

● نکته‌ی دیگر، کلاس، باز هم کلاس‌های مختلف و باز هم محدودیت؛ پس کی تفریح و آرامش؟! بسیاری از ما، تابستان را فصلی دوباره برای دویدن و کار می‌دانیم، اما فکر کنیم که کودکان به همه چیز، به نحو یکسان و همانند یکدیگر علاقه‌مند نیستند.

شکی نیست که باید استعدادیابی شوند؛ ما باید در تمام اوقات به مشاهده و دقت در اعمال، گفتار، افکار و احساسات کودکان بپردازیم و ضمن درک نقاط مثبت و نقاط منفی آن‌ها، به خودیابی و خودشناسی کودکانمان کمک کنیم. ولی به چه قیمتی، با چه ابزاری و با چه بودجه‌ای؟ فکر نکنیم چون فلان کودک به کلاس شطرنج می‌رود، رفتن به کلاس موسیقی برایش میسر است و می‌تواند به میل و دلخواه خانواده به این کلاس یا آن کلاس برود؛ کودک ما نیز باید عیناً تجربه کند. ما پدران و مادران و دوستانان کودک، از همین سال‌های پایه باید به آن‌ها یاد بدهیم که هدفمند عمل کنند. بکوشیم تابستان، این فصل آرامش‌بخش، را به فصلی خسته‌کننده و ملال‌آور برایشان مبدل نکنیم. گردش در طبیعت، یاد گرفتن در حین سفر، دیدار با دیگران و به جای آوردن صله‌ی ارحام، رفتن به باغ و بوستان، خانه‌ی مادر بزرگ و پذیرایی از دوستان و کمک در خانه، ارزش کمی ندارد و می‌تواند ارزشمندتر و مفیدتر از کلاس‌های تحمیلی باشد. کسب مهارت در خانه، انجام کارهای شخصی، و مشارکت در تهیه‌ی غذا و وسایل سفر و برنامه‌ریزی، چه به همراه شما خانواده‌های گرمی و چه با دوستان و تحت نظارت شما، تجربه‌ی بسیار غنی را برای کودکان در این اوقات به ارمغان می‌آورد. فرصت برای حرف زدن، اظهار عقیده کردن، جرئت‌ورزی و خطر کردن، در محیط خانه فراهم می‌شود که بسیار سالم و مقرون به صرفه نیز است.

● و اما پارک‌ها، بوستان‌ها و فضاهای باز

نکته‌ی مهمی است که ما کودکان و خانواده‌ها را برای گذراندن اوقات فراغت به رفتن به این مکان‌های تفریحی و آزاد تشویق می‌کنیم. اما ببینیم آیا این محیط‌ها به اندازه‌ی کافی برای میهمان‌پذیری آمادگی دارند؟

به تازگی، فرصتی برای بررسی و تحلیل فضاهای بازی و تفریح کودکان در تهران و شهرستان‌ها ایجاد شد؛ بسیار غمگین شدم که این همه درباره‌ی رفتن به پارک‌ها و فضاهای بیرون صحبت می‌شود، ولی هنوز در بسیاری از موارد، سطح ایمنی و بهداشت برای بازی و فعالیت‌های آزاد، دویدن و پریدن و فعالیت‌های بازی‌گونه‌ی کودکان بسیار کم‌رنگ است. وجود سطوح ناصاف و نامناسب، وجود ابزارها و وسایل غیراستاندارد و نامتناسب با قد و قامت کودکان، لبه‌های تیز و برنده‌ی بعضی از تجهیزات، عدم بازسازی بعضی از وسایل که حاکی از زنگ‌زدگی، رنگ و رورفتگی و کهنگی و پوسیدگی آن‌ها دارد، نبودن جای مناسب برای نشستن، استراحت و مشاهده و نظارت والدین، عدم سنجش و ارزیابی وسایل متناسب با سن کودکان از نظر کمی و کیفی،

وجود چاله‌ها و پستی و بلندی‌های غیراستاندارد در پارک‌ها، نبود فضای سبز و عدم رسیدگی به حضور کودکان و عدم احترام به آن‌ها مرا به فکر واداشت که باید به مسئولان هشدار دهیم تا هر سال قبل از آمدن تابستان، این گونه محیط‌ها را برای ورود کودکان آماده‌تر کنند.

زیباسازی محیط، آرایش وسایل و سازماندهی آن‌ها می‌تواند دعوت به بازی و تفریح و افزایش روحیه‌ی گردشگری در پارک‌ها و بوستان‌ها را برای کودکان و خانواده‌ها تقویت کند.

به هر حال، با آرزوی خوشی و شادابی برای کودکان و خانواده‌ها، ذکر چند نکته‌ی کلیدی را لازم می‌دانم:

۱. به کودکان فرصت دهیم تا آن‌چه را می‌توانند، در این فصل بیاموزند که چون دیر شود زیانی بر آن‌ها وارد می‌شود و نیز اوقات این فصل را غنیمت بشماریم.

۲. با چشم و هم‌چشمی و فریب تبلیغات سودجویان، اوقات بالارزش کودکان را با کلاس‌های گوناگون که گاه هدف‌های آموزشی یا نیازهای کودکان را نیز زیر سؤال می‌برند، پر نکنیم.

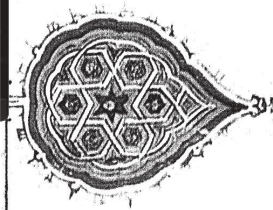
۳. از امکانات و فضاهای آموزشی مدارس و برنامه‌ریزی‌های مراکز پیش‌دبستان، مساجد، محیط‌های فرهنگی تحت نظارت، تئاتر کودکان، فیلم‌های آموزشی کودکان، کتابخوانی، قصه‌گویی و بازی‌های شاد بهره‌ی بیش‌تری ببریم.

۴. کودکان را به کتابخوانی آزاد عادت دهیم که خواندن و کسب تجارب از این طریق نیز عامل موفقیت سایر موضوعات و دروس بعدی است.

۵. حتماً زمانی را نیز برای تخلیه‌ی هیجانی، آرامش‌بخشی قبل از ورود به محیط آموزشی رسمی‌تر و دبستان فراهم آوریم و بین کار، آموزش و تفریح فاصله‌هایی مناسب ایجاد کنیم تا کودکان به بازی‌ها و برنامه‌های دلخواه خود بپردازند و از بودن با شما، دیگر دوستان و هم‌سالان نیز لذت وافر ببرند که گفته‌اند: «هفت‌سال اول برای بازی و شادی کردن است.»

آرزوی لذت بردن وافر از تابستان زیبا را برای کودکان و خانواده‌ها دارم.

انس با قرآن همراه با آموزه‌های قرآن

مسعود تهرانی فرجاد

اشاره

تاکنون در شماره‌های گوناگون مجله‌ی «رشد آموزش پیش‌دبستانی» سلسله مطالبی را از آقای تهرانی فرجاد و سایر مؤلفان درباره‌ی برنامه‌ی «انس با قرآن» در واحدهای آمادگی منتشر کرده‌ایم که می‌تواند از زوایای گوناگون باریگر مربیان محترم باشد. آن چه در پی می‌آید، نوشته‌ای دیگر از این مبحث است.

بی‌شک درک سخن و پیام خدا از قرآن کریم، یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در تربیت انسان است. انسانی که زندگی‌اش در پرتو آموزه‌ها و معارف قرآن کریم شکل می‌گیرد، به همان نسبت از موفقیت و سعادت برخوردار است.

حال اگر این آشنایی و ارتباط از دوران کودکی باشد، به برکت ویژگی‌های سنی این دوره به ویژه ماندگار بودن آن، می‌تواند در مسیر زندگی فردی و اجتماعی انسان نقش بسزایی داشته باشد؛ بر این اساس، برنامه‌ریزان و مربیان دوره‌ی پیش‌دبستان همواره بر موضوع آموزه‌های قرآن کریم تأکید جدی دارند. اما سؤال اساسی این است که اولاً کدام مفاهیم و موضوعات از قرآن کریم به کودک ارائه شود تا به تأثیرپذیری و تربیت وی منجر شود؛ و دوم این که چه میزان از عبارات و آیات قرآن کریم یا مطالبی درباره‌ی آن، قابل ارائه به کودک ۵-۶ ساله‌ی پیش‌دبستان است؟

در این نوشتار برآنیم تا به دو سؤال فوق پاسخی کاربردی بدهیم. آن چه در برنامه‌ی قرآن دوره‌ی پیش‌دبستان اهمیت دارد، توجه به رویکرد اساسی آن مبنی بر «انس با قرآن کریم» و علاقه به یادگیری آن است؛ به این مفهوم که تمام عناصر برنامه از جمله محتوا باید

موجب انس و علاقه‌ی کودک به قرآن کریم شود؛ از این رو، لازم است موضوع و محتوای موردنظر به گونه‌ای انتخاب شود تا عموم کودکان بتوانند از طریق شیوه‌های مطلوب و به دور از الزام و اجبار، با مفهوم و پیام قرآنی ارتباطی ماندگار برقرار کنند.

در بین موضوعات و محتواهای گوناگونی که در برنامه‌ی انس با قرآن کریم دوره‌ی پیش‌دبستان همواره مورد توجه برنامه‌ریزان و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت کودک است، موضوع «آموزه‌های قرآنی» بوده که وجه مشترک و مهم در فرایند انتخاب محتواست؛ به عبارت دیگر، آشنایی کودک با آموزه‌های قرآنی که کاربردی و متناسب با ویژگی‌های سنی‌اش باشد، از مؤثرترین موضوعات ایجاد انس و علاقه‌ی کودک به قرآن کریم است و می‌تواند در تربیت کودک نقش بسزایی داشته باشد. گفتنی است در سیره و کلام بزرگان نیز همواره به چنین تربیتی تأکید شده است. برای نمونه، سخن معروف حضرت امام خمینی (ره) مؤید این موضوع است. ایشان می‌فرمایند: «تربیت، باید تربیت قرآنی باشد.»^۱

بدیهی است یاددهی آموزه‌های قرآنی در پیش‌دبستان با آموزش مفاهیم قرآن به معنای مصطلح آن، یعنی آموزش لغت به لغت، تفاوت دارد؛ زیرا آن چه اهمیت دارد، ارتباط کودک با مفهوم آموزه‌های قرآنی است تا به تدریج، به تأثیرپذیری و ایجاد نگرش در وی منجر شود؛ از این رو، باید ترجمه و مفهوم پیام قرآنی را مطابق با واژگان قابل درک کودک پیش‌دبستانی بیان کرد. بی‌مناسبت نیست در این جا به کلام نورانی پیامبر اکرم (ص) توجه و تأسی کنیم که می‌فرمایند: «مَنْ كَانَ عِنْدَهُ صَبِيٌّ فَلْيَتَّصِلْ بِهِ»؛ هر کس کودکی دارد، در تربیت او کودکی ورزد» و این کلام گوهر بار در این شعر معروف اقتباس شده است:

چون که با کودک سروکارت فتاد پس زبان کودکی باید گشاد^۲

برای تبیین این موضوع، باید به چند نکته‌ی اساسی توجه کرد که در ادامه می‌خوانیم:

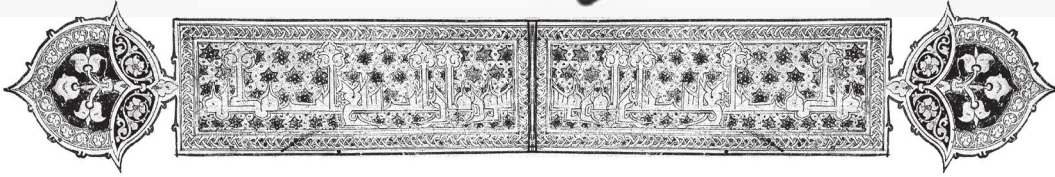
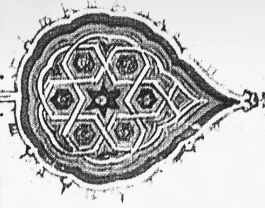
۱. براساس اصول حاکم بر برنامه‌ی «انس با قرآن کریم» در دوره‌ی پیش‌دبستان، باید موضوعات و مفاهیمی که به کودک ارائه می‌شود، مبتنی بر ظرفیت و توانایی وی باشد؛ از این‌رو، ضروری است از ارائه‌ی مفاهیم به صورت انتزاعی خودداری و همواره به درک عینی و قابل فهم کودک تأکید شود.

در واقع، در انتخاب موضوعات قرآنی باید توانایی فهم عموم کودکان ۶-۵ ساله‌ی پیش‌دبستانی در نظر گرفته شود.

۲. به اولویت‌های برنامه‌ی دوره‌ی پیش‌دبستان توجه شود. براساس فرصت محدود ۹ ماهه‌ی دوره‌ی آموزشی و همچنین توالی مفاهیم و موضوعات مورد نظر، ضروری است به «اولویت زمان» در ارائه‌ی موضوعات توجه جدی شود؛ به عبارتی، همواره ما مربیان باید به فرصت‌هایی که از نظر زمان و مناسبت مربوط به آن با کودک سروکار داریم، تأکید داشته باشیم و براساس زمان مفیدی که کودک در اختیارمان است و همچنین، مناسبت‌های مربوط، موضوعات را اولویت‌بندی و انتخاب کنیم.

مثلاً، ممکن است براساس نکته‌ی اول دو موضوع **امانتداری** و **اسراف** قابل ارائه به کودک باشد، اما با توجه به نکته‌ی دوم و اولویت زمانی برای پیش‌دبستان، موضوع اسراف بیش از امانتداری ترجیح دارد.

۳. پس از انتخاب موضوع و عبارت قرآنی مرتبط با آن، توجه به ترجمه‌ی روان و قابل فهم برای کودک، از دیگر نکات مهم است. به مثال زیر توجه کنید: **إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ** (بقره/۱۹۵) ترجمه‌ی اول: قطعاً (همانا) خداوند نیکوکاران را دوست دارد. ترجمه‌ی دوم: خدای مهربان کسان را که کار خوب می‌کنند، دوست دارد.

همان‌طور که مشاهده می‌کنید، در ترجمه‌ی اول تمام کلمات به‌طور دقیق ترجمه شده ولی در ترجمه‌ی دوم، معنای عبارت متناسب با فهم و زبان کودک پیش‌دستانی بیان شده است. با توجه به نکات فوق و هم‌چنین برنامه‌ی انس با قرآن کریم در دوره‌ی پیش‌دستان، در انتخاب موضوعات و چگونگی ارائه‌ی آن‌ها به نوآموزان، باید به معیارهای زیر توجه شود.

۱. آموزه‌ی مورد نظر «از متن قرآن» یا «درباره‌ی قرآن» باشد. از آن‌جا که هدف اصلی، برنامه‌ی انس با قرآن کریم است، از این‌رو انتخاب آموزه‌ها با محوریت قرآن صورت می‌گیرد. به طوری که موضوعات آیات از متن قرآن کریم (مانند: آداب فردی و اجتماعی، آشنایی با نعمت‌های الهی و...) یا از مطالبی که درباره‌ی قرآن کریم گفته شده، انتخاب می‌شود (مانند: احادیث معصومین - علیه‌السلام - و سخنان بزرگان که می‌تواند موضوعاتی چون علاقه به قرآن، آداب ارتباط و احترام به قرآن و... را دربرداشته باشد).

۲. آیات و عبارات قرآنی باید کوتاه، قابل درک و فهم کودک و از نظر تلفظ ساده باشد (حداکثر ۵ کلمه).

۳. مفهوم آموزه‌ها قابل ارائه و اجرا از طریق فعالیت‌های یاددهی - یادگیری برای نوآموزان باشد.

در ادامه، به چند نمونه از عبارات قرآنی توجه کنید:

الف: ۱. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (سوره‌ی حمد/آیه‌ی ۱)

به نام خداوند بخشنده و مهربان

۲. وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا (اعراف/۳۱)

بخورید و بیاشامید، ولی اسراف نکنید.

۳. إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ (حجرات/۱۰)

آدم‌های خوب (مؤمن) با هم دوست و برادرند.

۴. وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ (توبه/۱۰۸)

خدای مهربان پاکیزگان را دوست دارد.

۵. وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى (مائده/۲)

در کارهای خوب و نیک به یکدیگر کمک کنید.

ب:

۶. وَيَلِّ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ (همزه/۱)

وای بر هر عیب‌جوی طعنه‌زننده!

۷. إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ (ذاریات/۵۸)

به درستی که خداوند روزی دهنده است.

۸. إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ (عنکبوت/۴۵)

به درستی، نماز [انسان را] از کار زشت و ناپسند باز می‌دارد.

۹. لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ (آل عمران/۹۲)

هرگز به نیکوکاری نمی‌رسید مگر این‌که از آن‌چه دوست دارید،

انفاق کنید.

۱۰. وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا (لقمان/۱۸)

روی زمین با تکبر و غرور راه مرو.

براساس معیارهای بیان شده در این نوشتار و برنامه‌ی مصوب انس

با قرآن کریم در دوره‌ی یکساله‌ی آمادگی می‌توان عبارات فوق را به دو

دسته‌ی قابل ارائه و غیرقابل ارائه به کودک تقسیم کرد.

عبارات اول تا پنجم از جهت قابل فهم بودن، تلفظ ساده و کوتاه

بودن قابل ارائه است اما بقیه‌ی عبارات این‌گونه نیست؛ برای مثال، طول

عبارت و ثقیل بودن تلفظ و فهم موضوع، از موانع ارائه به نوآموزانند.

براساس مطالب فوق، چنان‌چه با برنامه‌ریزی و انتخاب صحیح و

هم‌چنین دقت در روش‌های ارائه‌ی آموزه‌های قرآنی شرایطی مطلوب

در فرایند یادگیری کودک ایجاد شود، امید است گام مؤثری در مسیر

انس با قرآن کریم در دوره‌ی پیش‌دستان برداریم. ان‌شاءالله.

پی‌نوشت

۱. صحیفه‌ی نور، ج ۱۵، ص ۲۵۰

۲. من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۴۸۱

۳. مثنوی معنوی.

یک نکته از این معنی

انسان‌ها و وسیله‌ها

به انتخاب و ترجمه‌ی مینو طاهری

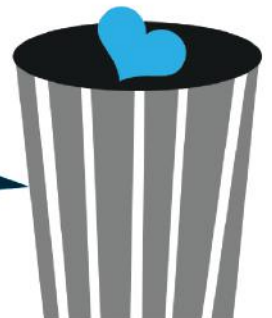

هنگامی که مردی مشغول تمیز کردن ماشین نوی خودش بود، پسر ۴ ساله‌اش سنگی برداشت و با آن چند خط روی بدنه ماشین کشید. مرد با عصبانیت دست پسرک را گرفت و چندین بار به آن ضربه زد. او بدون این که متوجه باشد، با آچار فرانسه‌ای که در دستش داشت، این کار را می‌کرد! در بیمارستان، پسرک به دلیل شکستگی‌های متعدد، انگشتانش را از دست داد. وقتی پسرک پدرش را دیده، با نگاهی دردناک پرسید: «کی انگشتانم دوباره رشد می‌کنند؟» مرد بسیار غمگین شد و هیچ سخنی بر زبان نیاورد. او به سمت ماشینش برگشت و از روی عصبانیت چندین بار با لگد به آن ضربه زد. در حالی که از کرده‌ی خود بسیار ناراحت و پشیمان بود، جلوی ماشین نشست و به خط‌هایی که پسرش کشیده بود نگاه کرد. پسرش نوشته بود: «دوستت دارم بابایی». روز بعد آن مرد خودکشی کرد!

***

عصبانیت و دوست‌داشتن هیچ حد و حدودی ندارند. دومی را انتخاب کنید تا یک زندگی زیبا و دوست‌داشتنی داشته باشید. این را نیز به یاد داشته باشید که: وسایل برای استفاده کردن هستند و انسان‌ها برای دوست داشتن. اما مشکل جهان امروز این است که انسان‌ها مورد استفاده واقع می‌شوند، و به وسایل عشق ورزیده می‌شود. بیایید همواره این گفته را به یاد داشته باشیم:

- ✓ وسایل برای استفاده کردن هستند، انسان‌ها برای دوست داشتن هستند.
- ✓ مواظب افکار تان باشید، آن‌ها به کلمات تبدیل می‌شوند.
- ✓ مواظب کلماتی که به زبان می‌آورید، باشید. آن‌ها به رفتار تبدیل می‌شوند.
- ✓ مواظب رفتار تان باشید، آن‌ها به عادت‌ها تبدیل می‌شوند.
- ✓ مواظب عادت‌هایتان باشید، آن‌ها شخصیت شما را شکل می‌دهند.
- ✓ مواظب شخصیت تان باشید، چون سرنوشت شما را می‌سازد.

عشق به خواندن را چگونه در کودکان شعله‌ور کنیم؟

دکتر فرخنده مفیدی | استاد دانشگاه علامه طباطبائی

کلیدواژه‌ها: خواندن، کتاب‌خوانی، کودک، کتاب‌خانه، انگیزش.

اشاره

این مقاله به دنبال آن است که به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

- چرا و چگونه خواندن می‌تواند قلب و مرکز تپنده‌ی موفقیت‌های تحصیلی بعدی در کودکان باشد؟
- مفهوم «خانه‌ی کتاب» چیست؟
- عشق به کتاب و کتاب‌خوانی را چگونه می‌توان در کودکان از سال‌های پایه به‌وجود آورد؟
- احترام به ارزش‌ها و عقاید را چگونه می‌توان از طریق کتاب‌خوانی در کودکان پرورش داد؟

تقویت می‌کند و دانش‌محوری را فراهم می‌آورد، واژگان و خزانه‌ی لغات را می‌سازد، گرامر و صرف و نحو را آموزش می‌دهد و سبب می‌شود که دانش‌آموزان بر حروف و ترکیب آن‌ها تسلط یابند و به نویسندگان بهتری نیز تبدیل شوند. آمادگی خواندن و یادگیری آن، از سال‌های کودکستانی لذت، شادی و رضامندی خاصی را در کودکان فراهم می‌آورد؛ بنابراین، پایه‌های آماده‌سازی خواندن از همین سال‌هاست که از حساسیت خاصی برخوردار است و اهمیت شایانی دارد.

شما خانواده‌ها و مربیان می‌توانید جریان آماده‌سازی خواندن را با ترغیب و تشویق کودکان به مهرورزی و عشق به کتاب‌خوانی و داستان‌ها و قصه‌ها فراهم آورید. این مهم، به ویژه به سه طریق تحقق می‌یابد:

۱. اطمینان یابید که خانه‌ی شما جایی برای احترام گذاشتن و با اهمیت شمردن کتاب باشد.
۲. خود را به عنوان الگوی نقش‌پذیری در خواندن و یادگیری از این طریق برای کودک جابیندازید.
۳. از همه مهم‌تر، بکوشید برای او و با او کتاب بخوانید.

این مقاله، فرصتی است تا با چگونگی شیوه‌ی اول آشنا شوید.

- چگونه می‌توانید خانه‌ی خود را به صورت خانه‌ی کتاب^۱ در آورید.

معمولاً خانواده‌ها در مورد یادگیری خواندن فرزندان از سال‌های اولیه‌ی کودکی حساسیت زیادی نشان می‌دهند و به‌ویژه، توانایی خواندن کودکان را نشانه‌ای از هوش بالاتر و برتری آن‌ها نسبت به دیگر کودکان می‌دانند. معلمان و مربیان البته انتظار ندارند که کودک شما در اولین روزهای ورود به محیط‌های آموزشی و مراکز پیش از دبستان حتماً خواندن را بداند و بتواند توانایی و برتری خود را از این جهت نشان دهد، بلکه امیدوارند که کودک اشتیاق، علاقه و انگیزه‌ی خود را نسبت به یادگیری و دارا بودن بعضی از مهارت‌های پیش از خواندن نشان دهد. امروزه بسیاری از کودکان پنج‌شش‌ساله‌ای که به مراکز راه می‌یابند، علاقه و اشتیاق خود را به صورت‌های مختلف برای خواندن و تلاش برای ارتباط با دیگران از این طریق نشان می‌دهند؛ بنابراین، یکی از مهم‌ترین و بارزترین هدف‌های خواندن در دوره‌ی پیش از دبستان، از نظر علمی، همانا ایجاد هیجان و علاقه‌مندی در کودکان برای خواندن است.

خواندن در حقیقت قلب و مرکز تپنده‌ی موفقیت‌های تحصیلی و آموزش و پرورش است و برنامه‌ی درسی مدارس نیز بر این اساس بنا گذاشته شده است؛ زیرا خواننده‌های بهتر، موفقیت‌های بیش‌تری نیز در سایر موارد و موضوعات آموزشی به دست می‌آورند. خواندن، تخیلات را

شما خانواده‌ها و
مربیان می‌توانید
جریان آماده‌سازی
خواندن را با ترغیب
و تشویق کودکان
به مهرورزی و عشق
به کتاب‌خوانی و
داستان‌ها و قصه‌ها
فراهم آورید

اولیور وندل هولمز گفته است: «من به کتاب‌ها عشق می‌ورزم. با آن‌ها متولد شده و در میان آن‌ها رشد یافته‌ام، و وقتی در محضر کتاب قرار دارم، حس راحتی و آرامش و شادی عجیبی دارم؛ احساسی که به کودک در میان اسباب‌بازی‌های مورد علاقه‌اش دست می‌دهد.»

این همان احساسی است که شما باید در کودکان پدید آورید. شما چه به عنوان پدر و مادر و چه به عنوان مربی باید زمینه‌هایی را فراهم آورید تا کودکان از همان سال‌های اولیه، در حضور کتاب احساس گرمی، راحتی و خشنودی همانند لمس کردن پتوی نرم و آرامش رخت‌خواب یا بازی با وسایل محبوب و مورد علاقه‌شان را پیدا کنند. یکی از اولین گام‌ها در این مسیر، وجود کتاب‌های ارزنده و بسیار در خانه است.

در این‌جا به راه‌های **هفت‌گانه‌ای** برای پرورش احترام به کتاب و عشق به کتاب‌خوانی از سال‌های پایه اشاره می‌شود:

- **به اطفال خود اجازه دهید تا با کتاب‌ها بازی کنند.**
هرچه زودتر کودکان خردسال به کتاب‌ها دسترسی پیدا کنند، به همان نسبت نیز سریع‌تر و زودتر به کتاب به عنوان دوست و همراه نگاه می‌کنند و عشق به کتاب در آن‌ها نهادینه می‌شود.
امروزه، کتاب‌ها به اشکال و با استفاده از مواد مختلف ساخته می‌شوند، که حتی برای بازی کودکان از زمان شیرخوارگی مناسب بوده و با توجه به نیاز و قابلیت بدنی آن‌ها تهیه شده است؛ مثلاً بعضی کتاب‌ها صفحات محکم و در عین حال، نرمی دارد که حتی اطفال در گهواره و تخت‌خواب خود می‌توانند چنگ زدن و دست‌ورزی با آن را تجربه کنند؛ بنابراین، بکوشید یک یا دو یا بیش‌تر از این نوع کتاب‌ها را در محل خواب او قرار دهید. مطمئن باشید که وقتی از خواب بیدار می‌شود با حضور آن‌ها در کنار خود احساس بهتری را تجربه کند.
- **بکوشید کتاب‌هایی را در محل‌های مختلف خانه در دسترس کودک قرار دهید.**

هرچه زودتر کودکان خردسال به کتابها دسترسی پیدا کنند، به همان نسبت نیز سریع تر و زودتر به کتاب به عنوان دوست و همراه نگاه می کنند و عشق به کتاب در آنها نهادینه می شود

استفاده قرار گیرند. کتابهایی هم چون «قصه های خوب برای بچه های خوب» از این نوع اند. کودکان را با مثلها و قصه ها و اشعار حاوی کلمات و واژگان غنی و شخصیت های خاطره آمیز، و داستان هایی که قدرت تفکر و اندیشیدن را تحریک می کند و تخیلات را برمی انگیزد، آشنا کنید تا عاشق خواندن بار بیایند.

● کتابهایی را به همراه کودک از کتابخانه به خانه بیاورید.

اگر کودکان را با خود به کتابخانه ببرید و او بتواند به همراه آموزشهایی که به او می دهید زمانی را در کتابخانه صرف کند، به احتمال زیاد رفتن به کتابخانه برای او به صورت تفریح و سرگرمی درمی آید؛ بنابراین بکوشید به او یاد دهید تا کتابهایی را به امانت از کتابخانه بگیرد و برای خواندن به همراه شما به خانه بیاورد و تا زمان پس دادن آنها به درستی از آنها نگهداری کند.

● از تصاویر شخصیت های داستانی و کتابها برای تزیین و زیباسازی خانه تان استفاده کنید.

وقتی اتاق خواب یا بازی کودک را تزیین می کنید، می توانید از کاغذ دیواری، پوستر، پرده یا حتی ملافه ها و روبالشی هایی استفاده کنید که با تصاویری از شخصیت های کتب مورد علاقه ی کودک تزیین شده اند.

● بکوشید با یک یا دو مجله ی کودکان مشترک شوید و به او مسیر ارتباط از این طریق را یاد دهید.

در گذشته «کیهان بچه ها» و «اطلاعات کودکان» از جمله نشریاتی بودند که در بسیاری از خانه های ایرانی علاقه مند به کتاب یافت می شد و همه ی بزرگ ترها خاطرات خواندن و یادگیری را از این طریق با خود به همراه دارند. امروزه نیز، مطالب و نشریات ادواری، ماهانه و فصلی بسیاری به همت افراد علاقه مند و نیز مؤسسات متعدد در دسترس است؛ بنابراین، خانواده ها و حتی مراکز پیش از دبستان می توانند کودکان را با نحوه ی اشتراک و استفاده از این مجلات و نوشته های ارزشمند آشنا کنند. در بسیاری از مجلات خوب و مناسب کودکان در دنیا و در جامعه ی ما، می توان داستان های مخصوص بلندخوانی، مقالات قابل دسترس، اشعار، پروژه های کاردرستی، سرگرمی ها و معماها و بازی هایی جالب و زیبا را مشاهده کرد. با توجه به ارتباطات گوناگون امروزی، حتی جالب تر و زیباتر خواهد بود اگر به گونه ای عمل کنید که مجلات و کتب ارسالی از طریق پست به نام خود کودک دریافت شود؛ درست مثل مجلات و نشریات دریافتی مامان و بابا!

و اینها نمونه هایی از پیشنهاد های مفید برای خانواده ها و مربیان است تا کودکان را برای خواندن و علاقه مند کردن به کتاب و کتابخوانی تشویق کنند و آمادگی خواندن را از سال های اولیه در کودکان پدید آورند. آن چه مسلم است، خاطره ی خواندن در دوره ی کودکی، از قوام و دوام زیادی برای سنین بالاتر برخوردار است و خواننده ی کوچک امروز، یک کتابخوان و علاقه مند به کتاب و نویسنده ی برتر در آینده خواهد بود و البته انتخاب کتاب و خواندن کتاب، خود حدیث جاذب و غرور آمیز دیگری است که در این مقوله نمی گنجد.

پی نوشت

1. Book House
2. Oliver Wendell Holmes

اطمینان یابید که کودکان در مسیر خود می تواند کتابی را بردارد و به آن نگاه کند. می توانید کتابهایی را در روی میز صبحانه، روی صندلی ها و حتی در آشپزخانه نیز در دسترس او قرار دهید.

● جای خاصی نیز برای کتابهای اختصاصی کودک در نظر بگیرید.

بسیار حائز اهمیت است که کودکان کتابهای مخصوص به خود را داشته باشد؛ یعنی بدانند که این کتابها به او تعلق دارد و حتی با غرور تمام، نامش را در صفحه ی اول آن ببیند؛ بنابراین، لازم است جایی را برای کتابهای اختصاصی او و به نام خودش در نظر بگیرید، محلی در اتاق وی یا هر جای دیگری که ترجیح می دهید. اگر بتوانید یک قفسه یا گوشه ی خصوصی مثلا در اتاق نشیمن، اتاق مطالعه یا کتابخانه ی خانگی برای کتابهای او در نظر بگیرید که اهمیت احترام و توجه ارزشی به کتاب را در او زنده نگاه دارد، کاری برجسته انجام داده اید.

● کتابهای قدیمی، سنتی، خانوادگی و تاریخی را در قفسه ی کتابخانه نگهداری کنید تا خاطرات ارزشمند را در کودکان زنده نگهدارد.

کودک را از ابتدا باید با انواع گسترده ای از کتابها آشنا کرد و آنها را در معرض کتابهای بازی، اشعار، قصه ها و داستان های سنتی و خاطره انگیز قرار داد. در همه ی جوامع، نمونه های ارزشمندی از قصه ها و افسانه ها و نوشته های سنتی، شعر گونه یا شفاهی گفته ها و داستان های مادر بزرگها وجود دارد که باید برای این منظور مورد

نگاهی به نتایج یک پژوهش در شهر مشهد

قصه‌گویی و آموزش مفاهیم شهروندی در کودکان

احمد ندافی

کارشناس ارشد آموزش و پرورش پیش از دبستان

کلیدواژه‌ها: قصه، قصه‌گویی، آموزش، مفاهیم شهروندی.

چکیده

قصه و قصه‌گویی امروزه علاوه بر روشی برای سرگرمی و تفریح، شیوه‌ای برای آموزش و یادگیری کودکان است و از آن در کلاس‌های آموزشی و اتاق‌های بازی و خواب کودکان استفاده می‌شود. از آنجا که استفاده از این شیوه‌ی آموزشی یعنی قصه‌گویی، برای کودکان لذت‌بخش و خوشایند است، لذا می‌توان از آن به عنوان شیوه‌ی آموزشی مناسب برای یادگیری مفاهیم گوناگون در رابطه با کودکان استفاده کرد.

هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر قصه‌گویی بر آموزش مفاهیم شهروندی کودکان ۶ ساله‌ی پسر (پیش‌دبستانی) است. روش انجام پژوهش، نیمه تجربی و طرح آن به صورت، «پیش‌آزمون» و «پس‌آزمون» با دو گروه آزمایش و دو گروه کنترل (گواه) است. جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل کلیه‌ی کودکان ۶ ساله‌ی پیش‌دبستانی شهر مشهد است که از مجموع ۱۳۴۲۹ نفر در قالب ۳۵۰ کلاس پیش‌دبستانی، ۴ کلاس انتخاب شده که ۲ کلاس از منطقه‌ی برخوردار و ۲ کلاس از منطقه‌ی کم‌تر برخوردار، به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای برگزیده شد. در این تحقیق، چون

واحد نمونه‌گیری کلاس است، تعداد نمونه‌های هر کلاس (۱۴ نفر)، در مجموع ۵۶ نفر به عنوان نمونه هستند. برای اجرای پژوهش از آزمون محقق ساخته‌ی مفاهیم شهروندی استفاده شده که روایی آن به تأیید استاد راهنما، مشاور و کارشناسان رسید و پایایی آن، با روش بازآزمایی ۰/۸۸ به دست آمد. از گروه‌های آزمایش و کنترل، آزمون مفاهیم شهروندی کودکان، پیش‌آزمون به عمل آمد؛ سپس متغیر مستقل که شامل ۱۲ قصه بود و بر ۶ مقوله‌ی مفاهیم شهروندی تأکید داشت، به مدت سه هفته توسط پژوهشگر بر روی گروه‌های آزمایش اجرا شد و گروه کنترل از نفوذ چنین عاملی محفوظ نگه داشته شد. سپس مجدداً از دو گروه آزمایش و کنترل، آزمون مفاهیم شهروندی کودکان، پس از آزمون گرفته شد. بعد از جمع‌آوری داده‌ها، از شاخص‌های توصیفی و در بخش آمار استنباطی، از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره و آزمون تحلیل کواریانس استفاده شد و نتایج به دست آمده از پژوهش بیانگر آن است که قصه‌گویی بر آموزش مفاهیم شهروندی کودکان ۶ ساله‌ی پسر (پیش‌دبستانی) تأثیر مثبت داشته است. تحقیق حاضر، به راهنمایی دکتر فرخنده مفیدی و مشاوره‌ی آقای دکتر یحیی مهاجر انجام پذیرفته است.

نوآوری

سنجش و ارزشیابی در دوره‌ی پیش از دبستان

دکتر مرجان گودرزی

کلیدواژه‌ها: سنجش و ارزیابی، برنامه‌های آموزشی، خودسازی، کودکان.

در این مقاله می‌خوانید:

- چگونه می‌توان به سنجش و ارزش‌یابی کودکان در دوره‌ی پیش از دبستان زیباتر نگریست؟
- توازن و تعادل در شیوه‌های ارزش‌یابی و برنامه‌های آموزشی کودکان چگونه میسر می‌شود؟
- فرایند ارزش‌یابی چگونه می‌تواند به خودسازی کودکان از همین سال‌های پایه کمک کند؟
- اندیشه‌ی بهتر در باره‌ی عدم تفکیک یادگیری از ارزش‌یابی چگونه صورت می‌گیرد؟

بیش از پیش تجویز می‌شود؛ زیرا خانواده‌ها و مسئولان آموزشی خواهان دسترسی به مستندات سیستم یادگیری در این محیط‌های آموزشی و فرهنگی هستند.

بنابراین، به رغم اولویت‌های شخصی مربیان یا باورهای حرفه‌ای آن‌ها، بعضی از شیوه‌های سنجش یادگیری کودکان که هم‌اکنون در این محیط‌های آموزشی به‌کار گرفته می‌شوند، مواردی هم‌چون، به‌کارگیری آزمون‌های مختلف، کامل کردن فعالیت‌های ارزش‌یابی تجویز شده، و مشاهده‌ی مبتنی بر چک‌لیست‌ها یا سیاهه‌های استاندارد شده را شامل می‌شوند. گفتنی است موارد ذکر شده فقط بخشی از فعالیت‌هایی است که هم‌اکنون صورت می‌گیرد که به عقیده‌ی بسیاری از صاحب‌نظران، برای تدارک یک برنامه‌ی متوازن و متعادل کافی نیست.

سنجش و ارزش‌یابی در حقیقت فرایندی است که باید بتواند به بهبود سیستم یاددهی و یادگیری کمک شایان توجهی کند. فقط در این صورت است که می‌توان اطمینان یافت که کودکان هر روز به قدر توانایی و قابلیت‌های خود یاد می‌گیرند و همین کلید اساسی کار ارزش‌یابی است.

عقلانی است که از مقیاس‌های سنجشی استاندارد شده که از طریق سیستم‌های مختلف و انتشارات معتبر یا مؤسسات دولتی تهیه می‌شود، به عنوان ابزار تشخیصی و شناختی استفاده کرد ولی حتماً باید به

سنجش و ارزش‌یابی یکی از مسائل و موضوعات مهم و در عین حال حساس در دوره‌ی پیش از دبستان و به‌ویژه دوره‌ی کودکان است. در حقیقت، حساسیت آن به لحاظ حساسی و مسئولیت در برابر یادگیری‌ها و چگونگی یاد گرفته‌هاست. حساسی، نیرویی گسترده در شکل‌دهی به فرایند یادگیری و یاددهی در مدارس عصر حاضر است و آثار و پیامدهای آن به کلاس‌های پیش از دبستان نیز کشیده شده است. تقریباً در همه‌ی کودکان، معلمان تحت اجبارند تا به نوعی نشان دهند که دانش‌آموزان و کودکان زیر نظر آن‌ها تا چه حد به اهداف تعیین شده دست یافته‌اند و چگونه مجموعه‌ای ویژه از اهداف رفتاری، در کودکان تحقق یافته است. شیوه‌های مستندسازی یادگیری‌های کودکان از همین سال‌های اولیه از طریق فشارهای خارج از مدرسه

درستی، تفسیر و توجیه شوند.

از طرف دیگر، به نظر می‌رسد که بسیاری از معلمان و مربیان آموزش دیده می‌توانند بر این مهم نایل آیند ولی این به تنهایی کافی نیست؛ زیرا آن‌چه از طریق این ابزارها سنجیده می‌شود فقط بخشی از دانسته‌های کودک است و نحوه‌ی تنظیم و چینش بسیاری از آزمون‌ها و مقیاس‌های ارزش‌یابی، امکان یادگیری را دربار‌ه‌ی دانسته‌ها و توانایی‌های کودک محدود می‌سازند و قادر به شفاف‌سازی واقعی در زمینه‌ی یادگرفته‌های کودک در این سطح نیستند؛ بنابراین، بحث دقیق این است که اعمال سنجشی دیگری به وسیله‌ی معلمان و مربیان باید طراحی شوند تا نیاز در این زمینه را برطرف سازند و توازن و تعادلی را در سیستم ارزش‌یابی ایجاد کنند.

یکی از عقاید بارز صاحب‌نظران، طراحی تمرین‌هایی برای سنجش محتوا، شیوه‌های تدریس و یاددهی، و رخدادهای حاصل از یادگیری است. اگر معلمان دربار‌ه‌ی آن‌چه می‌خواهند به کودکان یاد دهند و نیز چگونگی تدریس‌شان به کودکان، عقاید واضح و روشنی داشته باشند، قطعاً راه هموارتر می‌شود و آن‌چه کودکان یاد می‌گیرند، به نحو طبیعی دنبال خواهد شد. در حقیقت، جریان ارزش‌یابی، چیزی جدا از چگونگی یادگیری و یاد دادن نیست و لزومی ندارد که آن به‌عنوان تمرین یا فرایندی کاملاً جدا از فرایند یاددهی و یادگیری و یا امری تهدیدکننده در نظر گرفته شود؛ به عبارت بهتر، ارزش‌یابی می‌تواند به‌عنوان تمرینی در جریان یادگیری تلقی شود و فرصت‌هایی را برای بازخورد و تدریس مجدد در همان زمان خاص نه در وقت دیگر فراهم آورد.

عقاید ویگوتسکی^۱ (۱۹۷۸) دربار‌ه‌ی چگونگی یادگیری کودکان به‌ویژه در اجرای ارزش‌یابی طراحی شده برای کودکان دبستان‌های نوین ارزشمند است. وی ارزش‌یابی را فرایندی پویا و زنده می‌داند که در نقطه‌ی مقابل شیوه‌ها و رویه‌های استاندارد شده، معمول و مورد استفاده برای ارزش‌یابی پیشرفت کودکان قرار دارد. موقعیت‌های ارزش‌یابی پویا، نه فقط برای تعیین آن‌چه کودکان می‌توانند به تنهایی انجام دهند بلکه برای شناخت و درک چیزهایی تنظیم می‌شود که کودکان با حمایت یا به همراه دیگران نیز به انجام می‌رسانند.

بنابراین، نکته‌ی مهم این است که اگر ما برنامه‌ی درسی، طراحی آموزشی، اجرای روش‌های یاددهی و یادگیری و سنجش را در یک پیوستار و مرتبط ببینیم، در این صورت می‌توانیم ادعا کنیم که ارزش‌یابی و سنجش به منزله‌ی فرصتی است برای پاسخ به سؤالاتی چون:

● آیا کودکان یا دانش‌آموزان محتوا را به‌طور مستقل و معناداری یاد گرفته‌اند؟

● آیا کودکان می‌توانند شایستگی و صلاحیت خود را در یادگیری‌ها با کمک و حمایت معلم به نمایش بگذارند؟

● چه نوعی از همکاری و همراهی باید درمورد کودکی که نمی‌تواند بدون کمک و حمایت معلم کار کند، اعمال شود؟ در این رویکرد پویا، زنده و شاد است که تفکیک زمان سنجش و ارزش‌یابی از زمان یادگیری و زمان تولید و حاصل کار از زمان کسب تجربه و یادگیری، بسیار دشوار خواهد بود که حقیقت دانستن و تعمیم دانسته‌ها و توسعه‌ی مستقلانه و رشد قابلیت‌ها نیز در همین مطلب نهفته است.

نکته‌ی پایانی این‌که، ارزش‌یابی در دوره‌ی پیش از دبستان فرایند مستمر، پویا، شاد و در عین حال توانمندساز است که هرگز نباید از نتایج آن به‌منظور حذف امتیاز، نمره‌دهی، انگ‌زدن و برچسب دادن، تنبیه یا جداسازی استفاده شود، بلکه زیبایی این فرایند زنده در این است که مربیان و خانواده‌ها خود را نیز در شکل‌دهی تربیت فرزندانشان از این طریق آموزش دهند و در آموزش کودکان و برطرف کردن نقاط ضعیف و پرورش نقاط مثبت مصمم‌تر شوند و محیط خانه و آموزش را شادتر کنند؛ هم‌چنین، کودکان نیز در کنار آن‌ها می‌توانند در مورد خود و قابلیت‌هایشان زیباتر تفکر کنند و یاد بگیرند که ارزش‌یابی از خود یا به‌وسیله‌ی دیگران، راهی برای ساختن و دوباره‌سازی خود است که این مهم، از دوران کودکی می‌تواند بنیان گذاشته شود.

پی‌نوشت

1. Vygotsky

سنجش و ارزش‌یابی یکی از مسائل و موضوعات مهم و در عین حال حساس در دوره‌ی پیش از دبستان و به‌ویژه دوره‌ی کودکان دبستانی است

ارزش‌یابی در دوره‌ی پیش از دبستان فرایند مستمر، پویا، شاد و در عین حال توانمندساز است که هرگز نباید از نتایج آن به‌منظور حذف امتیاز، نمره‌دهی، انگ‌زدن و برچسب دادن، تنبیه یا جداسازی استفاده شود

آمادگی همگانی

هم‌اندیشی کارشناسان و صاحب‌نظران در آینده‌ی سطح‌بندی آموزشی،
تلازم رسمی شدن آموزش و نسبت آن با دوره‌ی پیش‌دبستان

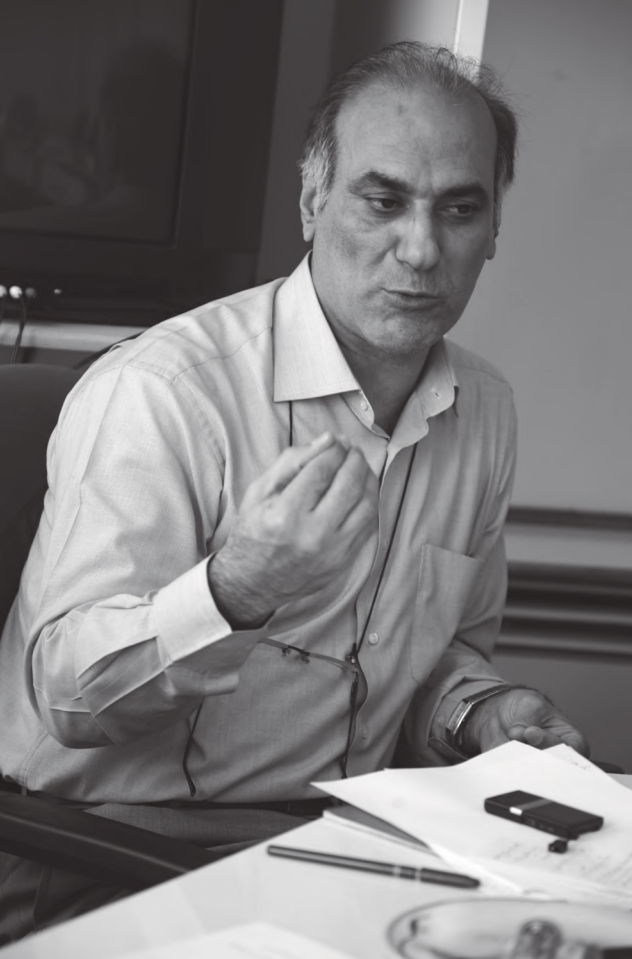
گزارش: اصغر ندیری
عکس: رضا بهرامی

اشاره

با توجه به اهمیت دوره‌ی پیش‌دبستانی و بحث‌های مربوط به آن، حتی تغییر نام و مشخص شدن وظایف و نقش این دوره و نگاه‌های نسبت به آن، هم‌زمان با شروع مباحثی نظیر سطح‌بندی آموزشی، تلازم رسمی شدن دوره‌های آمادگی و یا پیش‌دبستان و تعیین سن ورود نیز نیازمند بررسی کارشناسی است. در این راستا، معاونت برنامه‌ریزی درسی دوره‌ی ابتدایی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، با دعوت از جمعی از کارشناسان رشته‌ی پیش‌دبستان و استادان دانشگاه، طی اولین جلسه‌ی کار گروهی و هفتمین جلسه‌ی شورای برنامه‌ریزی پیش‌دبستان، موارد فوق‌الذکر را به بحث و تبادل نظر گذاشت. اهم بحث‌ها و نظرات یکی از کارگروه‌ها - که با حضور خانم دکتر فرخنده مفیدی، استاد دانشگاه علامه طباطبایی و سردبیر مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستانی، خانم دکتر فاطمه رمضانی، معاون برنامه‌ریزی درسی دوره‌ی ابتدایی دفتر مذکور، آقایان نبی‌الله صادقیان کارشناس پیش‌دبستان، مرتضی مجدفر کارشناس و سردبیر مجله‌ی رشد ابتدایی؛ علی ترقی‌جاه، کارشناس امور پیش‌دبستانی، انجام گرفت - به شرح زیر، به نظر خوانندگان گرامی می‌رسد.

آموزشی صورت گرفته و مستند می‌باشد توجه شده است؟»
صادقیان می‌گوید: «ما به عنوان صاحب‌نظر، و در واقع همه‌ی دست‌اندرکاران، با اعلام این نظرات غافلگیر شدیم. دو دوره‌ی شش‌ساله تصمیمی است که جدای از تصمیمات قبلی گرفته شده و انتظار می‌رفت نتیجه این نشود.»

سطح‌بندی آموزشی

دکتر مفیدی می‌پرسد آیا فکر قوی در پس تقسیم‌سازی و سطح‌بندی دوره‌های آموزشی وجود دارد؟ و خود اضافه می‌کند: «این جداسازی‌ها دردی را درمان نمی‌کند. ما دوباره به جای اول خود برمی‌گردیم. آیا برای تربیت مربی یا تأمین فضای واحدها قدمی برداشته شده است؟ باید زیربنایی نگاه کرد.»

باید با برنامه‌های صحیح و اصولی و از پایه از فرصت‌ها برای تغییر منصفانه استفاده نماییم.»

سن ورود

صادقیان به‌عنوان کارشناس می‌گوید: «برای تعیین سن ورود به دوره باید مبنا داشته باشیم. در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی سندهایی از فعالیت‌های کشورهای انگلستان، هند، مالزی و تایلند وجود دارد.»

سند تغییر نظام آموزشی دوره‌ی آقای اکرمی (از وزیران اسبق) هم وجود دارد. چیزی که به چشم می‌آید ساختارمند و مدلل بودن

در اطراف هر مسئله‌ای می‌تواند سؤالاتی مطرح شود. پرسش‌های طرح شده در مورد پیش‌دبستان و بهترین سن ورود یا چگونگی سطح‌بندی آموزشی و دیگر سؤالات، کارشناسان را واداشت تا به بحث و تبادل آرا بپردازند. شروع بحث‌های کارگروه‌ها با ارائه‌ی مقدمه‌ای از آقای مرتضی طاهری، کارشناس مسئول گروه پیش‌دبستان دفتر تألیف بود. وی گفت: «بحث‌های کارشناسی لازم و تصمیم‌گیری در رده‌های بالاتر درباره‌ی دوره‌های تحصیلی صورت پذیرفته است. و غالباً بهترین سن ورود به آمادگی یا پیش‌دبستان آغاز آموزش‌ها را ۵/۵ سالگی دانسته‌اند»

با توجه به این سرآغاز، این سؤال پیش می‌آید که آخرین تحولات و نظرات چیست؟

هدف چیست؟

دکتر فرخنده مفیدی بر نگاه تطبیقی و علمی تأکید دارد و مشخص شدن هدف در این تغییرات را از اهم موارد می‌داند. وی می‌گوید: «آموزش و پرورش در این تغییر دنبال چیست؟ ورودی‌ها و خروجی نظام آموزشی، چه مهارت‌هایی را مد نظر داشته و به دست خواهند آورد؟ آیا تغییرات مورد نظر با پژوهش و تحقیق مطرح شده و انجام خواهد شد؟»

دوره‌ی پیش از دبستان در کجای این تقسیم‌بندی قرار می‌گیرد. این‌که چرا باید وارد شود و چرا خارج از آن باقی بماند با توجه به بررسی‌های گذشته و تحقیقات عملی است. آیا به بررسی‌های کارشناسانه و صاحب‌نظرانه‌ی گذشته که در تغییر نظام موجود

آن‌هاست. برای مثال تایلند مبنا را «خروجی‌ها» قرار داده است همان‌طور که خانم دکتر مفیدی اشاره داشتند نگاه تطبیقی در این‌جا کمک خوبی است. اما واقعاً پیش‌بینی از فضا و امکانات برای افزودن یک‌سال به دوره‌ی تحصیلی بسیار سخت است.»

در این بخش خانم مفیدی می‌افزاید: «به این دلیل می‌گوییم نگاه به تجربه‌های دیگران مهم است، چون آن‌ها به ساختار زیرین توجه دارند. جوامعی هستند که می‌گویند سن آموزش از ۳ یا ۴ یا ۵ سالگی باید شروع شود و چون به مهارت‌ها، آمادگی‌ها و پذیرش جامعه و امکانات خود مطمئن هستند، دست به کار می‌شوند.

نگرانی من، از یک دست نبودن جامعه و امکانات و نظام تعلیم و تربیتی خودمان است. تحقیقات نشان می‌دهد کیفیت زیست در پایین شهر و بالای شهر تهران تفاوت دارد. در واحدهای آموزشی شمال شهرگاه تا چهارزبان خارجی با کودک تمرین می‌شود، در حالی که در مناطق جنوبی و غیربرخوردار شهر کودک زبان مادری خود را هم به خوبی نمی‌داند. فکر می‌کنم تصمیم‌گیری‌ها باید با حوصله باشد.

همه‌ی کودکان استحقاق برخوردار از آموزش‌های پایه را دارند. باید کاری کنیم که در سال‌های پیش از دبستان که از ضرورت و اهمیت برخوردار است از طریق آموزش‌های به حق و عادلانه و منصفانه شکلی همه‌گیر پیدا کند.»

نگاه‌واقع‌بینانه

اما و اگر در مورد مسائل آموزش و پرورش کشور بسیار است. باید واقع‌بین بود. فارغ از بحث رسمی می‌بینیم بهزیستی در مراکز خود به بچه‌های ۳ساله آموزش می‌دهد.

صادقیان می‌گوید: «باید کار کرد. حال که دولت و آموزش و پرورش مشتاق است، باید کاری کنیم تا برنامه به سامان پیش برود.»

مجدفر با تأکید بر مفهوم توسعه وارد بحث شده و می‌گوید: «البته ابهاماتی نیز وجود دارد. اما در مورد بسیاری از کشورها مفهوم «توسعه یافتگی» نیز در نظر گرفته می‌شود. کشور کانادا دوره‌های ۱۴ساله طراحی کرده و تعدادی نیز دوره‌ی آموزش ۹ساله دارند. ما باید با توجه به بحثی که درگرفته است، ببینیم بر مبنای رشد و توسعه، سیاست‌ها و سرمایه‌گذاری دولت چگونه خواهد بود. انعطاف در تصمیم‌گیری‌ها لازم است. من شخصاً سن مناسب ورود را ۵سالگی می‌دانم. البته باید به موقعیت سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی و... نیز نگاه عمیق داشته باشیم. چون هنوز در مناطقی ما نتوانسته‌ایم لازم‌التعلیم‌ها را به مدرسه بفرستیم. آمار آموزش و پرورش در این زمینه ۴۰۰هزار نفر بین افراد ۶ تا ۱۲ساله را نشان می‌دهد. گفته شده است شاخص توسعه، تحت پوشش قرار دادن ۷۰ درصد کودکان در نظام تعلیم و تربیت است.

دکتر مفیدی می‌گوید: «از هر سن که توافق شود، نباید سال‌های

قبل و پایه را فراموش کرد. کارهای زیربنایی باید با حساسیت خاصی پی‌گیری شود. من هم معتقدم ۵ساله‌ها هم می‌توانند به دوره‌ی آموزشی وارد شوند و این امر حیاتی دوباره به کودک می‌دهد. اما همان‌طور که گفتیم باید به پیشینه توجه کنیم. در نروژ و سوئد همه‌ی کودکان از بدو تولد پرونده و هویت دارند و برنامه‌ی رسیدگی و تعلیماتی آنان مشخص است. اما در مقایسه ببینید آیا متولیان پیش از دبستان در جامعه‌ی ما چنین امکان و آماری دارند؟ باید این یک‌سال آمادگی پیش از دبستان احیا شود و از ابعاد گوناگون به آن پرداخته شود. باید شکل تمهیدات فراگیر بوده و شمال و جنوب یا نگاه تبعیض‌آمیز و شهری و روستایی نداشته باشد.

معتقدم به مظلومیت این دوره باید پایان دهیم و حال با نگاه عمیق‌تر، به گونه‌ای باید عمل کنیم که حتی آنان که ضعیف‌ترند سهم خود را بیابند.»

تلازم رسمی شدن یا رسمی نشدن

از بحث‌های مهم دیگر لزوم رسمی و اجباری بودن دوره‌ی آمادگی یا پیش‌دبستان است. در صورت اجباری شدن، آموزش و پرورش موظف است تهیه‌ی فضا، مربی و بودجه و سایر امکانات و برنامه‌ها را به‌عهده بگیرد.

مجدفر می‌گوید: «این وضعیت اجباری بودن است که ذکر شد اما اگر اجباری و رسمی نشود چه می‌شود؟ اگر مثلاً باغی باشد که هر بچه‌ای آزادانه وارد یا خارج شود، چه می‌شود؟ در این صورت تکلیف بچه‌های ۵ساله‌ی مناطق دوزبانه چیست؟ چگونه آماده شوند و در کلاس حاضر شوند؟»

خانم مفیدی می‌گوید: «این یک‌سال متعلق به آموزش و پرورش و همگانی است. امکان‌سنجی و نگاه علمی باید پشت آن باشد. باید خصوصیات کودکان در این سن و سال در نظر گرفته شود. واقعاً به نحوی جدی باید برای آن سرمایه‌گذاری شود و جایگاه خود را در نظام آموزشی پیدا کند و تنها در این صورت است که می‌تواند در هر شرایط و موقعیت تغییر گونه خود را حفظ کند و رسمیت داشته باشد.»

آقای صادقیان در مورد اجبار و عدم اجبار دوره می‌گوید: «در این مورد دو دسته کشور وجود دارند. آن‌ها که اجباری کرده‌اند و آن‌ها که دوره را غیراجباری طراحی کرده‌اند. دسته‌ای که اجباری نکرده‌اند پوشش بالای ۹۰ درصد دارند.

بنابراین، مهم، اقدامات در رابطه با این امر است و نه خود اجبار به حضور کودکان در مدرسه یا پیش‌دبستان. بنابراین به مرور و بدون اجبار جامعه پذیرش بیشتری یافته و نرخ مشارکت بالا می‌رود. به این صورت با فرصت بیشتری دولت وارد عمل شده و به‌طور حساب شده هزینه خواهد کرد تا نیروی انسانی مورد نیاز و فضای آموزشی فراهم شود. در مناطق دوزبانه این مسئله اگر رسمی شود و به جای لفظ «اجباری»، واژه‌ی «همگانی» به کار رود بهتر است.»

روند نشست به سوی این پیش می‌رفت که نامی مناسب

یک نکته‌ی دیگر

ترقی‌ی جاه در پایان به لزوم وجود فضای ارتباطی و شبکه‌ی هوشمند آموزشی اشاره می‌کند و خانم مفیدی می‌گوید: «آموزش و پرورش هوشمند نیز متولی می‌خواهد. باید از خیرات و فرصت‌های پیش‌آمده نهایت استفاده به عمل آید.

در دوره‌ی پیش‌دبستان یا به تعبیر دیگر آمادگی است که پایه‌های سوادآموزی هم‌چون خواندن، نوشتن، حساب کردن و استدلال در این دوره شکل می‌گیرد.»

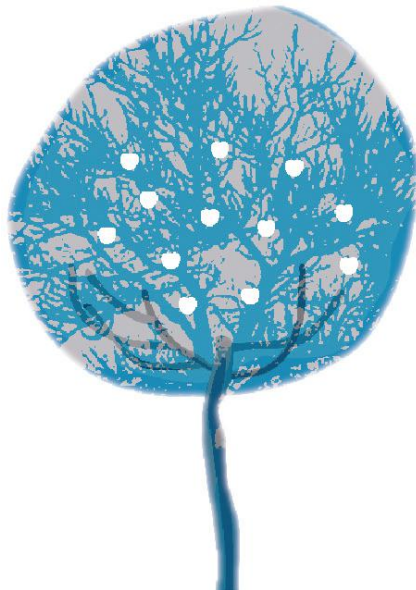
وی می‌افزاید: «گویا نظر جمع بر تقسیم این شش‌سال به دو دوره‌ی سه‌ساله است. هم‌چنین می‌گوید: تأکید پیش‌شرط‌ها نیز بر سن ورود ۵سالگی است، منوط به این‌که عوامل و امکانات آموزشی رسمی و اجباری فراهم شود.

نظر دیگر این است که به جای کلمه‌ی پیش‌دبستان، آمادگی را به کار ببریم.»

جمع‌بندی

اعضای کارگروه در پایان گفت و گوهای خود به توافق و جمع‌بندی ویژه‌ای رسیدند که اهم آن‌ها از این قرار بود:

- وجود دوره‌ی پیش‌دبستان به عنوان مقدمه‌ی لازم دوره‌ی ابتدایی و برای یک دست کردن آمادگی کیفی ضروری است.
- آمادگی تا کلاس سوم، پایه‌ریزی سواد اساسی باشد.
- در ۳ سال اول، سوادآموزی نرم و منعطف باشد.
- دوره‌ی ابتدایی و مأموریت آن نیز باید باز تعریف شود.
- از زاویه‌ی طرح پیش‌شرط‌ها وارد شویم.

برای دوره انتخاب شود. خانم دکتر مفیدی به عدالت آموزشی نظر دارد و می‌گوید همه باید از لحاظ به دست آوردن اطلاعات یکسان باشند. نگاه همگانی فارغ از ثروت یا فقر و جنسیت به عموم جامعه می‌نگرد. با خصوصی شدن و شرط گذاشتن برای ثبت‌نام و ورود به آموزشگاه‌ها تعداد زیادی از افراد غیربرخوردار از تحصیل محروم شده‌اند که این موجبات نابرابری و به‌ویژه مشکلات تحصیلی بعدی را برای آنان فراهم می‌آورد و تبعاتی دارد که به دشواری جبران می‌شود.

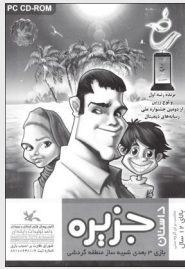
مرتضی مجدفر، سردبیر مجله‌ی رشد ابتدایی و کارشناس آشنا با مسائل آموزش و پرورش می‌گوید: «با نظر خانم دکتر مفیدی در ارتباط با اجبار در حضور همه‌ی کودکان، موافقم. اما باید نوع برنامه‌ها انعطاف داشته باشد. در کنار تصویب برنامه‌ی کلی و کلان، برنامه‌های خرد در اختیار مناطق و نواحی کشور باشد. به این هم نگاه نکنیم که این دوره یک‌ساله است و چندان مهم نیست. همین که سال شروع یک کار بزرگ و یا برعکس آغاز یک محرومیت است. الان بچه‌هایی که به پیش‌دبستانی‌های معروف و با برنامه می‌روند، به نوعی آینده‌ی تحصیلی و دانشگاه رفتن آن‌ها و در واقع آینده‌ی علمی و شغلی‌شان تضمین می‌شود. سنگ بنا مهم است. اگر قرار است دوره‌ای باشد باید برای همه باشد.»

ترقی‌ی جاه با این نظر که همگانی است، موافق نیست و می‌گوید: «برای همه نمی‌توان فرصت ایجاد کرد.»

خانم رضانی هم با تأکید به این امر می‌گوید: «بله. چون ممکن است این آمادگی توسط خانواده‌ها در خانه هم پدید آید. بنابراین انعطاف در این موضوع که همه را وارد دوره بتوان کرد، لازم است.» صادقان در پایان نشست با تأکید بر این‌که سال‌ها چندان مهم نیست، به اهمیت محتوا و این‌که چه می‌خواهیم انجام دهیم، اشاره می‌کند. می‌گوید: «دولتی کردن آموزش و پرورش باعث محدودیت در استفاده از امکانات شده است.»

پای صحبت مادران

اندازه نگه دارید که اندازه نکوست!

پاسخ به پرسش یک مادر درباره‌ی میزان و چگونگی درگیر شدن کودکان با بازی‌های رایانه‌ای

اشاره

در این شماره، در صفحه‌ی «پای صحبت مادران»، به پرسش یک مادر از اراک و یک مربی از تهران پاسخ داده‌ایم. پرسش اول، مسئله‌ی محوری بسیاری از پدران و مادران در تربیت فرزندان و در ارتباط با چگونگی رودررویی با فناوری اطلاعات و حاشیه‌های آن در زندگی و پرسش دوم، یک سوال کاری است. منتظر پرسش‌های مادران و مربیان محترم برای طرح و پاسخ‌گویی آن‌ها در مجله هستیم.

سردبیر

پرسش: فرزند پسر ۵/۵ ساله‌ام دائم با رایانه (کامپیوتر) بازی می‌کند. در روزهای اول، ما او را به بازی با رایانه تشویق می‌کردیم و بازی‌هایی را که به ما پیشنهاد می‌شد یا فکر می‌کردیم مشکلی ندارد، برایش تهیه می‌کردیم. اما کم‌کم چنان درگیر بازی‌های رایانه‌ای شد که دیگر به سراغ بازی‌های غیر از رایانه و حتی تماشای تلویزیون نمی‌رود. اکنون من و پدرش نگران این شده‌ایم که پسرمان هنگام مدرسه رفتن، چگونه می‌تواند از این بازی‌ها دل بکند. آیا اصلاً بازی‌های رایانه‌ای اشکال دارند؟ چه کنیم.

سارا. ح / اراک

پاسخ: مادر گرامی، نگرانی و دغدغه‌ی شما در مورد پسر دل‌بندتان خیلی بی‌مناسبت نیست. بر اساس مطلب و سؤالی که مطرح کرده بودید، می‌توان حدس زد که علاقه‌مندی خانواده و تشویق‌های اولیه، اما بدون برنامه‌ریزی و هدف، نگاه حریصانه‌ی کودک و دل‌نگرانی امروز شما را سبب شده است.

بدیهی است بازی حق کودک است و با شناخت و آگاهی از بازی‌های متناسب سن کودکان، باید آن‌ها را به بازی‌های گوناگون

تشویق کرد. گفتنی است هر وسیله‌ی بازی نیز می‌تواند محاسن و معایبی را در صورت استفاده‌ی نادرست یا برنامه‌ریزی نشده به دنبال داشته باشد. امروز، بسیاری از خانواده‌ها از نعمت وسایل رفاهی و اطلاع‌گستر برخوردارند و مهم است بدانید که همه‌ی کودکان باید با چگونگی استفاده از رایانه، رسانه‌های دیداری، تصویری، شنیداری و بهره‌گیری از پست الکترونیک و نیز شبکه‌های اطلاع‌رسانی آشنا شوند. بدیهی است با توجه به این‌که رایانه‌ها فرصت خوبی را برای بازی و یادگیری فراهم می‌آورند، استفاده‌ی صحیح از آن‌ها و نرم‌افزارهای بازی کودکان با استفاده از آن‌ها به خودی خود اشکال ندارد. لازم است اولیا با صرف وقت، زمانی را برای استفاده‌ی کودک از رایانه، جداول خانگی‌ای برای کار با رایانه به همراه یا در کنار خود، تنظیم کنند تا کودکان از بازی‌ها، گذراندن اوقات فراغت، انجام امور دیگر و مهارت‌های دیگر زندگی عقب نمانند؛ در این صورت، شما می‌توانید ضمن شاد کردن کودکان، بدون داشتن اضطراب برای استفاده از بازی‌های رایانه‌ای، آرامش بیش‌تری پیدا کنید. البته انتخاب نوع بازی‌ها، پرهیز از تهیه‌ی بازی‌های خشن و نامتناسب سن کودک، از جمله وظایف خانواده‌هاست. استفاده از رایانه و بازی‌های رایانه‌ای علاوه بر داشتن محاسنی چون ایجاد انگیزه و چالش، استقلال در فکر کردن و تصمیم‌گیری، و مسئله‌یابی و حل مسئله، معایبی را نیز دربردارد که از جمله می‌توان به اعتیادآور بودن آن اشاره کرد که در اثر استفاده‌ی طولانی‌مدت از بازی‌های رایانه‌ای ایجاد می‌شود. از طرفی، ایجاد هیجان کاذب و تشویق به فعالیت‌های خارج از ذهن، کودک را از انجام تمرین‌ها و فعالیت‌های معمول که مسلماً به آن‌ها نیز نیاز دارد، باز می‌دارد. نکته‌ی مهم این‌که، کودک باهوش و سالمی دارید؛ مهم‌تر است. با همکاری و هم‌صحبتی با پدر و کودکان زمان‌بندی مناسبی را برای استفاده از رایانه و بازی‌های رایانه‌ای، ضمن رعایت دیگر شروط، فراهم آورید.

گفت‌وگو و هم‌اندیشی؛ بهترین روش تعامل بین مدیر، مربیان و کارکنان پیش‌دبستان

پاسخ به پرسش یکی از مربیان پیش‌دبستان درباره‌ی روابط نامناسب مدیریتی

پرسش: سردبیر گرامی! سؤال من شخصی نیست ولی به عنوان یک مربی پیش از دبستان شاهد روابط نامناسب مدیر و کارکنان هستیم. چگونه می‌شود رابطه‌ی حسنه و بهتری بین بعضی مربیان و مدیران ایجاد کرد؟ در ضمن، من ۱۵ سال سابقه‌ی خدمت دارم.

ح.ر، از تهران

پاسخ: مربی زحمتکش، دلسوز و کودک دوست، خدمت در مراکز پیش از دبستان و در کنار دیگر کارکنان، مدیر و کودکان، خدمتی ارزنده و ایثارگرانه است. این که در این سال‌های بسیار خدمت توانسته‌اید کودکان زیادی را مادری کنید و هدایت، حمایت و آموزش بسیاری از کودکان خردسال را به عهده داشته باشید، جای بسی قدردانی و سپاس دارد. روابط بین کارکنان، مدیران و مربیان چنانچه توأم با هم‌فکری، شناخت یکدیگر، همکاری و هم‌اندیشی باشد می‌تواند به رضایت خانواده‌ها، سلامت آموزش و یادگیری، و رضایت شغلی همه‌ی خدمت‌گزاران در این محیط‌های آموزشی و تربیتی منجر بشود.

گفتمنی است که روش‌های رئیس مآبانه، امر و نهی کردن بسیار، و رقابت پروری ناسالم در اداره و مدیریت مراکز پیش از دبستان یا هر جای دیگر، به‌طور حتم به تیرگی روابط و آزرده‌گی خاطر منجر خواهد شد. یادمان نرود که کار در مراکز پیش از دبستان و در کنار کودکان و خانواده‌ها کاری ظریف، لطیف و شادی‌بخش است و دلایل گوناگون از جمله خودخواهی، خودکامگی، برتری‌جویی، منفعت‌طلبی و بیش‌خواهی‌های دیگر، قطعاً به روابط ناکارآمد و ناخوشایند می‌انجامد.

مربی عزیز و گرامی، چنانچه هر یک از کارکنان به کار خود ایمان داشته باشد و در تلاش برای دانش‌افزایی و مهارت‌ورزی در طی

سال‌های خدمت خود باشد، به فکر خصومت و دشمنی با همکاران و رفتارهایی که اساس ارتباط ناسالم را شکل می‌دهد، نمی‌افتد. یادمان باشد که هر یک از رفتارها، اعمال، گفتارها و حتی حرکات غیر کلامی ما، بزرگ‌ترها، در این سنین می‌تواند ضربه‌ی مهلکی به نقش الگودهنده‌ی ما برای کودکان وارد آورد. آن‌ها از ما و اعمال ما سرمشق می‌گیرند و از راه‌حل‌های ما هنگام بحران، تقلید می‌کنند.

اما من اعتقاد راسخ دارم که گفت‌وگو و هم‌اندیشی، یکی از بهترین راه‌های حل خصومت و نیز ایجاد رابطه‌ی حسنه بین کارکنان است؛ بنابراین، بهتر است قبل از ایجاد هر رابطه‌ی ناکارآمد و کینه‌توزانه - که قطعاً به دلایل واهی یا ناآگاهانه صورت گرفته است - درباره‌ی آثار و پیامدهای آن برای خود و دیگران، خوب بیندیشیم و نیز قدر ارتباط دوستانه را که به پربراری و اثربخشی در کار و تولید انرژی مثبت می‌انجامد، بیش‌تر بدانیم. لازم است شما که سابقه‌ی خدمت و تجربه‌ی بیش‌تری را دارید، در این گونه‌ی مواقع با ریشه‌یابی مسئله، و گفت‌وگو و ایجاد جلسات دوستانه و هم‌اندیشی، از ریشه‌دار شدن و کهنه‌شدن روابط تیره و نادرست بین همکارانتان جلوگیری به عمل آورید و نقش و اهمیت هر یک از آن‌ها را در سازندگی و شادی‌بخش کردن محیط آموزشی یادآور شوید.

اداره و مدیریت، مربیگری و کار در این مراکز، نیازمند افرادی است که ضمن داشتن صلاحیت و شایستگی، ایمان به کار، و علاقه به کودکان، به نقش سرمشق‌دهی خود توجه داشته باشند. امید است همیشه از وجود چنین افرادی در تربیت کودکان بهره بگیریم. برای شما مربی عزیز در کنار دیگر همکارانتان، آرزوی روابطی سالم، خوش و رضایتمند را دارم.

موفق باشید: سردبیر

دندان شیری

گفت‌وگو با دکتر سارا مجلل دندان‌پزشک کودک و نوجوان

مریم سعیدخواه

اشاره

تمام ذهنم را مشغول کرده بود. با خودم فکر می‌کردم کاش زودتر برای ترمیم دندان پسرم اقدام کرده بودم که با یک ضربه نه چندان محکم، دندانش نمی‌شکست. با صدای دخترم به خودم آمدم: «مامان خیلی مانده؟ پس کی می‌رسیم؟ دندان پزشکی چه شکلیه؟ یعنی چه رنگیه؟ اصلاً چی داره؟ و...» حالا دیگر رسیده بودیم. دستم را روی زنگ گذاشتم و رو به دخترم گفتم: «حالا تا سه بشمار، بعد خودت همه چیز را از نزدیک ببین.» عکس‌العمل او باعث شد تا باب گفت‌وگو را با خانم دکتر سارا مجلل دندان‌پزشک کودک و نوجوان باز کرده، اطلاعاتی را در این باره کسب کنم که در پی می‌آید.

آخرین دندان شیری یعنی دندان آسیای دوم شیری است. این دندان مسئول ارتباط بین دندان‌هاست و الگوی رویش سایر دندان‌های دائمی است و رویش صحیح و مرتب بقیه‌ی دندان‌ها به وجود دندان ۶ سالگی بستگی دارد. این دندان نقش اساسی در فرایند جویدن و کمک به هضم غذا دارد. دندان شش سالگی بسیار مستعد پوسیدگی است؛ زیرا در این سن، استفاده از شیرینی و شکلات بین کودکان رواج زیادی دارد و چون شیارهای روی دندان شش سالگی عمیق است، پس مواد غذایی به راحتی وارد این شیارها می‌شود و زمینه‌ی پوسیدگی دندان را فراهم می‌کند. دلیل مهم دیگری هم برای پوسیدگی این دندان وجود دارد و آن، این‌که اگر در دهان کودک دندان‌های پوسیده‌ای باشد که درمان نشده باشد، در این صورت عفونت به دندان دائمی سرایت می‌کند و موجب پوسیدگی دندان دائمی می‌شود.

چگونه می‌توان از پوسیدگی زود هنگام دندان‌های دائمی جلوگیری کرد؟

یکی از مؤثرترین راه‌ها، استفاده از **شیارپوش** است. شیارپوش یا **فیشور سیلنت**، روش درمانی مناسبی در پیشگیری از پوسیدگی دندان‌های آسیای دائمی است. اگر به شکل دندان‌های آسیای دائمی دقت کنید، شیارهایی را می‌بینید. هرچه عمق این شیارها بیشتر باشد، دندان مستعدتری برای پوسیدگی خواهید داشت. عمق این شیارها روی دندان شش تازه رویده خیلی بیش‌تر است. به وسیله‌ی روش فیشور سیلنت می‌توانیم شیارهای روی دندان را بپوشانیم و کم عمق کنیم. معمولاً این درمان بلافاصله بعد از تکمیل شدن فرایند رشد اولین دندان آسیای بزرگ دائمی یا همان دندان شش سالگی، قابل اجراست. یعنی زمانی که سطح جونده کاملاً در حفره‌ی دهان ظاهر شده باشد.

وظایف دندان‌های شیری و اهمیت آن‌ها چیست؟

از حدود شش ماهگی، اولین دندان شیری در حفره‌ی دهان ظاهر می‌شود. این دندان‌ها علاوه بر این‌که در زیبایی، تکلم و جویدن نقش ایفا می‌کنند، دو وظیفه‌ی اصلی و مهم دیگر را هم برعهده دارند: اول این‌که این دندان‌ها مسیر رویش دندان‌های دائمی را تأمین و جهت رویش دندان‌های دائمی را مشخص می‌کنند و دوم این‌که فضای لازم برای رویش دندان‌های دائمی را حفظ می‌کند.

عوارض از دست دادن دندان شیری چیست؟

در صورت از دست دادن زود هنگام دندان‌های شیری، به‌ویژه دندان‌های آسیا، جهت رویش دندان‌های دائمی تغییر می‌کند؛ مثلاً، زود از دست دادن دندان آسیای اول و ایجاد فضای خالی بین دندان‌ها، باعث می‌شود دندان‌های جلو به سمت عقب، جایی که فضای خالی وجود دارد، کشیده شود و فضایی را که برای رشد دندان دائمی بود، پر یا کوچک کند یا در صورتی که دندان آسیای دوم شیری را از دست بدهیم، هنگام درآمدن دندان دائمی شش سالگی، این دندان به سمت فضای خالی جلو حرکت می‌کند که در هر دو شکل، عواقب بدی را به‌وجود می‌آورد که یا دندان دائمی به شکل نهفته می‌ماند یا دندان دائمی کج رشد می‌کند که در آینده به ارتودنسی نیاز خواهد داشت.

دندان دائمی شش سالگی چه زمانی در حفره‌ی دهان ظاهر می‌شود و چه وظایفی دارد؟

هم‌زمان با رویش دندان دائمی پیش فک پایین و یا بعد از آن، دندان آسیای بزرگ دائمی در حفره‌ی دهان ظاهر می‌شود. این دندان معروف به دندان شش سالگی است. والدین باید توجه کنند که این دندان جایگزین هیچ دندان شیری نمی‌شود. محل رویش آن، پشت

گفت‌وگو

کودک انتقال ندهند و به دیگران نیز اجازه ندهند که تجربه‌های تلخ را برای کودک بازگو کنند. نباید دیدار دندان‌پزشک را وسیله‌ای برای تنبیه معرفی کنند و کلمات منفی و ترسناک، مانند درد، آمپول، کشیدن دندان را به کار ببرند؛ در غیر این صورت، بهتر است کار را به دندان‌پزشک بسپارند و هیچ اطلاعاتی به کودک ندهند. شما می‌توانید در توضیح کار دندان‌پزشک مثلاً بگویید: «در اتاق دندان‌پزشک یک صندلی هست که مثل آسانسور بالا و پایین می‌رود. دندان‌پزشک از دندان‌ها عکس می‌گیرد تا کرم‌های دندان را پیدا کند و به کمک مسواک برقی، کرم‌ها را بردارد و به جای آن‌ها ستاره بگذارد.»

□ الگوی تغذیه‌ی مناسب برای کودکان چهار تا شش ساله چیست؟

○ سه عامل در ایجاد پوسیدگی نقش ضروری دارد: باکتری، دندان و مواد قندی و تنها عاملی که می‌توان با حذف آن جلوی پوسیدگی دندان را گرفت، حذف به موقع مواد قندی از حفره‌ی دهان است یا مصرف به اندازه‌ی مواد قندی. والدین باید با دقت مراقب مواد قندی که کودک در طول روز مصرف می‌کند، باشند. بهترین زمان برای مصرف شیرینی‌ها بعد از وعده‌ی غذایی است. در این صورت بچه‌ها با توجه به سیری، اشتهای کم‌تری برای خوردن مواد شیرین خواهند داشت. مواد قندی در شیر هم موجود است، پس باید در مصرف آن دقت داشته باشیم. برخی کودکان عادت دارند در هنگام شب، زمانی که به رخت‌خواب می‌روند، یک لیوان شیر بنوشند. توجه کنید که باید حتماً بعد از آن مسواک زده شود. از دادن شیر کاکائو، شیر عسل یا ترکیباتی که باعث شیرینی بیش‌تر در شیر می‌شود، در حد امکان بکاهید و به جای تنقلات چسبنده مثل انواع اسنک‌ها و چیپس، از انواع میوه، خشکبار و مغزها استفاده کنید. کودک را عادت دهید دهان خود را بعد از خوردن موادی که روی دندان چسبندگی ایجاد می‌کند، با آب شست‌و شو دهد.

□ اولین ملاقات کودک با دندان‌پزشک از چه زمانی باشد بهتر است؟

○ اولین زمان مراجعه کودک به دندان‌پزشک، باید از حدود شش ماهگی و هنگام رویش دندان‌های شیری باشد. پدر و مادر، باید نوزاد خود را از زمان رویش اولین دندان به دندان‌پزشکی بیاورند تا توصیه‌های لازم در مورد تغذیه، زمان شیردهی، بهداشت دهان و دندان و زمان شروع مسواک زدن و چگونه مسواک زدن به والدین داده شود. در صورتی که کودکی از این سن تحت مراقبت دندان‌پزشک نبوده، والدین با مشاهده‌ی کوچک‌ترین لکه بر روی دندان کودک، به دندان‌پزشک مراجعه کنند.

□ نقش خانواده در آمادگی دادن به کودک، قبل از دندان‌پزشکی چگونه باید باشد؟

○ والدین هرگز تصورات ذهنی و منفی خود از دندان‌پزشکی را به

نکته‌های مهم

● تا شش سالگی که کودک به طور کامل قادر به کنترل عضلات خود باشد، مسواک زدن برای کودک به عهده‌ی والدین است و اگر کودک زیر ۶ سال برای خودش مسواک بزند، آن کار ارزش بهداشتی نخواهد داشت.

□ عادت‌های مثبت در کودکان به مراتب راحت‌تر از بزرگ‌سالان شکل می‌گیرد. عادت به مسواک زدن را در کودکان تقویت کنید.

□ از زمان رویش اولین دندان در دهان کودک، باید مسواک زدن را با استفاده از مسواک‌های انگشتی و بدون استفاده از خمیردندان شروع کنیم.

□ هر کودک در دهان خود، بیست عدد دندان شیری و در هر فک، ده دندان شیری دارد.

پی‌نوشت

1. Fissur Sealant

چرا کودکان گاز می‌گیرند؟

نگاهی به یک رفتار تاریخی در میان کودکان

ترجمه‌ی معصومه شاگردی

کردن عضو آسیب‌دیده‌ی نیاز داشته باشند. اما کودک مهاجم را فراموش نکنید. شاید کودک به علت نیاز داشتن به رسیدگی، دوست خود را گاز گرفته باشد یا متوجه نبوده که این کارش چه قدر می‌تواند ناراحت‌کننده باشد.

بدیهی است کودکی که دیگری را گاز گرفته، از همه ناراحت‌تر است؛ او می‌داند چه کرده است. نسبت به او گرم و دوستانه باشید تا احساس امنیت کند و بتواند در مورد احساسش توضیح دهد که چه چیزی موجب این کار شده و هدفش چه بوده است.

فرزندتان را تشویق کنید تا زمانی که آشفته می‌شود پیش شما بیاید. البته شما نمی‌توانید همیشه در شرایط سخت پیش او باشید؛ از این‌رو، لازم است کودک یاد بگیرد که می‌تواند برای کمک گرفتن نزد شما یا فرد بزرگ‌تر دیگری برود. به او پیشنهاد بدهید در شرایط سخت نزد شما بیاید و شما نیز در این زمان، توجه کافی به او داشته باشید.

زمانی که هر دو طرف را آرام کردید، در مورد اتفاقاتی که افتاده است با

گاز گرفتن به خصوص در محیط‌هایی مثل پیش‌دبستان یا در بازی‌های گروهی که بچه‌ها با هم هستند، امر رایجی است

ممکن است وقتی بشنوید کودکان فرد دیگری را گاز گرفته است یا وقتی خود شما را گاز بگیرد، شوکه شوید. اما این رفتار خیلی مهم، در این سن غیرمعمول نیست. در مقطع سنی ۲ تا ۴ سال بیش‌تر کودکان حداقل یک‌بار، مثلاً برای ختم یک ارتباط غیردوستانه، این کار را انجام داده‌اند. اما به تدریج که سشنان بالاتر می‌رود، کم‌تر مرتکب این کار می‌شوند. اما در این سن، گاز گرفتن به‌خصوص در محیط‌هایی مثل پیش‌دبستان یا در بازی‌های گروهی که بچه‌ها با هم هستند، امر رایجی است.

بچه‌ها ممکن است در مواردی، کسی را گاز بگیرند؛ مثلاً، وقتی نتوانسته باشند با موقعیتی کنار بیایند یا زمانی که با ترس، خشم و محرومیتی مغلوب شده باشند یا کسی آن‌ها را گاز گرفته باشد یا احساس کنند در تنگنا یا در معرض آسیب قرار گرفته‌اند. هم‌چنین، ممکن است یک تغییر مهم در زندگی، مثل به دنیا آمدن کودک جدید در خانواده یا نقل مکان به منزل جدید، موجب ناراحتی‌های روحی در کودک شود و او رفتارهای متجاوزانه‌ای-مثل گاز گرفتن-را از خود بروز دهد. حتی گاهی اوقات، بچه‌ها وقتی هیجان‌زده می‌شوند یا حتی برای ابراز ناصحیح دوست داشتن، افراد را گاز می‌گیرند.

دانستن این‌که این عمل میان کودکان پیش‌دبستانی رایج است، مشکلی را حل نمی‌کند. وقتی کودکان کسی را گاز می‌گیرد یا کودک دیگری، فرزند شما را گاز می‌گیرد، هم شما ناراحت می‌شوید و هم والدین کودک دیگر؛ از این‌رو، اگر این رفتارها ادامه یابد، ممکن است موجب طرد این کودک از مهد یا زمین بازی شود.

مهم‌ترین چیزی که باید به یاد داشته باشید، این است که کودکان نمی‌خواهند کسی را آزار دهند بلکه آن‌ها دوست دارند اکتشاف کنند، بازی کنند و از بودن با دوستانشان لذت ببرند. بدیهی است دانستن دلیل واقعی این «گاز گرفتن»، اولین مرحله‌ی متوقف کردن کودک از این کار است. لازم است بدانید که چه اتفاقی برای فرزندتان افتاده است؛ چون شما هدفتان این نیست که فقط او را متوقف کنید بلکه می‌خواهید به رشد کودکان نیز کمک کنید.

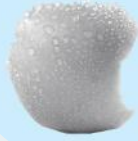
وقتی فرزندتان کودک دیگری را گاز گرفته است، چه کنید؟

۱. ابتدا مطمئن شوید که هر دو کودک سالم‌اند، سپس دو کودک را از هم جدا کنید؛ طوری که به اندازه‌ی کافی از هم دور باشند تا نتوانند دوباره به هم هجوم ببرند.
۲. خونسرد باشید، از ملامت کردن یا تنبیه کردن کودکان بپرهیزید. ممکن است بخواهید با گفتن نتیجه‌ی کارش، او را تحت‌تأثیر قرار دهید اما تنبیه شدید می‌تواند موجب بروز خشونت بیش‌تر از طرف کودک شود.
۳. به هر دو کودک کمک کنید؛ هر دو، چه کودک مهاجم چه کودکی که مورد تهاجم قرار گرفته است، به کمک شما نیاز دارند. ابتدا مطمئن شوید که صدمه‌ی جدی ندیده‌اند؛ چون ممکن است به درمان-مثلاً گرم

هیچ وقت برای این که کودک متوجه اشتباهش شود، او را گاز نگیرید؛ حتی گازهایی که از روی دوست داشتن گرفته می شود، در گاز گرفتن کودک مؤثر است

می توانید تذکری هم به او بدهید؛ مثلاً بگویید: «من نمی توانم به تو اجازه بدهم که به او صدمه بزنی.» اگر خواست گاز بگیرد، به سرعت پیشانی او را کمی عقب ببرید یا این که دستتان را جلوی دهانش بگیرید.

در این مواقع، با کودک تان گرم و دوستانه رفتار کنید. البته این کار در شرایطی که شما می کوشید از تهاجم مجدد جلوگیری کنید، کار سختی است؛ چون خود شما احتمالاً برآشفته اید اما به یاد بیاورید که چه قدر او را دوست دارید، آن گاه او نیز احساس امنیت خواهد کرد تا بتواند بگوید چه قدر ناراحت یا عصبانی است. این نکته واقعاً مهم است که خودتان با بچه همدل بشوید؛ در این شرایط، بچه نیز بهترین رفتار را خواهد داشت. هم چنین، ممکن است او در مورد احساساتش با شما صحبت کند یا هیچ حرفی نزنند که این مهم نیست. ممکن است لازم باشد شما تا زمانی که او خودکنترلی را یاد بگیرد، چندین بار پادرمیانی کنید. در این صورت، خوب است هنگام بازی گروهی در کنار فرزندتان باشید یا با والدین هم بازی اش درباره ی این مسئله و این که چه چیزهایی می توانند در این زمینه به کودک یاری برسانند، صحبت کنید. اما اگر فکر می کنید آن هانمی توانند شرایط را با خونسردی و ملایمت جلو ببرند، تا مدتی با آن ها رفت و آمد نکنید.

هیچ وقت برای این که کودک متوجه اشتباهش شود، او را گاز نگیرید؛ حتی گازهایی که از روی دوست داشتن گرفته می شود، در گاز گرفتن کودک مؤثر است؛ پس، هرگز حتی از روی دوست داشتن هم این کار را نکنید. در مورد این عمل، با کودک خود صحبت کنید. اما موعظه نکنید. یا به صورت یک بازی ساده از فرزند خود بخواهید که نام بعضی غذاهایی را که می شود گاز زد، بگوید یا حتی چند چیز (مثل کیک، میز ناهارخوری، سنگ، موز) را نام ببرید و از او بپرسید که کدام یک قابل گاز گرفتن اند. حتی می توانید سؤالات احمقانه ای بپرسید؛ مثلاً ماشین، جاروبرقی و کفش های پدر، و آن گاه با هم به آن سؤالات بپردازید.

با مربی فرزندتان هم صحبت کنید. ابتدا بکوشید در مورد محلی که فرزندتان را به آن جا می سپارید، اطلاعات کسب کنید و هم چنین مطلع شوید که آیا معلم اقدامی برای جلوگیری از رفتارهای پر خاشک رانه مثل گاز گرفتن، فریاد زدن یا آزار دیگری، انجام می دهد.

شما باید مطمئن شوید که فرزندتان را در محلی که همه چیز آزاد است و هر بچه ای خودش باید در مقابل همه چیز از خودش دفاع کند، رها نکرده اید. اگر مطمئن شدید که معلم شرایط را تحت کنترل دارد، بپرسید که روش او در مواجهه با گاز گرفتن چیست. معلمان باتجربه معمولاً فوت و فن های خاصی را برای مواجهه با مشکلات رفتاری رایج بچه ها دارند. با این روش ها می توانید متوجه شوید که آیا روش های آن معلم، در چنین مواقعی بازدارنده است یا خیر.

آخرین روشی که توصیه می شود این است که چیزی مناسب گاز گرفتن به او بدهید؛ مثلاً به بچه ای که کسی را گاز گرفته است یک سیب بدهید تا از گاز گرفتن مجدد جلوگیری شود.

آن ها صحبت کنید؛ مثلاً از آن ها سؤال کنید: «به نظر شما چه طور می توان به کسی گفت که «من عصبانی هستم» بدون این که به او صدمه زد؟»، «به نظر شما وقتی کودک دیگر، رفتار خوبی با شما ندارند، چگونه می توان از یک بزرگ تر کمک خواست؟» هم چنین می توانید چند قانون برای بازی قرار دهید تا در این موقعیت ها، کمک کننده باشد. اگر کودکان یاد بگیرند که از بزرگ ترها کمک بگیرند، دیگر هرگز این کار را تکرار نمی کنند.

جلوگیری از تکرار عمل

مهم ترین نکته این است که شما در این باره فکر کنید که فرزند شما چه وقت و چرا بچه های دیگر را گاز می گیرد. آیا در بازی های گروهی، وقتی کودک اسباب بازی مورد نظر فرزندتان را برمی دارد، این اتفاق می افتد؟ آیا زمانی که کسی کودک تان را هل می دهد، او گاز می گیرد؟ آیا زمانی که شما در حال پرستاری از کودک جدید هستید، شما را گاز می گیرد؟

ممکن است معلم او، راه حل هایی در مورد آرام کردنش داشته باشد. بعد از مدتی بررسی، شما می توانید حدس بزنید که چه زمانی و در چه شرایطی فرزندتان، دیگری را گاز می گیرد؛ در نتیجه، شما می توانید در چنین موقعیت هایی زودتر پادرمیانی کنید؛ به این ترتیب که فرزندتان را دورادور زیر نظر داشته باشید. گفتنی است نشانه های خطر مثل گریه، فریاد، لگد زدن و هجوم بردن، اغلب قبل از گاز گرفتن اتفاق می افتد. هنگامی که کودک تان کسی را گاز گرفته است، مراقب باشید تا از تکرار ماجرا جلوگیری کنید؛ دقت کنید اگر نشانه ها طوری است که احتمال دارد دوباره آن عمل را تکرار کند، سریع به او نزدیک شوید ولی خونسرد باشید؛

کودکی که دیگری را گاز گرفته، از همه ناراحت تر است؛ او می داند کرده است. نسبت به او گرم و دوستانه باشید تا احساس امنیت کند و بتواند در مورد احساسش توضیح دهد

سه بازی

از بچه‌های تیران

بازی

مهری آفایی | مربی پیش‌دبستانی از تیران اصفهان

۱ نام فعالیت: بازی رنگ‌ها

محل بازی: فضای باز (حیاط مدرسه)

تعداد: کل دانش‌آموزان

وسایل: گچ به رنگ‌های زرد، آبی، سبز و سفید. کارت مقوایی یا هر وسیله‌ی دیگر، در ۴ رنگ سبز، زرد، سفید و آبی.

اهداف: هماهنگی بین حرکات و اندام‌ها، تقویت دقت و تمرکز و عکس‌العمل به موقع، درک مفهوم داخل، شرکت در فعالیت‌های گروهی، تشخیص رنگ‌ها.

شرح فعالیت: ابتدا مربی کارت‌های رنگی را یکی یکی به کودکان نشان داده و از آن‌ها می‌خواهد به اطراف خود نگاه کنند و اشیاء هم‌رنگ آن را نام ببرند. مثلاً زرد: خورشید، لیمو و...

سپس در حیاط مدرسه با گچ ۴ گردی یا هر شکل دیگری به ۴ رنگ سبز، زرد، سفید و آبی ترسیم می‌کند. از بچه‌ها می‌خواهد روبه‌روی او در حیاط به صورت پراکنده بایستند.

سپس مربی هر بار یکی از رنگ‌ها (مثلاً آبی) را بالا می‌برد. بچه‌ها باید به سرعت داخل رنگ آبی قرار گیرند و شعر بخوانند: من، من آبی، آبی زیبا، زیبا رنگ آسمان.

در مرحله بعد، برای رنگ‌های دیگر همین مراحل تکرار می‌شود و شعرهای زیر با توجه به رنگ خوانده می‌شود.

سبز: من، من سبز، سبز زیبا، زیبا رنگ برگ درختان

زرد: من، من زرد، زرد زیبا، زیبا هم رنگ خورشید

سفید: من، من سفید، سفید زیبا، زیبا به رنگ ابرها

در هر مرحله اگر کودکی اشتباه کرد یک بار دور دایره چرخیده یا شعر را می‌خواند و به بازی ادامه می‌دهد.

۲ نام فعالیت: بازی مرغابی و استخر

محل بازی: فضای باز (حیاط)

تعداد: کل نوآموزان

وسيله: گچ رنگی، تصاویری از مرغابی (در حال شنا کردن، پرواز کردن، راه رفتن) + ماسک مرغابی به تعداد نوآموزان، سوت.

اهداف: هماهنگی بین حرکات و اندامها، تقلید کردن، تقویت دقت و تمرکز و عکس العمل به موقع، درک مفهوم داخلی، آشنایی با ویژگی های جانوران (مرغابی)، شرکت در فعالیت های گروهی.

شرح فعالیت: مربی ابتدا تصاویر مرغابی را به کودکان نشان داده و با آنها در مورد نام، غذا و حرکات و محل زندگی آن گفتگو می کند. سپس در حیاط با گچ آبی رنگ دایره ی بزرگی به قطر حدود ۳ الی ۴ متر به عنوان استخر یا دریاچه می کشد و از بچه ها می خواهد ماسک مرغابی را به صورت زده و با شنیدن یک سوت به داخل استخر رفته و حرکت شنا کردن مرغابی را تقلید کنند. در مرحله ی بعد، با شنیدن ۲ سوت، مثل مرغابی در کنار استخر راه بروند. و با شنیدن ۳ سوت مانند مرغابی شروع به بال زدن کنند.

کودکانی که در انجام حرکات اشتباه کنند یک دور پیرامون استخر چرخیده و مجدداً به بازی برمی گردند.

۳ نام فعالیت: بازی بالا و پایین

محل بازی: فضای باز (حیاط)

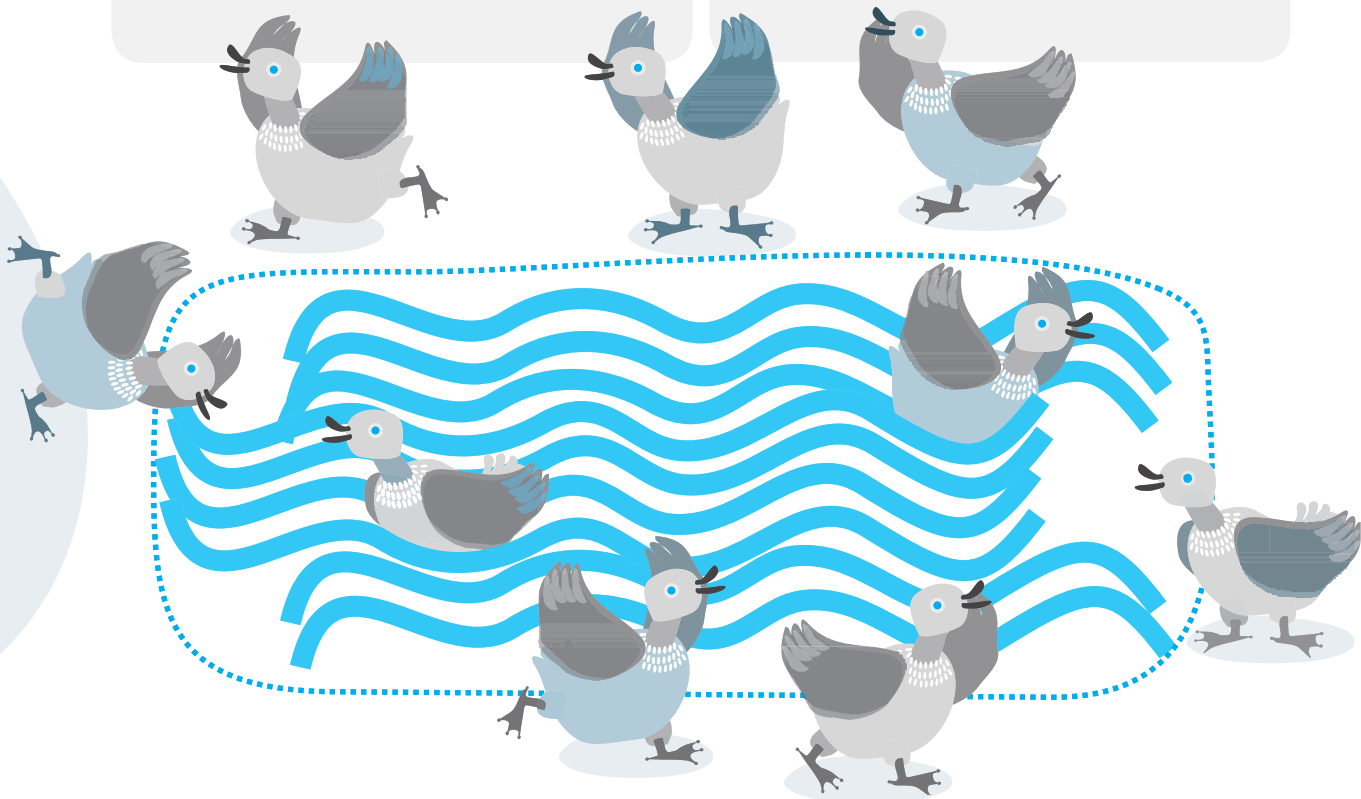
تعداد: کل نوآموزان

وسيله: توپ

هدف: هماهنگی بین حرکات و اندام های بدن، توسعه ی توانایی های جسمی، حرکتی، تقویت دقت و تمرکز و عکس العمل به موقع درک مفهوم بالا و پایین، شرکت در فعالیت های گروهی

شرح فعالیت: مربی ابتدا از کودکان می خواهد چند بار دست های خود را بالا و پایین ببرند. و همزمان کلمه ی بالا و پایین را تکرار کنند. سپس بازی را آغاز کرده توپ را در دست می گیرد و از کودکان می خواهد هر بار که توپ را بالا می برد آن ها دست خود را به سمت بالا ببرند و وقتی توپ را پایین می آورد دست خود را پایین آورند و بخندند.

برای هیجان بیشتر بازی، مربی می تواند ترتیب بازی را گاهی به هم بزند. یعنی دوبار پشت سر هم دست هایش را بالا ببرد. کودکانی که در انجام فعالیت اشتباه کرده اند باید فعالیت را انجام دهند، مثلاً شعر بخوانند یا روی یک پا لی لی کنند و یا... سپس دوباره به بازی برگردند.

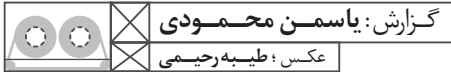

گزارش

با بچه‌ها، بچه باشیم

گزارشی از پیش‌دبستانی رشد در منطقه ۳ تهران

گزارش: یاسمن محمودی

عکس: طیبه رحیمی

اشاره

«بچه‌های پیش از دبستان پاکی خاصی دارند و زندگی را زیبا می‌بینند. از این رو، کافی است در کلاس‌های پیش‌دبستانی شرایطی را فراهم کنیم که این فطرت پاک و معصوم شکوفا شود.»

این بخشی از سخنان رسول خوش‌دست، مدیر مرکز تخصصی پیش‌دبستان رشد، در منطقه ۳ است. این مرکز به مشارکت و حضور اولیا، شخصیت بچه‌ها، اعتماد به نفس، استقلال، شاد بودن بچه‌ها و رویکرد فرهنگی و دینی آن‌ها اهمیت می‌دهد و توانسته بچه‌ها را به محیط آموزشی علاقه‌مند کند.

آقای خوش‌دست ۲۸ سال قبل کار خود را از تحصیل در مراکز تربیت معلم آموزش و پرورش شروع کرد. او با مدرک فوق‌لیسانس برنامه‌ریزی درسی، در مقاطع گوناگون معلم و مدیر بود. هم‌چنین چند سالی هم به‌عنوان کارشناس و کارشناس مسئول آموزش ابتدایی در منطقه ۱۳ و نیز آموزش و پرورش شهر تهران مشغول بوده است. در حال حاضر، چهار سال است که به‌عنوان مدیر پیش‌دبستان رشد در خدمت اولیا و نوآموزان است. پیش‌دبستان «رشد» در سال ۱۳۸۳ تأسیس شده است. از این مرکز گزارشی تهیه کرده‌ایم که در پی می‌آید.

در طول مسیر به این فکر بودم که هنگام ورود با جیغ و داد و هیاهوی بچه‌ها مواجه می‌شوم، انتظار نداشتم هیچ بچه‌ای را نشسته روی صندلی ببینم.

اما همین‌طور که از پله‌ها بالا می‌رفتم، صدای سکوت مدرسه بیشتر می‌شد. با خودم گفتم حتماً امروز مدرسه تعطیل است یا بچه‌ها بازدید علمی خارج از مدرسه دارند. بعد از پله‌ها به اتاق اطلاعات رسیدم و سراغ اتاق مدیر را گرفتم.

وارد اتاق مدیر که شدم، بعد از سلام، اولین جمله‌ای که گفتم، این بود: «امروز مدرسه تعطیل است؟» آقای خوش‌دست که متوجه منظوم شده بود، گفت: «قصه‌های شیرین و جذاب مربی، دلیل این سکوت است.»

فهمیدم که الان زنگ قصه و کتاب‌خوانی است. هنر، نقاشی، قصه، داستان، سرود، بازی‌های گروهی و گردش‌های

علمی از دیگر برنامه‌های این پیش‌دبستان است. در ضمن، بچه‌ها با رایانه و طرز استفاده از آن نیز آشنا می‌شوند. این پیش‌دبستان، درس انس با قرآن نیز دارد؛ چرا که فعالیت پیش‌دبستانی رشد بر مبنای رویکردهای دینی و فرهنگی است.

در این پیش‌دبستان، ۴۷ نوآموز در سه کلاس تقسیم شده‌اند و در هر کلاس، یک مربی وجود دارد. البته مدیر این مرکز گفت: «تقاضا برای ثبت‌نام زیاد است اما ظرفیت ما اجازه نمی‌دهد.» هر سه کلاس یک کمک‌مربی، معلم همیار و یک مدیر داخلی دارد؛ یعنی، در مجموع شش مربی در سه کلاس فعالیت می‌کنند.

پیش‌دبستان رشد از زبان مدیر

خوش‌دست، پیش‌دبستان رشد را این‌گونه معرفی می‌کند: «پیش‌دبستان، واحدی کاملاً تخصصی است. بنده برای تأسیس این مرکز از نظر کارشناسان و دست‌اندرکاران دوره‌ی پیش‌دبستان در کشور، استادان و افراد باتجربه استفاده کردم و با برگزاری جلساتی با همکاری هم‌سامانه‌ی کار را مشخص کردیم؛ زیرا باید سامانه‌ای فعال تدارک می‌دیدیم. به نظر من، نوآموزان باید کار و فعالیت کنند تا جذابیت‌های لازم برای آن‌ها فراهم شود؛ به‌گونه‌ای که از حضور در پیش‌دبستان و یادگیری لذت ببرند.»

مربیان باید آموزش دیده باشند و علاوه بر آن، به‌طور مستمر نیز آموزش ببینند؛ از این رو، هم‌اکنون نیز مربیان ما به‌طور مستمر در دوره‌های دانش‌افزایی شرکت می‌کنند. هم‌چنین، مجلات رشد پیش‌دبستان و کتاب‌هایی را در این زمینه در اختیار آن‌ها قرار می‌دهم و از مطالعات تطبیقی سایر کشورها نیز استفاده می‌کنیم. همه‌ی این کارها انجام شده است تا بحمدالله اولیا و نوآموزان از محیط رشد راضی و خشنود باشند.»

خوش‌دست در ادامه افزود:

«روش آموزشی ما تلفیقی است. بنده به‌طور خاص از روش‌های **مونتزه سوری** و **وگلاپارد** یا دیگر دانشمندان استفاده نمی‌کنم. ما تلفیقی از روش‌های فعال را ارائه می‌دهیم؛ زیرا روش خاص مستلزم محیطی خاص است و ما هدفمان این نیست که محیطی خاص به‌وجود آوریم؛ از این رو، با تلفیقی از روش‌های دانشمندان و تجربه‌های داخلی ایران که نام آن را «روش فعال» گذاشته‌ایم، استفاده می‌کنیم.»

مدرسه‌ای موفق
است که اولیا
در فرایند تعلیم
و تربیت آن
مشارکت داشته
باشند

«رشد» به شاد
بودن و استقلال
بچه‌ها بسیار
اهمیت می‌دهد

کاری»، قصه‌گویی، بازی آموزشی، زبان آموزی و نمایش خلاق. در این پیش‌دبستان به غیر از زبان انگلیسی، زبان فرانسه نیز به بچه‌ها آموزش داده می‌شود.

بخش آزمایشگاه

وارد آزمایشگاه می‌شویم، مربی درس را آغاز می‌کند و می‌گوید: «پسرای گلم، امروز می‌خواهیم ببینیم که بدن ما چه قسمت‌هایی دارد.»

هنوز حرف معلم تمام نشده بود که همه‌ی بچه‌ها بلند، بلند، اسم اعضای بدن را گفتند. اما وقتی مربی ماکت بدن انسان را آورد، همه ساکت شدند و مربی شروع کرد به توضیح دادن ماکت. برای من خیلی جالب بود که برای توضیح مفاهیمی مثل بدن انسان، سبک و سنگین و یا... به صورت عملی به بچه‌ها توضیح داده می‌شود.

مربی مشغول پاسخ دادن به سؤال‌های گوناگون و کنجکاوانه‌ی بچه‌ها بود که ما از کلاس آن‌ها خارج شدیم و به کلاس روبه‌رو رفتیم.

بخش نمایش خلاق

خانم مهسا عبدالله زاده راد، لیسانس تکنولوژی آموزشی، یکی دیگر از مربیان فعال است. او در مورد کلاس نمایش خلاق گفت: «ما

به نظر بنده، بچه‌ها با این شیوه آرام‌آرام به محیط آموزشی علاقه‌مند می‌شوند.»

فعالیت‌های رشد

ضمن بازدید از این پیش‌دبستان متوجه شدم، فعالیت‌هایی چند به‌عنوان طرح درس این مرکز طراحی شده است که توضیحات بیش‌تر را یکی از مربیان جویا شدم. خانم محبوبه عمید با مدرک کارشناسی علوم تربیتی و هفت‌سال سابقه‌ی کار، یکی از مربیان این واحد پیش‌دبستانی است.

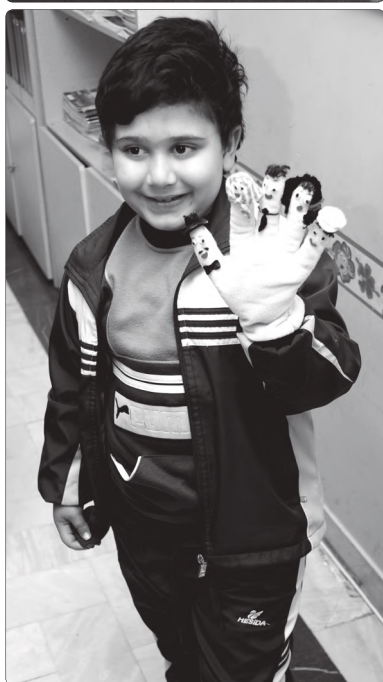
خانم عمید گفت: «برنامه‌های رشد منسجم است و اگر درست ارزیابی شود، متوجه می‌شویم که فعالیت‌های این مرکز از پیش تعیین شده و هماهنگ است. طراحی قبل از تدریس، براساس نظرات کارشناس‌های مختلف روان‌شناسی و کودک است که باعث بازدهی مطلوب در کار شده است.»

این مربی در ادامه افزود: «برای برقراری ارتباط خوب با بچه‌ها باید بچه‌ها باشیم، غم شکستن یک مداد برای بچه‌ی ۵ ساله، غمی بزرگ است. ما باید در این غم با بچه‌ها شریک شویم تا ما را از جنس خود بدانند.»

کلاس‌های پیش‌دبستانی رشد

کلاس‌های رشد عبارت‌اند از: کاردستی، نقاشی، مشاهده، بحث و گفت‌وگو، گردش و بازدید علمی، آزمایشگاه «با توجه به واحدهای

پیش دبستان
واحدی کاملاً
تخصصی
است و باید
بیش تر در
کشور توسعه
پیدا کند

چند دقیقه‌ای این بخش را توضیح داد و گفت: «ما در این کلاس مهارت‌های مربوط به دقت شنیداری، دقت گفتاری و درست تلفظ کردن کلمات و تشخیص صداهای اول و آخر لغات را کار می‌کنیم. بچه‌ها در حال حاضر به مرحله‌ای رسیده‌اند که تمامی نشانه‌ها را یاد گرفته‌اند. هم‌چنین در این بخش، آن‌ها با خواندن کلمه، جمله‌سازی شفاهی، جمله‌های سوآلی و عاطفی آشنا می‌شوند.» از یکی از بچه‌ها پرسیدم: «در این جا چه چیزهایی را یاد گرفتی؟» در جواب گفت: «من، من بلد شدم با دوستانم مهربونی کنم...»

ارتباط رشد با اولیا

خوش دست در ارتباط با اولیای بچه‌ها گفت: «ما معتقدیم یک مدرسه‌ی توسعه‌یافته و اثربخش، مدرسه‌ای است که در آن، مشارکت و حضور اولیا پررنگ باشد؛ لذا به روش‌های مختلف حضور اولیا را در مدرسه بیش‌تر کرده‌ایم و علاقه‌مندیم که اولیا در تصمیم‌گیری‌های آموزشی فرزندان‌شان با ما شریک شوند. ما امیدواریم که بتوانیم احساس

دو نوع نمایش داریم؛ یکی، نمایشی که دارای دیالوگ است و بچه‌ها متن را حفظ و اجرا می‌کنند که در اکثر مدارس نیز اجرا می‌شود. و دیگری نمایش خلاق است که به بچه‌ها دیالوگ گفته نمی‌شود و وسایل نمایش از پیش تعیین شده نیست؛ برای مثال، برای واحد کاری «پست» با توجه به فعالیت‌های نه‌گانه، بچه‌ها یک سری اطلاعات دارند. موضوع نمایش را به بچه‌ها می‌گوییم و هر یک به دلخواه نقشی را انتخاب می‌کنند؛ مثلاً: صندوق پست، پستیچی، نامه و...»

بچه‌ها با توجه به وسایل و امکانات موجود در کلاس، ابزارهای لازم برای نمایش مثل صندوق پست، پاکت‌نامه و... را خودشان درست می‌کنند و همه‌ی دیالوگ‌ها را بداهه می‌گویند.»

بخش زبان‌آموزی

وارد سومین کلاس شدیم. مربی مشغول زبان‌آموزی بود... خانم **نغمه‌فرزادی** با مدرک لیسانس روان‌شناسی و ۱۱ سال سابقه‌ی کار، مربی پیش دبستان رشد است. خانم فرزادی در فرصتی

**در پیش دبستان
«رشد»، رشد
عملی و پژوهشی
و افزایش دانش
با استفاده از
روش های نوین
تدریس، تقویت
روحیه و تعقل
همراه است**

شاد اجرا می شود که با کمک بچه ها و اولیا صورت می گیرد؛ مثلاً، برگزاری جشن تولد بچه ها، به صورت فصلی برپا می شود. مربی ها در فرصت های مناسب کارهای تربیتی انجام می دهند که برگزاری جشن تولد، یکی از این کارهاست و برای بچه ها بسیار جذابیت دارد. برگزاری این جشن ها بسیاری از اهداف آموزشی، تربیتی، اجتماعی و عاطفی را تحقق می بخشد. در کشور مراکز پیش دبستانی موفق بسیار است اما هر مرکزی بر جستگی هایی دارد که با فکر و ایده ی آموزشی و تربیتی خاص همراه است.

- * «رشد» به مشارکت و حضور اولیا بسیار اهمیت می دهد.
- * «رشد» به شخصیت بچه ها اهمیت می دهد.
- * «رشد» به اعتماد به نفس بچه ها اهمیت می دهد.
- * «رشد» به استقلال بچه ها اهمیت می دهد.
- * «رشد» به شاد بودن بچه ها اهمیت می دهد.
- * «رشد» به رویکرد فرهنگی و دینی توجه دارد و توانسته است بچه ها را به محیط آموزشی علاقه مند کند.

سخن آخر مدیر رشد

«بچه های رشد امسال در بخش تحقیق و پژوهشی، کارهای زیبایی را با همکاری خانواده ها انجام دادند که در نمایشگاه پژوهشی دانشگاه صنعتی شریف در معرض دید عموم قرار گرفت. هم چنین، آثار بچه ها مورد توجه مسئولان و بازدید کنندگان قرار گرفت و تقدیر شد.»

مشارکت و همکاری اولیا را بیش تر تقویت کنیم.»

در «رشد» کمیته های تخصصی از اولیا تشکیل شده اند؛ یعنی، هر یک از اولیا با توجه به تخصصی که دارند، در این کمیته ها عضو می شوند و راجع به کار مورد نظر، کارشناسی می کنند و به مدیر مشاوره می دهند. هم چنین، در شرایط مختلف از اولیا می خواهند که در کلاس حضور پیدا کرده، با مربی همکاری کنند. از اولیا به صورت شفاهی و کتبی نظرسنجی می کنند و در جلسه هایی که تشکیل می شود، گزارشی از اداره ی مدرسه و کارشناسی تهیه و در کمیته ها مطرح می شود.

یکی از اهداف تشکیل کمیته ها در رشد، کمک به فرایند مشترک بین خانه و مدرسه است. بنا به گفته ی مدیر رشد: «مدرسه ای موفق است که اولیا در فرایند تعلیم و تربیت شرکت داشته باشند.»

فوق برنامه های رشد

در رشد، برنامه هایی به جهت مناسبت ها، روزهای ملی و روزهای

زبان آموزی

فریده عصاره | کارشناس زبان آموزی و پژوهشگر

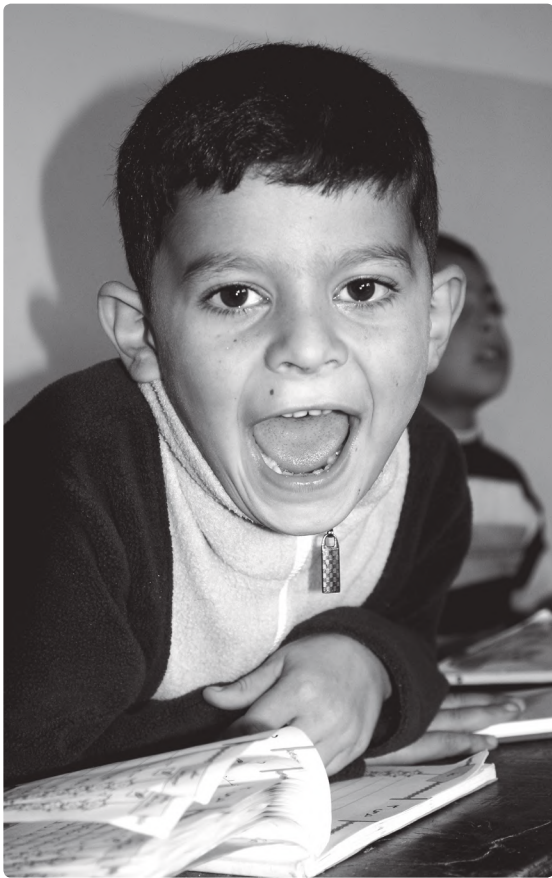
اشاره

در این مقاله به بررسی محتوا و اصول حاکم بر برنامه درسی زبان آموزی در مناطق دوزبانه می پردازیم. امید است خوانندگان مطالب قبلی را در شماره های گذشته پی گیری کرده باشند.

اصول حاکم بر محتوا در برنامه‌ی درسی زبان آموزی در مناطق دوزبانه

در فرهنگ لغت محتوا به معنای دربرگیرنده، حاوی و آن چه چیزی دیگری را دربر می گیرد، است. در ادبیات برنامه‌ی درسی، محتوا یعنی هر آن چه باید آموخته شود تا مخاطب به صلاحیت و شایستگی که مدنظر برنامه است، برسد؛ به عبارت دیگر، محتوا و وسیله‌ای برای به ثمر رسیدن اهداف است. خداوند متعال در برنامه‌ی انسان ساز خود، به منظور تحقق اهدافش از خلقت بشر، محتوایی نازل فرمود تا به واسطه‌ی آیاتش به بشر حکمت بیاموزد، او را به سمت نور هدایت شود تا پرهیزگار شود و به سوی انسانیت که جوهره‌ی فطرت اوست، رهنمون شود.

محتوای زبان آموزی در مناطق دوزبانه مبتنی بر فعالیت‌های یاددهی - یادگیری است که تعدادی از این فعالیت‌ها در هر واحد یادگیری قرار می گیرد. فعالیت یک واحد کارآمد و قالبی است تا محتوای آموزشی با اهداف خاصی که دارد و متناسب با زمانی که برایش در نظر گرفته شده است، در آن نهاده شود. به بیان دیگر، هر آن چه را زبان آموزان در یادگیری زبان به آن نیاز دارند و باید یاد بگیرند، در فعالیت قرار می گیرد. این فعالیت‌ها یا قالب‌ها در برنامه‌ی درسی زبان آموزی در مناطق دوزبانه عبارتند از: ۱- قصه، بازی، ۲- اجرای نقش، ۳- نقاشی کاردستی، ۴- دیدن فیلم، ۵- گفت‌وگو (مکالمه‌ی دو نفره، چند نفره، تلفن کردن و...)، ۶- رفتن به بیرون از کلاس (پارک، موزه، مغازه‌ها، اماکن ورزشی، مسجد و...)، ۷- پاسخ‌های غیرزبانی به رفتارهای معنادار

زبانی (TPR)، ۸- حل مسئله (چیستان و...)، ۹- تصویرخوانی و صحبت درباره‌ی آن، ۱۰- تولید فعالیت توسط کودک، و صحبت درباره‌ی دیده‌ها و شنیده‌ها.

هر فعالیت مشتمل بر سه مرحله است: (۱) پیش فعالیت، (۲) فعالیت اصلی و (۳) پس فعالیت.

مرحله‌ی پیش فعالیت آماده کردن زبان آموزان برای انجام فعالیت اصلی است و موجب تسهیل فرایند یادگیری زبان می شود. در این مرحله، به منظور ایجاد ارتباط بین دانش جدید با دانش قبلی کودک، با استفاده از زبان مادری باید به فعال سازی دانش پیشین کودکان پرداخت.

در هر فعالیت اصلی، محتوا یا عناصر اصلی آن عبارتند از: (۱) واژگان، (۲) ساختارهای زبان، (۳) کارکردهای زبان همگی متناسب با موضوع آن فعالیت‌اند. در بخش واژگان، نه تنها واژه‌های پایه‌ی کودکان در منطقه و واژه‌های مشترکی که بین گویش محلی و زبان فارسی رایج است بلکه واژه‌های مندرج در کتب سال اول ابتدایی و واژگانی که برای کودکان جدید است، نیز مدنظر است.

ساخت‌های زبان که معمولاً فراتر از واژه‌اند و نکات دستوری را در خود جای می دهند، علاوه بر آموزش ساختارها و لغات، عنصر سوم به کارکردهای متعدد زبانی اختصاص دارد که شیوه‌ای برای آموزش زبان است؛ در آن، کودک یاد می گیرد داده‌های زبانی

ت: فعالیت‌های آموزشی معنادار باشند تا کودکان با ویژگی‌های کاربرد زبان در خارج از کلاس و در محیط واقعی زندگی آشنا شوند.

۲. واژه‌ها و ساختارها در هر درس مبتنی بر معیارهای آموزشی باشد.

الف: واژه‌های جدید در هر درس محدود باشند. (از ۳ تا ۹)
ب: از پرداختن به واژه‌های ذهنی و غیرعینی به‌ویژه در شروع آموزش، خودداری شود. در طول دوره، اولویت با آموزش واژه‌های عینی است.

پ: کل واژگان و ساختارها در هر فعالیت، جدید و ناآشنا نباشند و در بافت‌های زبانی آشنا آموزش داده شوند.

ت: سعی شود واژه‌ها و ساختارهای فعالیت‌های پیشین در فعالیت‌های جدید نیز گنجانده شوند.

ث: واژگان و ساختارهای جدید در فعالیت‌های مختلف (شعر، قصه، بازی، کاردستی، نمایش و...) تکرار شوند. در تکرار تلاش شود بافت‌های زبانی و محتوایی جدید باشند.

ج: سعی شود واژه‌های انتخاب شده در فعالیت‌های مربوط به یک برنامه‌ی آموزشی در حوزه‌ی معنایی مرتبط با موضوع آن باشند.

چ: واژه‌های مورد استفاده در فعالیت‌ها از واژگان پایه‌ی کودکان، واژگان مشترک در زبان مادری و زبان فارسی و نیز از واژگان کتاب پایه‌ی اول باشند.

۳. در آغاز آموزش، افعال کنشی در متن‌ها و فعالیت‌ها، محور و تکیه‌گاه آموزش‌اند.

را در ارتباط با مخاطب‌های مختلف و در موقعیت‌ها، زمان‌ها و مکان‌های گوناگون به‌کار گیرد؛ مانند آموزش کارکرد سلام و احوال‌پرسی، معذرت‌خواهی، چگونگی تقاضا کردن، آدرس دادن و پرسیدن و...

پس، فعالیت یا فعالیت‌های تکمیلی نیز به مجموعه‌ای از تمرین‌ها و فعالیت‌ها اطلاق می‌شود که بعد از فعالیت اصلی می‌آیند تا به آن عمق ببخشند و کمک‌کننده‌ی تحقق اهداف مورد نظر در فعالیت اصلی باشند.

هر کدام از موارد ذکر شده در بالا نیازمند بحث‌های مسوولی‌اند ولی از آن‌جا که موضوع مقاله‌ی حاضر مبتنی بر اصول حاکم بر محتواست، از حوصله‌ی این میبحث خارج است. چنان‌چه در شماره‌های آینده مجالی پیش آید، درباره‌ی هر کدام، گفت‌هایی ارائه خواهد شد.

اصول حاکم بر محتوای برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی در مناطق دوزبانه

۱. در تهیه‌ی محتوا از زبان طبیعی و واقعی استفاده شود.

توصیه‌ها:

الف: داده‌های زبانی به لحاظ دستوری صحیح باشند.
ب: زبان در موقعیت‌های واقعی و در ارتباط با زندگی روزمره آموزش داده شود.
پ: واژه‌ها و ساختارهای زبان فارسی در بافت طبیعی زبان فارسی آموزش داده شود.

توصیه:

افعال کنشی مانند خوردن، راه رفتن، پریدن، دیدن، بستن و... به کار گرفته شوند. این افعال، قابل نمایش و قابل اجرا هستند و تثبیت آن‌ها در ذهن راحت‌تر است.

برای آموزش‌اند.

ث: از رسانه‌هایی مثل تصاویر، فیلم، نوار صوتی و تصویری به عنوان ابزار مناسب آموزش زبان استفاده شود.
ج: آموزش صرفاً کتاب محور نباشد.

۴. فعالیت‌های آموزشی جذاب و متناسب با درک و علائق و نیازهای کودکان باشد.

توصیه‌ها:

الف: از دنیای ویژه‌ی کودکان گرفته شده و متناسب با محیط زندگی آن‌ها باشند.
ب: متنوع، کوتاه‌مدت و برانگیزاننده‌ی ذوق و علاقه کودک باشد.
پ: حواس گوناگون را در فرایند یادگیری به چالش بکشند. برای آموزش یک واژه یا ساخت زبانی، علاوه بر حس شنوایی، حواس دیگر نیز به کار گرفته شود.
ت: در فعالیت‌ها از کارکردهای ذهنی متناسب با کودکان هم‌چون مقایسه، طبقه‌بندی، تجزیه، ترکیب و پیش‌بینی استفاده شود.
ث: فعالیت‌ها می‌توانند در قالب یک مجموعه‌ی مرتبط با یکدیگر ارائه شوند.

ج: در تدوین فعالیت‌ها سیر ساده به پیچیده رعایت شود.
چ: در فعالیت‌ها اصل جنسیت و علائق و نیازها و تفاوت‌های فردی و اجتماعی کودکان در نظر گرفته شود.

۵. محتوای فعالیت‌های آموزشی بر اساس دانش زبانی کودک تهیه و تدوین شوند.

توصیه‌ها:

الف: از انکار دانش زبان مادری کودک پرهیز شود؛ زیرا زبان و فرهنگ زبان مادری پایه و مبنای خوبی برای آموزش فارسی است.
ب: ضمن ایجاد علاقه و نگرش مثبت به زبان فارسی، حرمت زبان مادری کودکان هم حفظ شود.
پ: به کارگیری زبان مادری مورد تحقیر و تمسخر قرار نگیرد.
ت: در مراحل اولیه‌ی آموزش می‌توان از زبان مادری استفاده کرد ولی به تدریج زبان فارسی جای آن را می‌گیرد.

۶. محتوای آموزشی، فعالیت محور باشد و از همه‌ی رسانه‌ها و امکانات استفاده شود.

توصیه‌ها:

الف: از فعالیت‌های مختلفی هم‌چون نمایش، بازی، قصه، شعر، کار دستی، نقاشی، مکالمه و... استفاده شود.
ب: فعالیت‌های خودساخته و پیشنهاد شده توسط کودکان مورد تأکید است.

ت: انتخاب و اجرای فعالیت‌های آموزشی صرفاً به داخل کلاس محدود نباشد. از فضای خارج از کلاس نیز استفاده شود. اشیاء و پدیده‌های موجود در کلاس و خارج از کلاس محمل و رسانه‌ی خوبی

۷. استفاده از اشعار و سرودها و کلام آهنگین در طول این دوره مورد تأکید است.

توصیه‌ها:

الف: از اشعار کودکانه که بیانگر دنیای کودکان‌اند، استفاده شود.
ب: اشعار فاقد عیوب فنی باشند.
پ: اشعار و سرودهای مورد استفاده کوتاه و دارای مضامین محدود باشند.
ت: شعرها مفاهیم عینی و صریح و موضوعات محیط اطراف زبان‌آموزان را بیان بکنند.
ج: از اجبار کودکان به حفظ کردن اشعار خودداری شود.

۸. داستان از غنی‌ترین و مهم‌ترین فعالیت‌های آموزش زبان است.

توصیه‌ها:

الف: توالی رویدادها در داستان باید صریح و مشخص باشد.
ب: تعداد شخصیت‌های داستان محدود و روابط بین آن‌ها هم ساده باشد.
پ: ترجمه‌ی داستان‌های رایج در فرهنگ بومی منبع خوبی برای زبان‌آموزی کودکان است.
ت: مفاهیم ساده، عینی و عاطفی در داستان‌ها گنجانده شوند.
ث: از نتیجه‌گیری‌های صریح اخلاقی پرهیز شود.
ج: زمان وقوع حوادث و رویدادهای داستان، گذشته، حال و آینده ساده باشد.

۹. محتوای آموزش به جز بهره‌گیری از آموزه‌های بومی و محلی، بر آموزه‌های دینی، ملی و بین‌المللی نیز استوار است.

توصیه:

علاوه بر داستان‌های بومی، ملی و مذهبی می‌توان از داستان‌های ملل دیگر نیز استفاده کرد.

منابع

۱. انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن
۲. راهنمای برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی کودکان پیش‌دستانی در مناطق دوزبانه، مصوبه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۸۷.

پیشکسوتان

راشل و مارگارت

خواهران مک میلان

دکتر فرخنده مفیدی

در حقیقت، خواهران مک میلان تحت تأثیر عقاید فروبل، مهد کودک را نام مناسبی برای فعالیت تازه‌ای در آموزش و پرورش در نظر گرفتند که سعی در برآوردن نیازهای اساسی کودکان داشت.

مارگارت مک میلان در حقیقت واژه‌ی مهد کودک، شیرخوارگاه یا خانه‌ی کودک (Nursery School) را به منظور تحقق اهداف بهداشتی و تغذیه‌ای کودکان محلات فقیرنشین و نیازمند لندن برگزید.

وی توجه به بهداشت، بازرسی و نظارت روزانه، برنامه‌ریزی برای فضای باز، بازی و تغذیه‌ی مناسب را محور اساسی کار خود قرار داد و در حقیقت، با چنین برنامه‌هایی منظور خود را از مفهوم «پرورش و تربیت کودکان» بازگو کرد. از آن‌جا که مسائل آموزشی را نیز محور بعدی کار خود قرار داد، روش آموزش خود را نیز در کنار توجه به بهداشت، سلامتی و تغذیه‌ی کودکان به کار گرفت و به همین دلیل، واژه‌ی School را نیز به Nursery افزود. این دو خواهر استفاده از هوای آزاد، استراحت و خواب، و استحمام و نظافت کودکان را راهی موفقیت‌آمیز در برنامه‌ی خود یافتند.

از مهم‌ترین اصول آموزشی این مهد کودک که در سال ۱۹۱۰ در Deptford محله‌ی فورد لندن برپا شد، عدم استفاده از خشونت، رشد مهارت‌های خود یاری، اهمیت دادن به تخیلات کودک، خلاقیت و بازی در برنامه‌ها، تغذیه و پرورش فردی و در نهایت، فعالیت‌های آمادگی تحصیلی بود.

این چهره‌های ماندگار، اهمیت سال‌های اولیه‌ی کودکی را در رشد هوشی، جسمی و عاطفی کودکان، از دلایل عمده برای تأسیس این مراکز می‌دانستند.

سرانجام راشل در سال ۱۹۱۷ و مارگارت در سال ۱۹۳۱ دار فانی را وداع گفتند.

مهدهای کودک در انگلستان و آمریکا احتمالاً به علت کوشش و فداکاری‌های خواهران مک میلان شکل گرفتند. در سه دهه‌ی اول قرن بیستم، این دو خواهر از پیشگامان و پیش‌کسوتان آموزش و پرورش دوران اولیه‌ی کودکی در انگلستان محسوب می‌شدند. با توجه به شرایط مصیبت‌بار و آسیب‌پذیری کودکان زیر پنج سال در انگلستان آن‌روز، خواهران مک میلان کوشش‌ها و حمایت‌های خود را برای کودکان فقیرنشین به ثمر رسانیدند.

راشل مک میلان در ۲۵ مارس ۱۸۵۹ در نیویورک متولد شد و خواهرش **مارگارت** در ۲۰ جولای ۱۸۶۰ به دنیا آمد. پدر و مادر آن‌ها، **جیمز و ژان**، در سال ۱۸۴۰ به آمریکا مهاجرت کرده بودند. پدر خانواده در اثر بیماری از دنیا می‌رود. مارگارت نیز در همان زمان به تب مخمک مبتلا شد و شنوایی گوش سمت چپ خود را از دست داد. در پی این حادثه، مادرشان آن‌ها را نزد پدر بزرگ و مادر بزرگشان به اسکاتلند برد. آنان در آن زمان تا پایان دبیرستان ادامه‌ی تحصیل دادند و در حین تحصیل نیز از کتابخانه‌ی مجهز پدر بزرگ استفاده‌ی فراوانی کردند. در سال ۱۸۷۸ مادر را نیز از دست دادند. راشل به خاطر مادر بزرگ و پدر بزرگ در اسکاتلند ماند ولی مارگارت به فعالیت پرداخت و به عنوان مدیر آموزش دختران به کار مشغول شد. وی بعد از فوت مادر بزرگ به خواهرش در لندن ملحق می‌شود و فعالیت‌های حمایتی خود از طبقات کارگری و نیز کوشش اجتماعی و فرهنگی خود را دنبال می‌کند.

کتاب‌های نوشته شده توسط خواهران مک میلان

- کودکان کار (۱۸۹۶)
- دوران کودکی (۱۹۰۰)
- کودکان (۱۹۱۹)
- راهنمای عملی (۱۹۲۰).

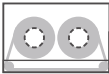

اطلاع‌رسانی

همراه با کارشناسان و مربیان در سفرهای استانی

گزارشی از حضور کارشناسان پیش‌دبستانی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی در استان‌ها

گزارش: فاطمه قائمی

اشاره

مسئولان و کارشناسان پیش‌دبستانی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، در ماه‌های گذشته، از مراکز پیش‌دبستانی در استان‌های گوناگون بازدید و با مسئولان و مربیان دیدار و گفت‌وگو کردند. آنچه در پی می‌آید، چکیده‌ای از اهم مباحث مطرح شده و نکات قابل ذکر مشاهده شده در بازدیدهاست.

استان اردبیل

مرتضی طاهری، کارشناس مسئول پیش‌دبستانی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، به همراه مسعود تهرانی فرجاد، کارشناس قرآن، و فریده عصاره، کارشناس زبان آموزی و آموزش زبان در مناطق دوزبانه، از مراکز پیش‌دبستانی استان اردبیل دیدن کردند و ضمن حضور در نشست با اعضای کمیته‌ی تولید محتوای استانی، از مناطق نمین، عنبران، روستای جید و ناحیه‌ی ۲ شهر اردبیل بازدید به عمل آوردند.

به گزارش بازدیدکنندگان، نشاط و سرزندگی در سیمای کودکان و مربیان مراکز مورد بازدید به چشم می‌خورد و توجه مؤثر و حمایت‌های دلسوزانه‌ی رئیس سازمان، معاون آموزشی و کارشناسان ابتدایی و پیش‌دبستانی استان اردبیل، نسبت به رشد، توسعه و گسترش مراکز پیش‌دبستانی قابل تقدیر است. ضمن این‌که زیر پوشش بردن بالغ بر ۸۰ درصد نوآموزان و نیز تسری دادن آموزش‌های پیش‌دبستانی، به‌ویژه در مناطق محروم و دوزبانه بسیار جالب توجه است.

هم‌چنین کارشناسان دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، بهره‌گیری از تولیدات با رویکرد قرآنی را در کلیه‌ی مراکز پیش‌دبستانی بدون تأکید بر حرف‌آموزی و توجه به آموزه‌های قرآنی، در اکثر این

استان گیلان

در بازدید کارشناسان پیش‌دبستانی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی از استان گیلان، ضمن تقدیر از تلاش‌های معاون آموزشی استان، بر بهره‌برداری چشمگیرتر از تولیدات نسبتاً وسیع و خوب استان تأکید شد. هم‌چنین قرار شد برای ارتقای مربیان محترم مراکز پیش‌دبستانی استان و تقویت روحیه‌ی آنان، به استناد بخشنامه‌های صادره از دفتر خلاقیت و آموزش پیش‌دبستانی و ابتدایی، تمهیدات لازم برای تأمین و اصلاح حق‌الزحمه و بیمه‌ی آنان فراهم شود.

هم‌چنین، در دیدار کارشناسان پیش‌دبستانی از استان گیلان دو نکته‌ی دیگر مورد تأکید قرار گرفت:

✓ ضمن سپاس از زحمات مدیران و مربیان مراکز مستقل فرشته، سحر و فرشتگان، از آنان خواسته شد برای تفکیک کلاس نوآموزان پیش‌تر تلاش کنند.

✓ با توجه به نگرانی برخی از اعضا در زمینه‌ی حجم، محتوا و روش‌های آموزش «انس با قرآن»، اعلام شد که کمیته‌ی تولید محتوای استان می‌تواند با توجه به مفاد راهنمای مصوب قرآن و متناسب با شرایط و

ظرفیت کودکان و مربیان استان، از بین روش‌ها و تولیدات موجود یکی را برگزیند. در این اقدام، هیچ‌گونه اجباری برای اجرای روش خاص وجود ندارد.

استان یزد

در بازدید کارشناس گروه پیش‌دبستانی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی از استان یزد، نکته‌های زیر مورد توجه قرار گرفت:

✓ درصد پوشش نوآموزان پیش‌دبستانی در نواحی ۱ و ۲ یزد و شهرستان فهرج از ۸۰ تا ۱۰۰ درصد در نوسان بود که شایسته‌ی تقدیر است.

✓ در مراکز پیش‌دبستانی، از تولیدات محتوایی استان در حدّ وسیع بهره‌گیری می‌شود که اقدامی شایسته است.

✓ تراکم برخی از کلاس‌های پیش‌دبستانی، بعضاً به ۳۵ نفر بالغ می‌شد که با توجه به تأثیر کاهنده‌ی این تراکم بر کیفیت فعالیت‌ها، قرار شد موضوع، به صورت جدی مورد توجه قرار گیرد.

✓ در برخی از واحدهای پیش‌دبستانی، برای نوآموزان برنامه‌ی ثابت و همیشگی تعیین شده بود. با توجه به این‌که برنامه‌های مراکز و کلاس‌ها، باید منعطف و تابع شرایط متغیر نوآموزان و نیاز آن‌ها و نیز تشخیص مربی باشد، قرار شد از دادن برنامه‌ی ثابت پرهیز شود.

استان فارس

در بازدید کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی از استان فارس، تلاش مثبت برای ساماندهی نسبی مربیان مراکز در استان، با وجود تنگناهای قانونی مورد توجه قرار گرفت و بر تدویم توجیه و آموزش بیشتر آن‌ها، حتماً به صورت غیرحضور و با استفاده از امکانات موجود چندرسانه‌ای و نرم‌افزاری تأکید شد.

به گزارش کارشناسان بازدیدکننده، علاوه بر دیدگاه مثبت معاون آموزشی استان نسبت به مراکز پیش‌دبستانی، بهره‌گیری گسترده‌ی مربیان استان از انتشارات کمیته‌ی تولید محتوای استان، به‌ویژه کتاب «چشمه‌ی نور»، نشانگر پویایی کمیته‌ی مزبور است، ولی به نظر می‌رسد در صورت اخذ نظر کارشناسی گروه پیش‌دبستانی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، تولیدات استانی استحکام بیش‌تری خواهند داشت.

در بازدید از استان فارس نیز در برخی کلاس‌های مراکز مستقل، خواسته شد از، تراکم نوآموزان کاسته شود تا تأثیر فعالیت‌ها همچنان مثبت باقی بماند. همچنین در خواست شد برای رفع این معضل، نسبت به توزیع تراکم در سایر مدارس و تفکیک کودکان اقدام شود.

استان کردستان

تولیدات بومی و فرهنگی استان کردستان، به‌طور وسیع و گسترده در مراکز پیش‌دبستانی این استان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

به گزارش کارشناس گروه پیش‌دبستانی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، علاوه بر این نکته‌ی قابل اعتنا، در بازدید به

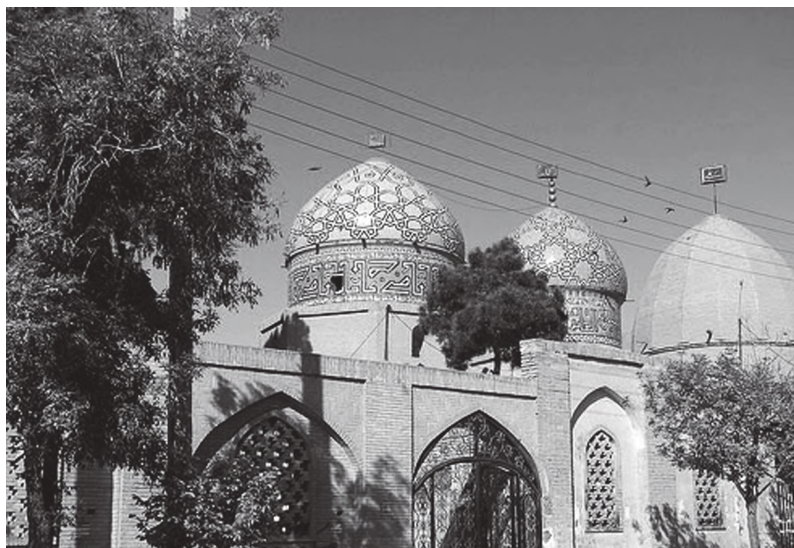

عمل آمده از پنج مرکز شهری و روستایی، وجود نشاط و شادمانی در کودکان و مربیان و هم چنین آشنایی نسبتاً خوب نوآموزان با زبان فارسی معیار، همراه با حفظ زبان شیرین کردی، موجب خوشحالی است. گروه بازدیدکننده، علاوه بر این، به کارگیری معلمان آموزش دیده در مراکز پیش دبستانی را به عنوان مربی کودک در سطح شهرهایی که نیروی انسانی کافی دارند، اقدامی شایسته دانستند و از آن به نیکی یاد کردند.

دو استان دیگر

اعضای گروه پیش دبستانی دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، از استان‌های **زنجان** و **کرمان** نیز بازدید کردند. در بازدید از استان زنجان، کارشناسان بازدیدکننده، ضمن تأکید بر تجربه و رشته‌ی تحصیلی متناسب مربیان مراکز مورد بازدید، از درصد پوشش نسبتاً پایین کودکان (حدود ۴۰ درصد) در مراکز پیش دبستانی این استان نیز یاد کرده‌اند. هم‌چنین، عدم تکمیل اعضای کمیته‌ی تولید محتوای استان پس از بازنشستگی، خروج نیروهای غیررسمی، بهره نگرفتن از مربیان دوره دیده‌ی سال قبل و استفاده از تولیدات غیربومی و تولید نشدن محتوای مکفی به علت کم بودن تعداد مراکز و تقلیل اعتبارات، از دیگر نکاتی بوده است که بازدیدکنندگان خواستار توجه و حل و فصل آن‌ها شده‌اند.

هم‌چنین، گروه بازدیدکننده در دیدار از استان کرمان، درصد پوشش نسبتاً خوب و فراگیر کودکان پیش دبستانی را نسبت به دوره‌های پایه‌ی اول، از موارد مثبت و قابل توجه دانستند و خواستار توجه بیش‌تر به انس کودکان با قرآن کریم (در چارچوب راهنمای برنامه‌ی مصوب)، به جای کسب مهارت‌های قرآنی شدند. به علاوه، درخواست کردند تولیدات محتوایی استان، قبل از چاپ، حتماً به دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب‌های درسی ارسال شود.

پژوهش

نتایج یک تحقیق در مدرسه‌های تبریز تفاوت معنادار است!

تأثیر آموزش پیش از دبستان بر درک مطلب و سرعت خواندن در پایه‌ی اول ابتدایی

لیدا کاکیا*

کلیدواژه‌ها: آموزش رسمی، پژوهش، رشد کمی کودک

چکیده

تعلیم و تربیت دوره‌ی پیش از دبستان و آموزش رسمی، در زمان ماهیتمی دیگر یافته و پژوهش‌های بسیاری در این زمینه انجام گرفته است؛ در همین جهت، این پژوهش به منظور بررسی تأثیر آموزش و پرورش پیش‌دبستانی بر سرعت خواندن و درک مطلب دانش‌آموزان پایه‌ی اول ابتدایی مدرسه‌های تبریز انجام شده است.

جامعه‌ی آماری این تحقیق، کلیه‌ی دانش‌آموزان دختر و پسر پایه‌ی اول ابتدایی شهر تبریز در سال تحصیلی ۸۷-۸۶ است که در مجموع ۴۹۰۳ نفر بوده‌اند. از این تعداد، ۱۰۰ درصد دانش‌آموز دختر و پسر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای از ۱۰ دبستان (۵ دخترانه و ۵ پسرانه) انتخاب شدند و درک مطلب و سرعت خواندن دانش‌آموزان با استفاده از آزمون متن خواندن - که توسط محقق ساخته شده است (پیوست ۲) - سنجیده شد. برای تحلیل آماری از روش‌های گوناگون استفاده شده است و طبق نتایج به دست آمده، بین دانش‌آموزان با تجربه‌ی آموزش پیش‌دبستانی و دانش‌آموزانی که فاقد این تجربه‌اند، در درک مطلب و سرعت خواندن تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین، بین دختر و پسر که دوره‌ی پیش‌دبستان را گذرانده و دختر و پسر که نگذرانده است، در درک مطلب و سرعت خواندن تفاوت معناداری وجود ندارد.

سراغاز

آموزش در دوران اولیه‌ی کودکی مورد توجه و علاقه‌ی طیف وسیعی از دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت، جامعه‌شناسان، روان‌شناسان، فلاسفه و دانشمندان فیزیولوژی و سرانجام بسیاری از زنان و مردان حرفه‌های گوناگون بوده است. امروزه بسیاری از اندیشمندان، سال‌های پیش از دبستان را پرثمرترین سال‌ها برای یادگیری و آموزش می‌دانند.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، تأثیر آموزش و پرورش پیش از دبستان بر سرعت خواندن و درک مطلب خواندن دانش آموزان روشن شد و معنادار بودن سرعت خواندن و درک مطلب را بین دو گروه دانش آموزان آمادگی رفته و آمادگی نرفته، به وضوح نشان داده شد

آمادگی کودک برای ورود به مدرسه، جوانب گوناگونی دارد که رشد مهارت‌های زبانی، یکی از مهم‌ترین آن‌هاست.

اهمیت و ضرورت پژوهش

در عصر جدید، توجه و علاقه به تعلیم و تربیت در کودکان افزایش یافته و تأکید آن به دلیل ارزش‌های مفید دوران پیش از دبستان، برای تمام کودکان است. به نظر می‌رسد روز به روز مردم به قبول و شناخت تجربه‌های دوران قبل از مدرسه توجه بیشتری نشان می‌دهند؛ زیرا دریافته‌اند که این تجربه‌ها بسیار مفیدند.

در دو، سه دهه‌ی اخیر در کشور ما، هم والدین و هم مربیان و معلمان، توجه ویژه‌ای به بهبود رشد و پرورش کودکان پیدا کرده‌اند و اهمیت تعلیم و تربیت در دوران کودکی، برای سعادت آتی آدمی بیش‌تر شناخته شده است. بر این اساس، لازم است برنامه‌های آموزش و پرورش کودکان پیش‌دبستانی، بر اساس نیازها و استعدادها آنان، با رعایت مقتضیات جدید زندگی طراحی شود. تحقیق مزبور بر آن است تا اهمیت دوره‌ی پیش‌دبستانی را بر سرعت خواندن و درک مطلب در کلاس اول ابتدایی و نیز تأثیر جنسیت را بر این دو مقوله (درک مطلب و سرعت خواندن) مورد بررسی قرار دهد.

ادبیات و پیشینه‌ی تحقیق

خواندن: فعالیت هدفمندی است که مستلزم تنظیم فعالیت‌های شناختی گسترده برای رمزگشایی، درک و یادگیری از متن است. خواندن نوعی فعالیت چند بعدی به شمار می‌آید که در آن، خواننده استنتاج می‌کند و دانش قبلی را به تکلیف خواندن پیوند می‌زند.

درک مطلب خوانده شده: هدف نهایی از خواندن، دستیابی به معنای متن خوانده شده و درک آن است. شاید تصور شود که به دنبال رمزگشایی کلمات، درک نیز به‌طور

خودبه‌خود کسب خواهد شد. درک خواندن، ارتباط بسیاری با درک شنیداری دارد و اگر درک شنیداری افراد در سطح تکامل زبانی آن‌ها نباشد، مشکلات درک خواندن و مشکلات شنیداری با هم مشاهده می‌شوند.

اختلافات جنسی در آمادگی خواندن و خواندن اولیه: تحقیقات نشان داده است که دختران از سنین خردسالی در بیش‌تر جنبه‌های مربوط به عملکرد کلامی، نسبت به پسران برتری دارند. دختران خردسال، قبل از آن که قادر به سخن‌گویی باشند، نسبت به صحبت‌های بزرگسالان واکنش بیش‌تری نشان می‌دهند ولی بین آزمون‌های غیر کلامی، پسران بهتر تجلی می‌کنند. یک تعبیر برای ضعف پسران در توانایی‌های کلامی این بود که پسران خواندن را بیش‌تر کاری دخترانه و زنانه می‌دانستند. شاید معلمان و والدین به تدریج در حال دگرگون کردن این تصورند.

روش کار

در این پژوهش، از روش تحقیق (پس‌رویدادی) استفاده شده است و برای پاسخ‌گویی به فرضیات تحقیق (پیوست ۱)، از روش‌های تحلیل آماری استفاده شده است. جامعه‌ی آماری این پژوهش، کلیه‌ی دانش‌آموزان دختر و پسر پایه‌ی اول ابتدایی در شهر تبریز، در سال تحصیلی ۸۷-۸۶ بوده‌اند و نمونه‌ی آماری در مجموع، ۱۰۰ نفر دانش‌آموز دختر و پسر پایه‌ی اول ابتدایی بوده است. از این تعداد، ۵۰ نفر (۲۵ دختر و ۲۵ پسر) که دوره‌ی آمادگی را گذرانده بودند و ۵۰ نفر (۲۵ دختر و ۲۵ پسر) که دوره‌ی آمادگی را نگذرانده بودند، انتخاب شدند.

در انتخاب متن آزمون، صد کلمه از کتاب اول ابتدایی انتخاب و متن جدیدی ساخته شد. در این متن، سعی شده است تا حد امکان، از تکرار کلمات خودداری و نیز از کلمات و جملات مناسب با پایه‌ی تحصیلی دانش‌آموزان استفاده شود. نظر پنج تن از متخصصان پایه‌ی اول ابتدایی و یکی از مؤلفان کتاب درسی اول ابتدایی را هم در این زمینه جویا شدیم. اعتبار آزمون مزبور با استفاده از ضریب القای کرونباخ با یکبار اجرا و استفاده از فرمول مورد نظر، ۸۳ درصد به دست آمده است.

برای سنجش سرعت خواندن هم از ساعت استفاده شد. پژوهشگر زمان تحویل متن به آزمودنی را ثبت می‌کرد و زمانی که آزمودنی پیش از خواندن متن آن را به پژوهشگر برمی‌گرداند، یادداشت می‌کرد. زمان استاندارد برای این آزمون، ۱۱۳ ثانیه است. آزمون مورد نظر، در نیمه‌ی دوم اردیبهشت ماه روی آزمودنی‌ها اجرا شد

نتیجه‌گیری

آموزش و پرورش پیش از دبستان، از دیرباز همگام با برنامه‌ریزی در امر تعلیم و تربیت کودکان دوره‌ی دبستان در کشور ما، به عنوان یک مرحله‌ی آموزشی مطرح بوده است. مسئله‌ی تعلیم و تربیت کودکان در سال‌های اولیه، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. تحقیقات گسترده‌ی علمی ثابت کرده‌اند، شش سال اول زندگی از لحاظ رشد هوشی و شکل‌گیری

شخصیت کودک، سرنوشت‌ساز است و به همین دلیل، از اهمیت بسیار برخوردار است.

هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر نقش آموزش و پرورش پیش‌دبستانی بر سرعت و درک مطلب خواندن پایه‌ی اول ابتدایی و همچنین مقایسه‌ی دختران و پسران از این لحاظ بود. به این منظور، متن آزمون خواندن در ۱۰ دبستان (پنج دخترانه و پنج پسرانه) و بین ۱۰۰ دانش‌آموز پایه‌ی اول که ۵۰ نفر آنان دوره‌ی پیش‌دبستانی را گذرانده و ۵۰ نفر آنان نیز دوره‌ی پیش‌دبستانی را نگذرانده بودند در نیمه‌ی دوم اردیبهشت ماه، که کتاب درسی به اتمام رسید، در مورد تک‌تک آزمودنی‌ها به‌صورت انفرادی اجرا و نتایج آن ثبت شد.

براساس یافته‌های این پژوهش، تأثیر آموزش و پرورش پیش از دبستان بر سرعت خواندن و درک مطلب خواندن دانش‌آموزان روشن شد و معنادار بودن سرعت خواندن و درک مطلب را بین دو گروه دانش‌آموزان آمادگی رفته و آمادگی نرفته، به وضوح نشان داده شد. طبق این تحقیق، بین دانش‌آموزان دختر و پسر در درک مطلب و سرعت خواندن تفاوتی وجود ندارد.

پیشنهاد می‌شود، آموزش پیش از دبستان مورد توجه خاص دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت قرار گیرد، تدابیری برای پر بارتر شدن این دوره اندیشیده شود، نگرش جامعه نسبت به قابلیت‌های یادگیری کودکان در سنین پیش از دبستان، وضعیت بهتری پیدا کند و از طریق رویکردهای مناسب کار با کودکان خردسال، مربیان و دست‌اندرکاران آموزشی وضعیت‌ی انسان گرایانه را به دور از سطحی‌نگری، در یادگیری‌های آنان فراهم آورند. به موازات رشد کمتی کودک، آن‌ها باید رشد کیفی برنامه‌ها را نیز مورد توجه قرار دهند تا به رشد همه‌جانبه‌ی کودک بینجامد. با توجه به نتایج به‌دست آمده و تأثیر آموزش پیش‌دبستانی بر سرعت خواندن و درک مطلب دانش‌آموزان، ایجاد کلاس‌های پیش از دبستان امری مهم به‌نظر می‌رسد.

پی‌نوشت

* دانشجوی دکتری فلسفه‌ی تعلیم و تربیت

منابع

۱. اسپادک، بزارد؛ آموزش در دوران کودکی، ترجمه‌ی محمدحسین نظری‌نژاد، معاونت فرهنگی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۳.
۲. دلاور، علی؛ احتمالات و آمار کاربردی در روان‌شناسی و علوم تربیتی، انتشارات رشد، تهران، ۱۳۸۰.
۳. رنیر، کیث و الکساندر، یولا دچک؛ روان‌شناسی خواندن، ترجمه‌ی مجدالدین کیوانی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۷۸.
۴. گلن، دومان؛ به کودکان خود خواندن بیاموزید، ترجمه‌ی پروین بیگلری، انتشارات سپهر، ۱۳۸۵.
۵. سیف، علی‌اکبر؛ روش‌های اندازه‌گیری و ارزش‌یابی آموزشی، انتشارات آگاه، تهران، ۱۳۸۳.
۶. مفیدی، فرخنده؛ آموزش و پرورش پیش‌دبستانی و دبستان، دانشگاه پیام‌نور، چاپ ششم، ۱۳۸۶.
7. Bernstien, D.K, & Tiegermann, E(2003) Language and communication disorders in children U.S.A: Merrill.
8. Rayner, K. & Plattset, A.(1999). The psychology of reading London: Prentice Hall international

پیوست ۱

فرضیات تحقیق

۱. بین دانش‌آموزانی که دوره‌ی آموزش پیش‌دبستانی را گذرانده‌اند و دانش‌آموزانی که این دوره را نگذرانده‌اند، در سرعت خواندن تفاوت معناداری وجود دارد.
۲. بین دانش‌آموزانی که دوره‌ی آموزش پیش‌دبستانی را گذرانده‌اند، از نظر توانایی درک مطلب، تفاوت معناداری وجود دارد.
۳. بین دانش‌آموزان دختر و پسر با تجربه‌ی آموزش پیش‌دبستانی در سرعت خواندن تفاوت معناداری وجود دارد.
۴. بین دانش‌آموزان دختر و پسر با تجربه آموزش پیش‌دبستانی، از نظر توانایی درک مطلب تفاوت معناداری وجود دارد.
۵. بین دانش‌آموزان دختر و پسر که دوره‌ی آموزش پیش‌دبستانی را نگذرانده‌اند، در سرعت خواندن تفاوت معناداری وجود دارد.
۶. بین دانش‌آموزان دختر و پسر که دوره‌ی آموزش پیش‌دبستانی را نگذرانده‌اند، در توانایی درک، تفاوت معناداری وجود دارد.

پیوست ۲

روزی که پیامبر به دنیا آمد، مادرش خیلی خوش حال شد. حضرت محمد (ص) در شش سالگی مادرش را از دست داد. از آن به بعد، عمویش از او مواظبت کرد. یک شب در کوه، صدای فرشته‌ای گفت: «تو پیامبر خدا هستی و باید با ظلم و بدی مبارزه کنی.» این روز «مبعث» نام دارد و مسلمانان آن را جشن می‌گیرند.

***

کاظم از مادر خداحافظی کرد و به مدرسه رفت. ناظم به او گفت: «بچه‌ها را با نظم از کلاس بیرون کن.» کاظم هنگام رفتن به خانه مواظب است از خط‌کشی‌های پلاده بگذرد. خدا انسان ظالم را دوست ندارد.

***

فاطمه و طاهره با هم خواهرند. آن‌ها در وسط حیاط مدرسه طناب‌بازی می‌کنند؛ زباله‌های خود را در سطل می‌ریزند و بعد از مدرسه زود به خانه می‌روند. مادر برای آن‌ها دو پیراهن طوسی دوخت.

***

حمیده برای احوال‌پرسی مادر بزرگ به همدان حرکت کرد. احمد به حرف‌های معلم با دقت گوش می‌دهد. آموزگار برای یادگیری دانش‌آموزان، مثال‌های زیادی می‌آورد. ما معلم خود را دوست داریم و به او احترام می‌گذاریم. او به ما می‌گوید: «دست‌های کثیف باعث بیماری می‌شود، پس همیشه دست‌های خود را با آب و صابون بشوید.» معلم ما را با سعدی، شاعر معروف ایرانی، و فردوسی نامدار آشنا کرد. معلم به ما گفت که خوردن غسل بسیار مفید و سودمند است. معلم ما انسان عاقل و شجاعی است.

نقد و نظر

کودک در میان امواج دانش و تکنیک

شمسی یحییوی فرکوش | کارشناس ارشد پیش‌ازدبستان

سرآغاز

برای بقای خود به کودکان احتیاج دارد. شخصیت کودک زمانی پایه‌گذاری خواهد شد که او ناخودآگاه روح و فضای جامعه‌ای را که به آن تعلق دارد، در خود جذب کند. در این صورت رفتار او به‌طور گسترده‌ای با شرایطی که در محیط وجود دارد انطباق پیدا می‌کند. (جان ویزی، ترجمه‌ی فرجاد، ص ۲، ۱۳۸۱)

روزگار بر کودک به آهستگی می‌گذرد. بنابراین بزرگ‌ترها حق دارند که کودکی را زمانی دراز تصور کنند از آن چه بر آنها در آن روزگار گذشته است. کودک، تکامل نیافته و تعلیم‌پذیر متولد می‌شود. او نیاز به زندگی در جامعه دارد تا چنان ساخته شود که بتواند به مقتضیات زندگی پاسخ دهد، اما جامعه نیز

الف. تعامل کودک با عصر ارتباطات

کودک پس از ۲ سالگی کم‌کم وارد عرصه‌های گوناگون اجتماعی و فرهنگی می‌شود و در ارتباط با جامعه قرار می‌گیرد، در عصری که از آن با عنوان عصر ارتباطات و اطلاعات یاد می‌شود و در آن رادیو، تلویزیون، کامپیوتر، ماهواره، نشریات... نقش اساسی ایفا می‌کنند. وقتی کودکان به دنیا می‌آیند باید کار دشواری را انجام دهند که «انطباق با محیط اطراف» است، آن‌ها برای این انطباق، سخت محتاج درک دنیای اطراف خویش‌اند. در این زمینه نخست پدران و مادران و سپس دستگاه‌های تعلیم و تربیت، در مراحل بعدی، نقش اساسی را ایفا می‌کنند و آن در اختیار قرار دادن اطلاعات و آگاهی‌های مورد نیاز بچه‌ها برای شناخت بیشتر و انطباق مناسب‌تر با محیط است. (محمد سلطانی‌فر، مقاله‌ی اینترنت، ۱۳۸۷) کودک در عصر ارتباطات دیگر محدود به محیط آموزشی، کلاس و مربی نیست و در اطراف او امکانات و وسایل مدرن وجود دارد. کودک دیگر فردی اجتماعی است که آموزشش باید در رابطه با نیازهای خاص خودش صورت بگیرد. دیگر محتوای بیست سال گذشته برای آموزش به او در مراکز پیش‌دبستانی نیست و مدارس کارایی با این همه پیشرفت ندارد و هم‌چنین تفاوت‌های فردی اجتماعی، اقتصادی کودکان و تنوعات در بین آن‌ها روزافزون شده و نوآوری و تحول در آموزش و پرورش روندی داریم دارد. (جان ویزی، ترجمه‌ی فرجاد، ۱۳۸۱، ص ۳۱)

از ضرورت‌های عصر اطلاعات، نیاز آموزش و پرورش به آن نوع تعلیم و تربیتی است که فراگیران را برای رویارویی با چالش‌های زندگی در حال تغییر و غیرقابل پیش‌بینی آماده سازد. از مهم‌ترین شاخص‌های جامعه‌ی مدرن وسایل ارتباط جمعی است. در جهان امروز وسایل ارتباط جمعی، با انتقال اطلاعات و معلومات جدید و مبادله‌ی افکار و عقاید عمومی در راه پیشرفت فرهنگ و تمدن بشری که قبلاً توسط نظام آموزشی صورت می‌گرفت نقش بزرگی را به عهده دارند که خود عصری نو پدید می‌آورد و بر تمامی ارکان جامعه مؤثر است. در این میان نقش رسانه‌های تصویری به خصوص تلویزیون نسبت به سایر رسانه‌ها برجسته‌تر است، و در مقایسه با دیگر رسانه‌ها از مطلوبیت بیشتری برخوردار است. تلویزیون با حضور بلاعارض خود در خانه‌ها، بیشترین تأثیر را روی خانواده‌ها به ویژه کودکان کودکان می‌گذارد. (محمد سلطانی‌فر، ۱۳۸۷، مقاله از اینترنت ص ۱)

برحسب تحقیقات به عمل آمده نظریه پردازان وسایل

ارتباط جمعی پیرامون تلویزیون سه نوع تأثیر رامطرح کرده‌اند:

۱. **تأثیرات ادراکی؛** که رابطه‌ی نزدیکی با رفتار دارد و از این جهت مرجعی را برای احساس فرد نسبت به موقعیت مختلف، گرایش‌ها، عقاید و ارزش‌هایشان به وجود می‌آورد.

۲. **تأثیرات عاطفی؛** که شامل مقولات احساسی و عاطفی، مانند علاقه‌مندی یا احساس تنفر است.

۳. **تأثیرات رفتاری؛** مجموعه‌ی تأثیراتی که اکثر مردم در آن سهیم‌اند، اما میزانی که در آن کنش افراد تحت تأثیر قرار می‌گیرد، اهمیت بیشتری دارد.

در واقع تلویزیون در رفتارهای عادی و عاطفی از این تأثیر بر ادراک افراد و به صورت تدریجی تأثیر گذاشته و در نهایت موجب تغییر «نظام ارزش‌های فرد»، گروه اجتماعی، گروه سنی و یا در مجموع موجب تغییر ارزش‌ها و باورهای اجتماعی یک جامعه می‌شود. (ویلبر شرام، ترجمه‌ی حقیقت کاشانی، ۱۳۸۲)

لذا تأثیرگذاری تلویزیون ضمن تدریجی، غیر آشکار و ملموس بودن، خیلی اساسی، عمیق و گسترده است و این امری است که در مورد کودکان بسیار جدی و قابل ملاحظه است. هر وسیله‌ی ارتباطی به خصوص تلویزیون با دادن اطلاعات تازه به طرق گوناگون بر نظام ارزش‌ها و تغییر آن‌ها تأثیر می‌گذارد که این تأثیرگذاری و نحوه‌ی آن را می‌توان چنین نشان داد: (نمودار ۱)

بررسی تعاملات کودک و تلویزیون

تلویزیون بیش از هر رسانه‌ی دیگر به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد خود بر زندگی انسان‌ها تأثیر می‌گذارد. نقش این رسانه در نحوه‌ی یادگیری و چگونگی برقراری ارتباط و هم‌چنین شیوه‌ی زندگی بسیار چشمگیر و قابل ملاحظه است. تلویزیون یکی از مهم‌ترین وسیله‌های توسعه‌ی فرهنگی در جامعه است. نقش تلویزیون به عنوان آموزش و آگاهی‌دهنده بسیار واضح است. (کازنووزان، ۱۳۷۶، ص ۳۲)

کودکان قشر وسیعی از تماشاگران تلویزیون را تشکیل می‌دهند به گونه‌ای که به سختی می‌توان آن‌ها را از تماشا منع کرد. تلویزیون از جهات مختلف، به دلیل به کارگیری هم‌زمان حس بینایی و شنوایی و امکانات دسترسی مستقیم کودک به آن در محیط خانه و هم‌چنین به لحاظ

اطراف او برای اطرافیانش موضوعی شگفت‌انگیز است و این جریان به تدریج پای او را به نظام آموزشی باز می‌کند. اما آموزش و پرورش تنها در یادگیری در مراکز پیش‌دبستانی و مدارس خلاصه نمی‌شود، بلکه کودک از طرفی توسط تلویزیون و سایر وسایل ارتباط جمعی با ارزش‌های موجود در جامعه‌ی خود آشنا می‌شود.

حال این سؤال مطرح می‌شود آیا دگرگونی در محتوای برنامه‌ها و فعالیت‌های پیش‌دبستانی که به کل نظام آموزشی برمی‌گردد با توجه به دگرگونی‌های موجود در عصر رسانه و ارتباط ضروری به‌نظر می‌رسد؟

از پژوهش‌های به‌عمل آمده تاکنون به‌نظر می‌رسد که تلویزیون به کودکان این امکان را می‌دهد تا در ماجراهای پشت پرده‌ی زندگی کودکانه‌ی خود رسوخ کنند و دنیا و مردم را بهتر بشناسند و در نتیجه راحت‌تر خود را با جامعه هماهنگ کنند. به‌نظر می‌رسد تلویزیون از نگاه پژوهشگران بیشتر نقش آموزشی و تربیتی دارد، که به ایجاد زمینه‌هایی برای یادگیری مخاطبین کم‌سن خود می‌پردازد، در جوامع مدرن امروزی آن چه نظام آموزش رسمی به کودک می‌آموزد عبارت است از یک یادگیری سطحی که به دنبال آن تجربیات کودک در ارتباط با اطراف خود آن را کمال می‌بخشد. این تجربیات از طرق مختلف و هم‌چنین نظام رسانه‌ای برای کودک حاصل می‌شود. (امه‌دور، ترجمه‌ی رستمی، ص ۲۰، ۱۳۷۴)

با توجه به شرحی که در بالا داده شد، ضروری به‌نظر می‌رسد تا نظام رسانه‌ای، به‌خصوص در بخش تلویزیون و هم‌چنین نظام آموزشی کشور در تعامل با یکدیگر باشند و هر کدام برای دیگری نقش مکمل داشته باشند تا این چنین کودک در تعامل با این دو بخش به یک الگوی واحدی از نظام ارزشی، اجتماعی، عاطفی و رفتاری برسد و بتواند حساس‌ترین دوره‌ی رشد خود را بدون تناقض و تعارض با همان سرعت در یادگیری سپری کند، برخلاف گذشته، تنها مدرسه، و به‌طور کلی سازمان‌های آموزشی، انحصار آموختن را در دست ندارند، بلکه آموزش و پرورش در همه جای جامعه به چشم می‌خورد. آموزشی که توسط رسانه‌ها عرضه می‌شود، آموزشی غیرتجربیدی و چند بعدی است و کودک می‌تواند ضمن گذراندن زمانی خوش با تلویزیون به آموزشی هم که جنبه‌ی فرهنگی دارد بپردازد. این دو نظام می‌توانند با پاسخ‌دهی مناسب به این سؤال که: ۱. چه کسی باید مورد آموزش قرار گیرد؟ ۲. چه چیزی را باید آموخت و با در نظر گرفتن ویژگی‌های رشد عاطفی جسمی، ذهنی، اجتماعی و اخلاقی، به کودک کمک کند تا به هویتی هماهنگ و مناسب با جامعه و اطراف خود دست یابد.

جذابیت‌های تصویری که هم‌زمان با فشار دگمه‌ای می‌توان آن را متنوع کرد جایگاهی فراتر از رسانه‌های دیگر برای کودک دارد. کودکان با تلویزیون بیش از سایر رسانه‌های دیگر درگیرند؛ به عبارت دیگر علاقه‌ی کودکان به تلویزیون بیش از سایر رسانه‌هاست. (صادقیان، ص ۱، ۱۳۸۰)

از طرفی کودکان از سن ۵ یا ۶ سالگی تحت تعلیم نظام آموزشی قرار می‌گیرند. پدیده‌ی آموزش رسمی در جوامع بشری امری کاملاً تازه است و توجه به دوره‌ی پیش‌دبستان، به‌عنوان سن قبل از ورود به مدرسه، امری نوین است که توجه بسیاری از جوامع مدرن و پیشرفته را متوجه خود ساخته است. نظام‌های آموزشی از طرفی تحت تأثیر فشارهای بیرونی (وضع اجتماعی، رسانه‌ها، عوامل اقتصادی) و از سوی دیگر تحت تأثیر عوامل درونی (دانش و تکنیک) قرار می‌گیرند. (جان ویزی، ترجمه‌ی فرجاد، ص ۳، ۱۳۸۱)

حال کودکی را در نظر بگیریم که از سویی در تعامل با نظام آموزشی در دوره‌ی پیش از دبستان است و در حساس‌ترین دوره‌ی رشد عاطفی، اجتماعی و اخلاقی خود قرار دارد و از سوی دیگر با فشار دادن دگمه‌ای وارد دنیای وارد حیرت‌انگیز و جذاب تلویزیون می‌شود. این سؤالات مطرح می‌گردد که وظیفه‌ی این دو نظام مهم در عرصه‌های گوناگون زندگی کودک چیست؟ همان‌طور که می‌دانیم کودک از زمان تولد و حتی قبل از تولد، با جهان پیرامون خود آشنا می‌شود، و با توجه زندگی مدرن و ارتباطی این عصر، سرعت پیشرفت او در آشنایی با جهان و محیط

تلویزیون

تضاد ارزشی ← انتخاب میان ارزش‌ها ← صراحت یافتن ارزش‌ها ← تغییر اولویت ارزشی
 اطلاعات تازه ← افزایش قدرت مقایسه ← افزایش ناهماهنگی ← احساس نارضایتی ← تغییر در سلسله مراتب ارزش‌ها ← تغییر ارزشی
 نفوذ تدریجی در اعتقادات ← ایجاد عادت‌های تدریجی ← تغییر در انتخاب‌ها ← تغییر تدریجی ارزش‌ها
 (مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، ص ۵، ۱۳۸۳، مقاله‌ی کودک در برابر تلویزیون)

8. <http://www.iranika.ir/articles>

9. <http://www.iribtv.ir/index> (مقالات دکتر محمد سلطانی فر)

10. <http://www.blogfa.com>

پایان‌نامه و مقالات تخصصی استفاده شده در متن :

- مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما - اسفندماه ۱۳۸۰ - کودک در برابر تلویزیون - تأملی جامعه‌شناختی بر شدت علاقه به تلویزیون و میزان تماشای تلویزیون و تأثیرپذیری کودکان
- پایان‌نامه حمید صادقیان - عنوان: شخصیت‌پردازی در سریال‌های کارتون‌ی خارجی پخش شده از گروه کودک و نوجوان شبکه‌ی دوم سیما - ۱۳۸۰ - دانشگاه تربیت مدرس

منابع

۱. تلویزیون و کودکان (رسانه‌ای خاص برای مخاطبانی خاص)، امه‌دور - ترجمه‌ی علی رستمی - انتشارات سروش چاپ اول ۱۳۷۴
۲. تلویزیون در زندگی کودکان ما، نویسنده: ویلیبر شرام، ترجمه‌ی محمود حقیقت‌کاشانی - انتشارات مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه‌های صدا و سیما - ۱۳۸۲
۳. آموزش و پرورش در جهان نو - جان ویزی - ترجمه‌ی دکتر محمدعلی فرجاد - انتشارات رسانه الکترونیک بهار ۱۳۸۱
- از این منابع نیز لابه‌لای متن استفاده شده است:
۱. کنش متقابل فرهنگ و رسانه‌ها - فصل‌نامه‌ی تحلیلی و پژوهشی ارتباطات جمعی - دکتر محمدصادق فرید. ۱۳۸۶
۶. داوسون و دیگران، عنوان: وسایل ارتباط جمعی و تجربیات سیاسی - ترجمه: پرویز علوی - مجله‌ی پژوهش و سنجش زمستان ۱۳۷۴
۷. رسانه و کودک عرصه‌ی تقابل فرهنگ‌ها، نشریه‌ی علمی-پژوهشی ایلپیا ۱۳۸۵/۴/۵

در بیانیه‌ی کارشناسی شورای برنامه‌ریزی دوره‌ی پیش‌دبستانی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تشریح شد:

جایگاه دوره‌ی پیش‌دبستانی در ساختار جدید دوره‌های تحصیلی

قبل از دبستان توسط آموزش و پرورش مورد تأکید است. بدیهی است در این صورت، تحقق و بسط عدالت آموزشی، به‌ویژه در مناطق دوزبانه و محروم، **تقویت وحدت ملی** بین اقوام گوناگون (با گسترش زبان فارسی) و **عمل به تعهدات بین‌المللی** نیز میسر می‌شود.

۲. **رسمیت یافتن دوره‌ی پیش‌دبستانی** امری ضروری است، زیرا دوره‌ی پیش‌دبستان دوره‌ی گذار از محیط خانه به مدرسه است و هر گونه برنامه‌ریزی برای کودکان این دوره باید با **تأکید بر تقویت نقش خانواده** از یک سو و حضور همراه با **شوق و رغبت کودک** در فضای پیش‌دبستان از سوی دیگر صورت گیرد. البته رسمیت یافتن این دوره نباید به‌معنای پیش‌نیاز اجباری برای ورود به دوره‌ی ابتدایی قلمداد شود؛ بلکه ضروری است این اقدام، با هدف هماهنگی در اجرای برنامه‌های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش و جلوگیری از اعمال سلیقه متناقض با برنامه‌ها و همچنین **جذب اعتبارات، امکانات و بهره‌گیری از نیروی انسانی آموزش دیده** و واجد شرایط برای آن تعقیب شود. بر این اساس، بر دوره‌ی پیش‌دبستان، به‌صورت **دوره‌ای رسمی** (از نظر جایگاه و ساختار) و بدون اجبار برای حضور کودکان تأکید می‌شود. بدیهی است در صورت وجود سیاست‌ها و برنامه‌های تشویقی هم‌زمان با ایجاد مراکزی با برنامه‌های منعطف، جذاب و پاسخ‌گوی کنجکاوی‌ها و خلاقیت‌های کودکان این دوره‌ی سنی، رسمیت یافتن آن در یک فرایند زمان‌بندی شده به جذب اکثریت کودکان سراسر کشور منتهی خواهد شد.

۳. با توجه به رسالت و نقش این دوره در **آماده‌ساختن کودکان** برای پذیرش آموزش‌های دوره‌ی ابتدایی، از میان عناوین مصطلح، انتخاب عنوان «**آمادگی**» مورد تأکید است.

در پی تصویب ساختار جدید دوره‌های تحصیلی در شورای عالی آموزش و پرورش و اعلام آمادگی بخش‌های گوناگون وزارت آموزش و پرورش برای اجرای آن، بر ضرورت تبیین جایگاه دوره‌ی پیش‌دبستانی که از اجرای ساختار مذکور است، بیش از پیش افزوده شد، لذا شورای برنامه‌ریزی دوره‌ی پیش‌دبستانی دفتر برنامه‌ریزی و تالیف کتاب‌های درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، طی نشست‌هایی این مسئله را مورد بررسی قرار داد و در نهایت بیانیه‌ای صادر شد که نشان دهنده‌ی اجماع آرای کارشناسان در این باره بود. متن بیانیه به این شرح است:

مصوبه‌ی اخیر شورای عالی آموزش و پرورش مبنی بر تغییرات دوره‌های تحصیلی و توجه ویژه به دوره‌ی پیش‌دبستانی، روزنه‌ی امید است برای دلسوزان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت کودکان این مرز و بوم. از این‌رو، شورای برنامه‌ریزی دوره‌ی پیش‌دبستانی متشکل از جمعی از اساتید و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت حوزه و دانشگاه، کارشناسان ستادی، استانی و اجرایی با طرح و بررسی چند سؤال در کارگروه‌ها و جلسات خود بر نکات ذیل تأکید نموده، توجه مسئولان و تصمیم‌گیرندگان ذی‌ربط را به آن‌ها جلب می‌نماید:

۱. مناسب‌ترین سن ورود به دوره‌ی پیش‌دبستانی **پایان ۵ سالگی** است، زیرا براساس آموزه‌های دینی در سیره‌ی معصومین (ع)، یافته‌های روان‌شناسی رشد، تجربیات داخلی و خارجی و همچنین نیاز روزافزون کودکان به یادگیری و ضرورت تکمیل تلاش والدین برای برآوردن این نیاز، **کودکان سه تا شش ساله**، سخت‌نیزمند به توجه ویژه برای فعالیت‌های آموزشی و پرورشی هستند. لیکن نظر به مضایق و محدودیت‌های موجود، و نیز ضرورت استمرار و ایفای نقش والدین و خانواده‌ها، در حال حاضر، به منظور تحت پوشش قرار گرفتن همه‌ی **کودکان ۵ ساله**، تأمین امکانات و شرایط لازم حداقل برای یک سال

معرفی کتاب

به کودکان کمک کنید تا موفق شود

معصومه حبیب پور

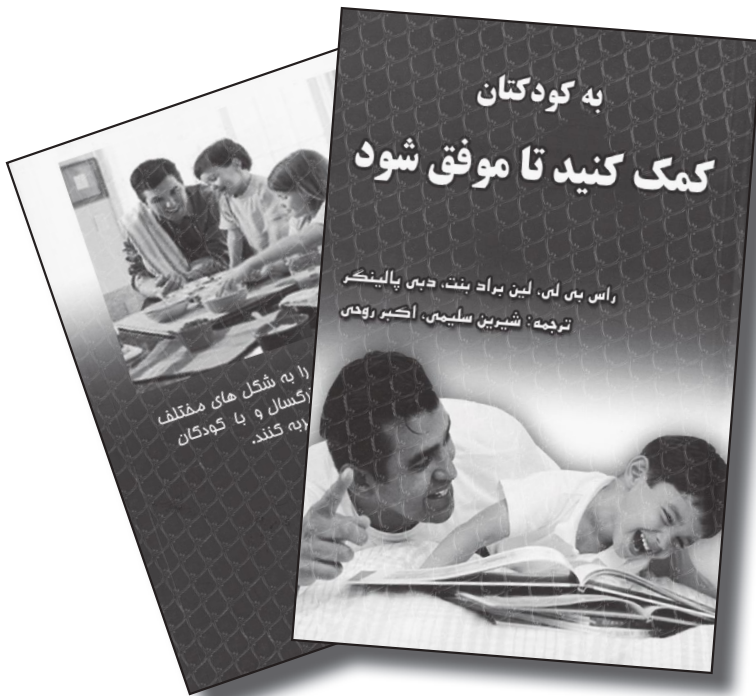
مترجمان: شیرین سلیمی، اکبر روحی

ناشر: خورشید هدایت، قم (تلفن ۰۹۱۹۲۶۳۳۰۰۸)

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۸۸

قیمت: ۱۵۰۰ تومان

است: «برای افزایش عزت نفس فرزندان به سخن آن‌ها گوش دهید. از برجسب زدن خودداری نموده و هر وقت توانستید دلگرمی بدهید و تشویق کنید.»

به این نمونه توجه کنید: «من روش داستان خواندن تو را خیلی دوست دارم، تو صداهای جالبی تقلید می کنی!»

عناوین فصل‌های سوم تا هشتم چنین است: همه متفاوت هستند، بدن سالم، ذهن سالم، بازی کنیم، دنیای شگفت‌انگیز، کلمات شگفت‌انگیز، و به سوی مدرسه.

فصل نهم در حقیقت «یک فصل جدید» است و می گوید: «با می دانید راه‌های زیادی وجود دارد که می توانید کودکان را برای مدرسه آماده کنید. حتی اگر او آموزش پیش‌دستانی را به خوبی گذرانده باشد، آغاز مدرسه مرحله‌ی مهمی است. در این وقت او نیازمند استقلال بیشتری است.»

هم چنان که اطمینان پیدا می کنید که کودکان می توانند کفش‌هایش را بپوشد و به دست‌شویی برود، به او فرصت دهید تا دیگر انتظاراتش را نیز بیان کند. به او کمک کنید در یک مرکز پیش‌دستانی از شیوه‌ی ارتباط با کودکان دیگر مطلع شود. اگر کودکان از تصور مدرسه نگران شده، نگرانی‌های او را خاتمه ندهید، بلکه به آرامی او را تشویق کنید.»

کودکی دوران ویژه و مهمی است، تا آن حد که رسول گرامی اسلام (ص) می فرماید: «به کودکان خود محبت کنید... و وقتی به آن‌ها وعده دادید وفا کنید، زیرا آن‌ها جز این که شما را روزی دهنده‌ی خود می بینند؛ تصور دیگری ندارند.»

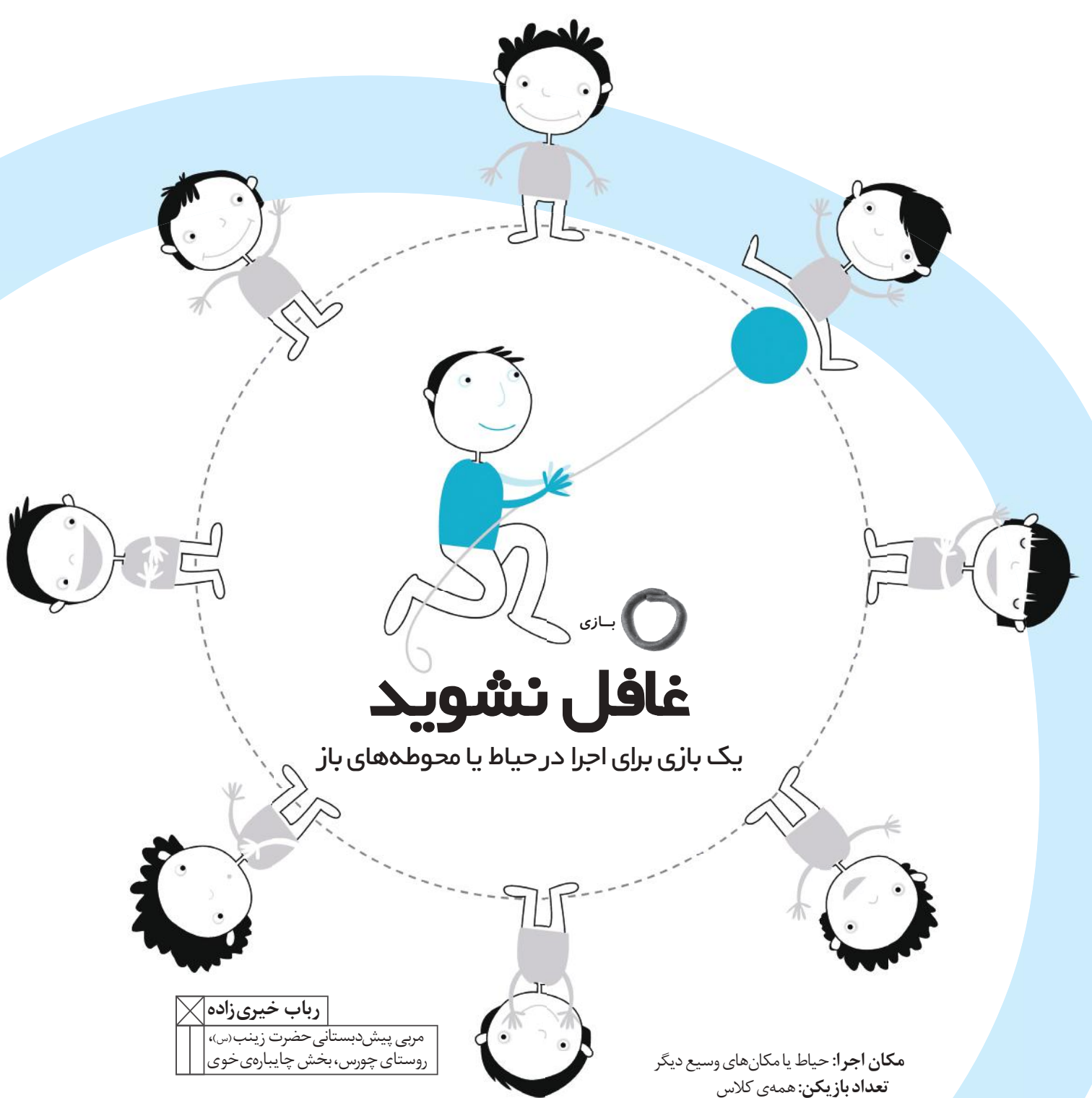
بنابراین، و با توجه به اهمیت و ویژگی‌های این دوره، می توان بنای یک زندگی سالم و سعادت‌مند را برای کودکان پایه‌گذاری کرده و از بروز مشکلات برای آنان، در آینده، جلوگیری کرد. آن چه در ساختن شخصیت کودک ما مؤثر است به دوران پیش از مدرسه ارتباط دارد و در گرو رسیدگی والدین به او، روحیات خود کودک و حتی تغذیه‌ی او نیز هست.

ترجمه‌ی کتاب «به کودکان کمک کنید تا موفق شود» راهنمایی‌هایی چند است برای والدین تا با حالات و خواسته‌های کودکان ۳ تا ۵ ساله آشنا شوند و به رشد همه جانبه‌ی فرزندان خود کمک کنند.

کتاب با مقدمه‌ی مترجمان و مؤلفان در ۹ فصل ترجمه شده است. در فصل اول با عنوان «کودک شما، خانواده شما» به پدر و مادرها می گوید: «گر کودک ۳ ساله‌ای دارید حتما می دانید که باید انرژی فراوانی برای او صرف کنید.»

فصل دوم، پایه‌ریزی اساسی نام دارد. در قسمتی از آن آمده

غافل نشوید

یک بازی برای اجرا در حیاط یا محوطه‌های باز

✕	رباب خیری زاده
	مربی پیش دبستانی حضرت زینب (س)، روستای چورس، بخش چایباره‌ی خوی

مکان اجرا: حیاط یا مکان‌های وسیع دیگر
تعداد بازیکن: همه‌ی کلاس

هدف بازی: پرورش دقت و تمرکز و عکس‌العمل به موقع، و هماهنگی بین حرکات و اندام‌ها

شیوه‌ی بازی: در محوطه‌ی بازی، دایره‌ی نسبتاً بزرگی به شعاع سه الی چهار متر رسم کرده و سپس از بچه‌ها می‌خواهیم روی محیط دایره با فواصل مساوی بایستند. سپس طناب وصل شده به توپ را به دست می‌گیریم و با حرکت دورانی توپ را با ارتفاع کمی از سطح زمین و بر روی محیط دایره به حرکت درمی‌آوریم. نوآموزان با هوشیاری و دقت، باید همزمان با رسیدن توپ به نزدیک پای خود از زمین بجهند تا توپ به پای آن‌ها اصابت نکند. در صورتی که توپ با پای کودکی برخورد کند، آن کودک پس از انجام یک شیرین‌کاری به بازی ادامه خواهد داد.

سه بازی ساده

نوشین شرافتی

مربی پیش دبستانی شهید باقری، منطقه ۷ تهران

دفتر انتشارات کمک آموزشی

با مجله های رشد آشنا شوید

مجله های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می شوند:

مجله های دانش آموزی

(به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شوند):

➤ **رشد کودک** (برای دانش آموزان آمادگی و پایه ی اول دوره ی دبستان)

➤ **رشد نوجوان** (برای دانش آموزان پایه های دوم و سوم دوره ی دبستان)

➤ **رشد دانش آموز** (برای دانش آموزان پایه های چهارم و پنجم دوره ی دبستان)

➤ **رشد نوجوان** (برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی)

➤ **رشد جوان** (برای دانش آموزان دوره ی متوسطه و پیش دانشگاهی)

مجله های عمومی

(به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شوند):

➤ **رشد آموزش ابتدایی**، **رشد آموزش راهنمایی تحصیلی**، **رشد تکنولوژی آموزشی**، **رشد مدرسه فردا**، **رشد مدیریت مدرسه**، **رشد معلم**

مجله های تخصصی

(به صورت فصلنامه و ۴ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شوند):

➤ **رشد برهان راهنمایی** (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی)؛ **رشد برهان متوسطه** (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره ی متوسطه)؛ **رشد آموزش قرآن**؛ **رشد آموزش معارف اسلامی**؛ **رشد آموزش زبان و ادب فارسی**؛ **رشد آموزش هنر**؛ **رشد مشاور مدرسه**؛ **رشد آموزش تربیت بدنی**؛ **رشد آموزش علوم اجتماعی**؛ **رشد آموزش تاریخ**؛ **رشد آموزش جغرافیا**؛ **رشد آموزش زبان**؛ **رشد آموزش ریاضی**؛ **رشد آموزش فیزیک**؛ **رشد آموزش شیمی**؛ **رشد آموزش زیست شناسی**؛ **رشد آموزش زمین شناسی**؛ **رشد آموزش فنی و حرفه ای**؛ **رشد آموزش پیش دبستانی**

مجله های رشد عمومی و تخصصی برای آموزگاران، معلمان، مدیران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش جویان مراکز تربیت معلم و رشته های دبیری دانشگاه ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می شوند.

◆ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات کمک آموزشی.
◆ تلفن و نمابر: ۰۲۱-۸۸۳۰۱۴۷۸

بازی با قطره و شکل سازی

در این بازی، ابتدا مربی گواش را کاملاً رقیق می کند. سپس از هر یک از بچه ها می خواهد در بر گه ی خود چند قطره گواش بریزند و برگه را در جهت های گوناگون حرکت دهند. در اثر حرکت برگه، قطره به شکل های مختلف پخش می شود. سپس بعد از خشک شدن رنگ گواش، بچه ها شکل های به دست آمده را با مداد شمعی یا ماژیک تکمیل می کنند.

بازی با اشکال

در این بازی، بچه ها روی کاغذ رنگی دایره (گردی)، مثلث (سه گوش)، مربع یا مستطیل (چهار گوش) می کشند و آن را می برند. سپس با کمک این اشکال، بر روی برگه A۴ شروع به شکل سازی می کنند؛ مثلاً با گردی خورشید، با سه گوش و چهار گوش درخت کاج، با سه گوش و گردی بستنی قیفی، با چهار گوش و گردی ماشین و... درست می کنند. — بقیه ی کار دستی خود را هم به کمک مداد رنگی، ماژیک یا مداد شمعی تکمیل می کنند.

شناخت رنگ ها و زبان آموزی

در این بازی، مربی یک قوطی کبریت تهیه می کند و اطراف آن را کاغذ رنگی (هر طرف را با یک رنگ) می پوشاند. کودکان آماده ی بازی می شوند. هر نواآموز کبریت را می اندازد. هر رنگی که به رو آمد، آن نواآموز باید نام خوراکی ها، حیوانات و اشیایی را که به آن رنگ هستند و او آن ها را می شناسد، بگوید؛ مثلاً اگر رنگ زرد آمد، کودک می تواند به موز، ماکارونی، سیب، خورشید و... یا اگر رنگ آبی آمد به آسمان، دریا و... اشاره کند.

با مخاطبان رشد آموزش پیش دبستانی مروری بر نامه‌ها و نوشته‌های خوانندگان

برگ اشتراک مجله‌های رشد

شرایط:

- ۱- پرداخت مبلغ ۵۰/۰۰۰ ریال به ازای هر عنوان مجله‌ی درخواستی، به صورت علی الحساب به حساب شماره‌ی ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه‌ی سه راه آزمایش (سرخه حصار) کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست.
- ۲- ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده‌ی اشتراک با پست سفارشی. (کپی فیش رانزد خودنگه دارید.)

نام مجله‌های درخواستی:

.....
.....
.....

نام و نام خانوادگی:

.....

تاریخ تولد:

.....

میزان تحصیلات:

.....

تلفن:

.....

نشانی کامل پستی:

استان: ..... شهرستان: .....

خیابان: .....

پلاک: ..... کدپستی: .....

در صورتی که قبلاً مشترک مجله بوده‌اید، شماره‌ی اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

.....

- صندوق پستی مرکز بررسی آثار: ۱۵۸۷۵/۶۵۶۷
- صندوق پستی امور مشترکین: ۱۶۵۹۵/۱۱۱
- نشانی اینترنتی: www.roshdmag.ir
- پست الکترونیک: Email:info@roshdmag.ir
- امور مشترکین: ۰۲۱-۷۷۳۳۶۶۵۶-۷۷۳۳۵۱۱۰
- پیام گیر مجله‌های رشد: ۰۲۱-۸۸۳۰۱۴۸۲

یادآوری:

- هزینه‌ی برگشت مجله در صورت خوانا و کامل نبودن نشانی و عدم حضور گیرنده، بر عهده‌ی مشترک است.
- مبنای شروع اشتراک مجله از زمان دریافت برگ اشتراک است.

اشاره

خوانندگان محترم مجله‌ی رشد آموزش پیش دبستانی! شما از طریق پنج وسیله‌ی ارتباطی ذکر شده در صفحه‌ی شناسنامه‌ی مجله: ارسال نامه‌ها و نوشته‌ها از طریق صندوق پستی، پست الکترونیکی، نمابر مجله، ایجاد ارتباط از طریق تماس تلفنی و تلفن پیامگیر می‌توانید با ما در ارتباط باشید. البته اگر مراجعه‌ی حضوری نیز داشتید، در دفتر مجله واقع در محل دفتر انتشارات کمک آموزشی در خیابان ایرانشهر شمالی، در خدمتتان خواهیم. در صفحه‌ی «با مخاطبان رشد آموزش پیش دبستانی» این شماره، چند نامه و نوشته را مرور کرده‌ایم.

○ خانم زینب علوی نائینی؛ کارشناسی علوم تربیتی: مقاله‌ی شما با عنوان «مهد کودکی در خانه» را دریافت کردیم. این مقاله، ترکیبی از توضیحات علمی مختصر به همراه شرح چند بازی ساده است. به نظر اعضای شورای کارشناسی مجله، در صورتی که در مورد بازی مطلبی نوشته می‌شود، لازم است طبقه‌بندی بازی‌ها به صورت علمی ارائه شود. اگر هم فقط چند فعالیت ارائه می‌شود که باز طبقه‌بندی خاص خودش را دارد، منتظر سایر نوشته‌های شما هستیم.

○ خانم معصومه عاجز زاده، آموزگار و مربی پیش دبستانی دبستان عصمت، شهرستان فردوس، خراسان جنوبی: از این که نسبت به مجله اظهار لطف کرده‌اید، ممنونیم. هم چنین طرح‌هایی را که در ارتباط با اصلاح الگوی مصرف و صرفه‌جویی برق، با نوآموزان پیش دبستانی خود اجرا کرده‌اید، خواندیم. برایتان آرزوی موفقیت داریم.

○ همکاران محترم مهزاد دادخواه ویان و راحله اسماعیلی، مربیان پیش از دبستان مهد کودک تربیت، شهرستان تالش، استان گیلان: مجموعه‌ی وزین و پر حجم شما دو همکار محترم را که حاوی واحد کارهای گوناگون و فعالیت‌های علمی مختلف برای اجرا در مهد کودک و آمادگی است، دریافت کردیم. به این تلاش خوب آفرین می‌گوییم. امیدواریم باز هم شاهد نوشته‌های از شما باشیم. اگر این بار دست به قلم شدید، سعی کنید مختصر و دربار‌ه‌ی یک مورد مشخص متنی را تنظیم فرمایید. به طور قطع این قبیل نوشته‌ها فرصت بررسی بیشتری پیدا می‌کنند. مجموعه‌ی شما را در اختیار کارشناسان پیش دبستانی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی قرار دادیم.

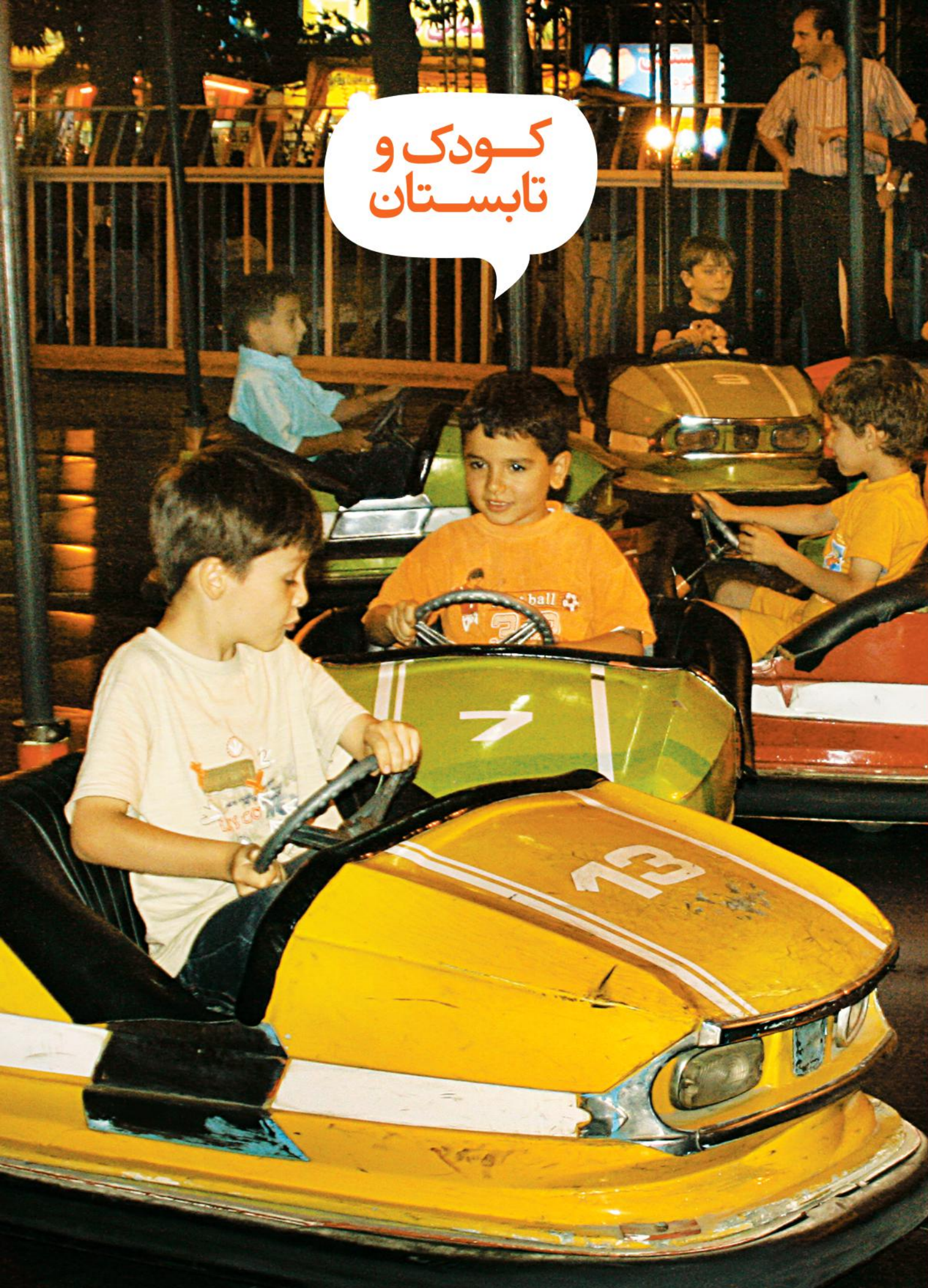
نامه‌های شما رسید:

حسن یعقوبی (تهران)، منیژه رستگاری (تبریز)، روزینا آمادگان (بیرجند)، صفرعلی هنگامی (بندرعباس)، آمنه برخوردار (تهران).

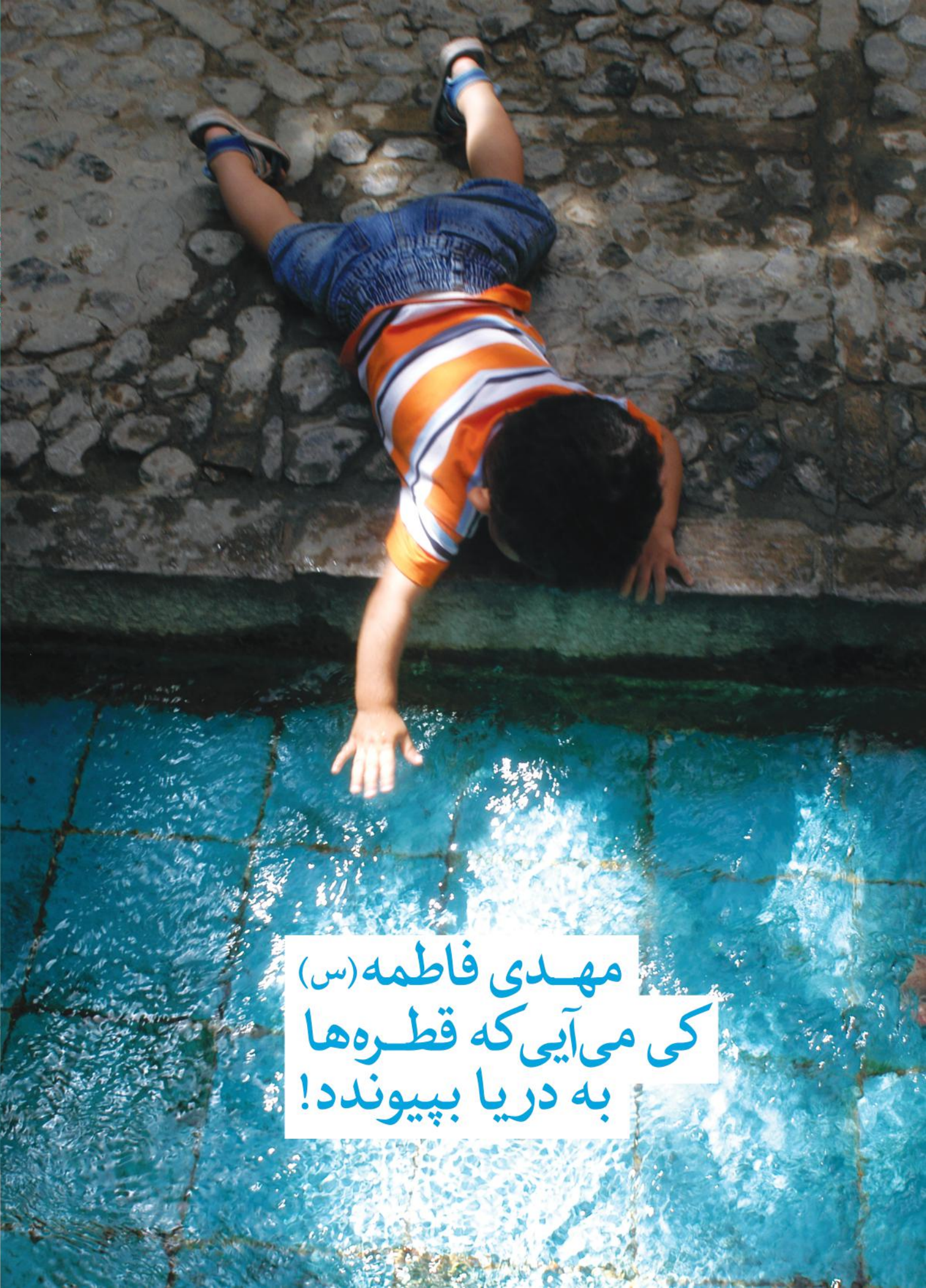

کودک و تابستان

مهدی فاطمه (س)
کی می آیی که قطره‌ها
به دریا پیوندند!